

यदा यदा हि धर्मस्य ग्लानिर्भवति भारत ॥
अभ्युत्थानमधर्मस्य तदात्मानं सृजाम्यहम् ॥
ओमित्येकाक्षरं ब्रह्म व्याहरन्ममनुस्मरन् ॥
यः प्रयाति त्यजन्देहं स याति परमां गतिम् ॥

અર્પણ પત્રિકા.

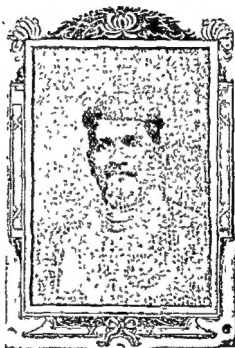

પતિતયાવન શ્રીમંત મહારાજ શ્રી સયાજીરાવ, ગાયકવાડ
સરકાર, સેનાખાસજેલ, સમશેર જીહાદર, જી. સી. એસ.
આઈ. જી. સી. આઈ. ઈ. એસ. એલ. ડી. વગેરે.

આપ નામદારશ્રીએ પોતાની હજૂરમાં મને પ્રવચનકાર
તરીકે રાખી મારી સંપૂર્ણ ઠહર કરી છે, એટલુંજ
નહિં પણ તેનેજ પરિણામે, આખી જાતની
સાહિત્ય સેવાની, મને તક મળે છે તેથી
આપ હજૂરશ્રીનેજ ચરણે, આ-
પુસ્તક, નિવેદન
કરું છું.

: દૈઘશાસ્ત્રી દામોદર કાનજી પંડિત.
શ્રીમંત સંસ્કારની હજૂરમાં પ્રવચનકાર (ધર્મોપદેશક).

श्रीमंत महाराज सा० सयाजीराव गायकवाड.
वडोदरा.

પ્રસ્તાવના.

શ્રી કૃષ્ણ પ્રમુખી કૃપાને અંગે શ્રીમંત મદારાજની મારા પ્રત્યે પૂર્ણ કૃપા થતાં. મને પોતાનો આગ્રિન ગણી, પ્રવચનકાર તરીકે પોતાની હજુરમાં જ રાખતાં, બીજાચરિત્રના બન્ને ભાગોમાં મેં જે વિચારો દર્શાવ્યા હતા. તે સફળ થયા. અને અમારા મેં. નેકનામદાર દિવાન સાહેબને હાથે ધર્મોદા દવાખાતું અને પાડરાણા ખુદ્દાં મૂક્યાં. જે સારી રીતે ચાલે છે. અને ગોસ્વામી મદારાજશ્રી ૧૦૮ શ્રી વસ્ત્રમલાલજી મદારાજશ્રીને હાથે શ્રી ભાગવત મંદિરમાં શ્રી ભાગવતનું પ્રતિષ્ઠાપૂજન કરી સ્થાપન કર્યું. અને મદારાજશ્રી ૧૦૮ શ્રી 'ગોપેશ્વરલાલની હાજરી અને આજ્ઞાથી નિત્ય કથા શ્રવણ શરૂ થયું, જેથી ધર્મોદા દવાની માફક ઉપદેશનું કામ પશુ કાયમ ચાલુ રહેશે—

આમ મારા પ્રજા સેવાના મનોરથો સફળ થયા અને તેની સાથેજ સાહિત્ય સેવા માટે આ પુસ્તક પ્રગટ કરવાની પણ તક મળી. મારો હેતુ સદાજ સમગ્રજ તો એ છે. જેથી હવે ખુલાસાની જરૂર પડેલી નથી બીજા ચરિત્રના બન્ને ભાગ માટે સારી કદર થઈ છે. તેમ જાને માટે સારી કદર થશેજ અને તેમ થતાંજ મને બાળ મળશે એ તો સદાજ છે.

શ્રી ગીત ગોવિંદના મુખ્ય રચનાર જયદેવ કવિ, બંગાળ દેશમાંજ જગન્નાથપુરી નજીક કિંદુખિલ્લ નામના ગામમાં જોગદેવ નામના પવિત્ર બ્રાહ્મણને ત્યાં ૧૯૧૪ ની સાલમાં જન્મેલા. તેની માતાનું નામ રાધાદેવી હતું. તેજ ગામની નજીકના ગામમાં એક દેવરામાં બ્રાહ્મણ રહેતો હતો તેને સતાન ન થતાં પ્રથમ સંતાન જગદીશને અર્પવાની બાધા લીધી. પછી પુત્રી થઈ ને તે મોટી થતાં, જગદીશ પાસે જઈ નિવેદન કરતાં સ્વપ્નમાં જણાવ્યું કે મારા ભક્ત જયદેવ સાથે લગ્ન કર. પ્રમુતાં વચન સ્વીકારી, તે

પુત્રી પદ્માવતીનાં જયદેવ કવિ સાથે લગ્ન કર્યાં, તે ઘણા ગરીબ હતા. અને એકાંતમાં પ્રભુપરાયણ થઈ ગીત ગોવિંદ કાવ્ય બતાવી હમેશાં ભજન કરતા. તેનું કાવ્ય પ્રભુને ખુબજ પ્રીય લાગતું જે કોઈ તે કાવ્ય ગાય ત્યાં પ્રભુ પધારેજ. આવાં તેના ચરિત્રમાં દષ્ટાંતો છે. તે દેશના રાજ્યએ પોતાની સરસાઈ વધારે ગણાવવા તેવાંજ કાવ્યો બનાવ્યા પછી જયદેવનાં કાવ્ય તથા રાજનાં કાવ્યો બંને જગદીશજીની રૂબરૂ સુકતાં જયદેવનાં કાવ્ય પોતાની પાસે રાખ્યાં ને રાજનાં દૂર રાખ્યાં તેથી રાજને પ્રથમ ખેદ થયો પણ પછી તેજ રાજ, જયદેવ કવિનો સેવક બન્યો. કવિપત્ની પદ્માવતીએ રાજની રાણી પાસે એક પ્રસંગે જણાવ્યું કે સતી થવાનો બનાવટી દેખાવ ન જોઈએ પણ પતિનું મરણ સાંભળતાંજ પ્રાણ છૂટે તેજ સતી ગણાય. આ વાતથી રાજની રાણીએ એક વખત પદ્માવતીની પરીક્ષા લીધી ને કવિશ્રી જગદીશ ગણેશ ત્યારે ખોટી વાત જણાવી કે કવિનું મૃત્યુ થયું. આ સાંભળતાંજ તેના પ્રાણ છૂટ્યા ને રાણી ગમરાયાં. કવિ આવ્યા અને જલહત્યાનો પસ્તાવો થયો ત્યારે પરમ ભક્ત કવિએ સ્ત્રીનાં મડકાંની પાસે “ પ્રીયે વાલ્મીકી ” એ ગાન, ગાવા માંડ્યું ત્યાં સ્ત્રી સંજીવન થઈ અને સહુ રાજ થયાં. છુર કરનારનું પણ ભણ કરવું તેનો કવિનો હાખસો એક એ છે કે રાજએ દ્રવ્ય અપહારે આપેલા તે સાથે કવિ પોતાને ઘેર જતા હતા તેવામાં ચાર ચોરોએ તે દ્રવ્ય હુંડી તેના હાથપગ કાપી ખાકામાં નાખી ચાલ્યા ગયા. કરતાં કરતાં તેજ રાજ ત્યાં આવ્યો અને કવિની દુહંશા જોઈ ખેદ પામી પોને ઘેર લાવી સેવા કરવા માંડી. પેલા ચોરો ભિક્ષુક બની તેજ રાજના ગામમાં આવ્યા ત્યારે કવિએ તેનું ધણું સાઈ સન્માન રાજ પાસે કરાવ્યું અને જણાવ્યું કે આ મારા પ્રાણ બચાવનાર છે (આમ અવગણુનો ગુણ લીધો) માટે એનો સારો સત્કાર કરવો જોઈએ. કવિના કહેવાથી ખૂબ ધન તે ચોરોને રાજએ આપ્યું, તે લઈને પોચાડ્યા માટે ચોકીદારો સાથે મોકલ્યા રસ્તામાં ચોકીદારો તે ચોરોને કહે છે કે કવિની તમારાપર ખુબ કૃપા જોયો આટલું દ્રવ્ય અપાવ્યું ત્યારે નીચ માણસ પોતાનો દુષ્ટ સ્વભાવ ન જ છોડે તે ન્યાયે

તે ચોરોએ જાણ્યાવું કે તે કવિ મોરો ચોર છે અને અમે તેને બચાવ્યો છે આમ ખોટું. બોક્ષતાં એકદમ આકાશમાંથી વિજળી (વજ્ર પાત) તેની માથે પડતાં તર્તજ તે ચારે પાપી મરણ પામ્યા. તેથી ચોકીદારો, તે દ્રવ્ય લઇ પાછા રાજા પાસે આવ્યા અને બનેલી હકીકત કહેતાં તેના મરણની વાત સાંભળતાંજ કવિએ અરર એ શબ્દો જેવા કહ્યા કે તર્તજ તેના કપાચેલા હાથ અને પગ સારા થયા. ખૂર કરનારના પશુ દુઃખને લીધે ત્રાસ થતાંજ પ્રભુએ દયા કરી. આ દૃષ્ટાંત પરથી એજ જાણવાનું કે સામો માણસ શત્રુ બને તોપણ તેના પશુ આપણે મીત્રજ બનીએ તો પ્રભુ આપણા મીત્ર બને છે. આમ કવિઓનું દૃઢ જીવન જણાવ્યું.

જયદેવ કવિની કવિતા જેમ પ્રભુને પ્રથમ અર્પેલી તેમ તેના શુજરાતી કાવ્યો તૈયાર થતાં મરિ માટે પણ આર્થીતો એવો બનાવ બન્યો છે તે એ કે, ગયા અપાદ માસમાં આ કાવ્યો છપાવવાની હું તૈયારી કરતો હતો ત્યાં બંગાળના પ્રસિદ્ધ હરનાથ મહારાજની આજ્ઞાથી અમારા શેઠ દારકાદાસ કલ્યાણદાસના બે તારો જગદીશજી જવા માટે આવ્યા અને હું આર્થીતો ગીત ગોવીંદ કાવ્ય લઇ ત્યાં ગયો અને અપાદી એકાદશીનેજ દિવસે જગદીશ પ્રભુને પ્રત્યક્ષ રથમાં બેઠ્યો. પુરતક ચરણમાં નિવેદન કર્યું અને કેમ જાણે તે પ્રસન્ન થયા હોય તેમ લાખો માણસની બીડમાં મેં પદ સંભળાવતાં ત્યાંના લોકો શુજરાતી ભાષાંતર ન જાણે છતાં સર્વે સંતુષ્ટ થયા એટલુંજ નહિં પણ પ્રત્યક્ષ જગન્નાથજીરૂપ મહારાજ ઠાકુરથી હરનાથજી મહારાજ, સંપૂર્ણ ગીત ગોવીંદ સાંભળી મને પાછા મુંબઈ ખાસ બોલાવી અતિ પ્રેમથી ગીત ગોવીંદ ગવરાવતા હતા અને સર્વે મૃદુરથોની રૂબરૂમાં જાહેરમાં અનેક વખત પોતે શ્રીગુખ્યો જણાવ્યું કે આપું શુદ્ધ અને રસિક ભાષાંતર નજ બને અને મને આ શુજરાતી ગીત ગોવીંદ સાંભળતાં બહુજ રસ આવે છે—આ વાક્યો શ્રીકૃષ્ણે હરનાથજી મહારાજથી બોલ્યા તે શ્રી જગન્નાથજીજી બોલ્યા એમ હું માનું છું. અને તે પ્રસન્ન થયા એટલે જગત્ પ્રસન્ન થાય જ.

શબ્દ મિત્રં વિપં પથ્યં અધર્મો ધર્મતાં ગતઃ
સ્પયિ તુષ્ટે જગન્નાથ વિપરીત વિપર્યય :

શ્રી જગન્નાથ કૃષ્ણ પ્રભુની કૃપા થતાં સારંગ અને વાયક વર્ગને મારે
હેવે એક ખુલાસો કરવાનો કે આમાં મારી કવિતા છે અને તેના વખાણ
કરવા રૂપ આત્મશ્લાઘા કરું છું એ માનવાનું નથી કારણ કે આમાં જે જે
કાવ્યો કર્યાં છે તે કાવ્યો ખરી રીતે મેં કર્યાંજ નથી. પણ

કેનાપિ દૈવેન હૃદિ સ્થિતેન યથાનિ ચુકાંઽસ્મિ તથા કરોમિ
પ્રભુ જે પ્રેરણા કરે છે તે કરું છું.

મારાં ધાર્મિક અને સાર્વજનીક કામોને બીજા ચરિત્ર પુસ્તકો અને
વ્યાખ્યાન દ્વારા ઉત્તેજન આપનારા મૃદસ્થોની યાદી.

મુખ્ય આશ્રયદાતા શ્રીમંત મહારાજ ગાયકવાડ સરકાર.

મહારાજ શ્રી ૧૦૮ શ્રી ગોકુલ-	વિંકલદાસ હીલાધર.
નાથજી ખાવા.	વિંકલદાસ ભવાનીદાસ.
„ શ્રી મધુસૂદન જ્ઞાણખાવા.	અમૃતજ્ઞાણ અમરચંદ.
„ શ્રી વલ્લભજ્ઞાણ ખાવા.	ભગવાનદાસ ગોકુલદાસ.
સર પી. ડી. પટ્ટણી.	લખ્મીદાસ કાનજી.
„ લલુભાઈ શામળદાસ.	મોહનજ્ઞાણ જુહા ગાંધી.
„ ભાસ્કરરાવ વિહારાવ.	નાની જેન ગર્જીર.
મંગળદાસ ગીરધરદાસ.	નારણદાસ શામળદાસ પટવારી.
નયુ કરપારામ.	રામજી મંદીર સ્વધર્મ સમાજ.
સર ચીનુભાઈ માધવજ્ઞાણ ખેરોનેટ.	(હા. પ્ર. શેઠ કીસનજ્ઞાણ ભગવતજ્ઞાણ.)
ગોવર્ધનદાસ કરસનદાસ કરવત.	સોની કાનજી માલજી ઝવેરી.

હરગોવીંદ સામજી કાણુડીયા.
 મણિજાણ તાપીદાસ.
 કરસનદાસ અને રામદાસ બાણુજી.
 દારકાદાસ મૂળજી.
 શ્રીમાન લીંબડી દાકેર સાહેબ.
 „ જોરખી દાકેર સાહેબ.
 ત્રીકમદાસ દારકાદાસ.
 શેઠ પરમાણુદ જાલવજી.
 શેઠ કલ્યાણુદાસ અને જુગરીદાસ
 દેશવદાસના પુત્રો.
 મનોરદાસ ત્રીભોવનદાસ.

છોટાલાલ કીજાયંદ.
 જવેરખાઈ લખમીદાસ બીમજી.
 બેનકેર બેન (શ્રી સમાજ પ્રમુખ).
 નથુ કરપારામ શેઠ.
 ગુજરાત વર્નાક્યુલર સોસાયટી.
 ભાવનગર કેળવણી ખાતું.
 મુંબઈ મેયુનીસીપાલ કોળ. ખા.
 વેલજી ને દુલેરાય ઇગનલાલ.
 કરસનદાસ મુંબજી જેઠા.
 મગનલાલ પરશોતમ હરિભટ્ટી.
 પરશોતમદાસ નાથાભાઈ મુનસક.

જોટલો ધન આપનારો ઉપકાર મનાય નેટલો જ તેમાં પ્રેરણા
 કરનારો પણ ઉપકાર મુખ્ય માનવો જોઈએ. તો મારા પ્રજુરૂપ હરનાથજી
 દાકુરશ્રીનો તેમજ મારા મિત્ર જગમોહનદાસ શેઠ તથા શેઠ દારકાદાસ તથા
 ભગવાનદાસ કલ્યાણુદાસનો આમાર માનું છું અને રામજી મંદિર સ્વધર્મ
 સમાજમાં મુખ્ય પ્રેરક સોનો ભગવાનદાસ કે જોઓ અંધ હોઈ સરદાસનોજ
 અવતાર છે (કારણ તેવાંજ તેણે કાલ્યો કરેલ છે) તેનો તથા બાક્યં-
 દભાઈ તથા પ્રમુદાસ ભગત કે જે મારા અંગત મિત્ર છે તેઓનો તથા
 બેનકેર બેને વારંવાર સ્તીસમાજમાં પ્રસિદ્ધ કરી મારા કામને ઉત્તેજન
 આપ્યું છે તો તે સર્વે મુંબઈવાસીનો હું આભાર માનું છું.

મૂઢ સુધારવામાં બાઈ કાંતિપાત્ર. એન. સાહે અને સારી મદદ કરી છે
 તો તેને આશિર્વાદ આપું છું.

વૈદ્ય શાસ્ત્રી દામોદર ઠાનજી.

શ્રીમંત ગાયકવાડ સરકારની હજુરમાં પ્રવચનકાર (ધર્મોપદેશક).

અ. સૌ. શાન્તા બેન.

અખંડ સૌભાગ્યવતાં શાંતા બેનનું ટૂંકું જીવન.

કાઠીયાવાડમાં છ નાગરોમાં પ્રચોરના જ્ઞાતિ પ્રસિદ્ધ છે અને તે જ્ઞાતી બાઈઓ પરંપરાથીજ શુદ્ધિશાળી વિદ્યાવાન અને વૈદ્ય વિદ્યામાં વિશેષ કુશળ હોવાથી તે દ્વારાજ પોતાનો નિર્વાહ કરતા આવ્યા છે. આગળના નવિન જમાનામાં તે જ્ઞાતી પૈકીના મે. પી. ડી. પદ્મણી શ્રી, હાલ જેમ ભાવનગર ના દિવાન તથા મેનેજર થયા વગેરે મોટી પદવી મેળવી રહ્યા છે તેમ ધણાજ પ્રાચીન સમયમાં મૂળાબદ્, કોઈ મોટા રાજાના દિવાન થયેલા અને તેથીજ હાલ, તેના વંશજો મૂલાણી નામથી ઝાળખાય છે. તેઓએ મોટા અધિકારી છતાં જ્ઞાતી હિત સાચવી, સર્વ પ્રકારે તન મન અને ધનથી જ્ઞાતીની સંપૂર્ણ સેવા કરેલી હોવાથી સર્વ જ્ઞાતી બંધુઓએ તેમને પ્રમુખ પદ (પટલાઈ) આપેલી જેથી હાલ પણ તેના વંશજો પટેલ તરીકે ઝાળખાય છે અને જ્ઞાતીનું કાંઈ મુખ્ય કામ થતું હોય તો તેમને હાથેજ થાય અને તેમના નામથીજ શરૂ થાય છે. સદરહુ મૂલાણી (પટેલ) ના વંશમાં જન્મ ધારણ કરનાર મૂલાણી રઘુનાથજી તથા હરિનંદ એ બન્ને બંધુઓ અમરેલીમાં વસના હતા. જેમ તે ઉત્તમ કુળવાન હતા તેમજ તેનો સર્વ પ્રકારનો સ્વભાવ, રીત, ઉદારતા, ધર્મનિષ્ઠા, પ્રભુભક્તી અને આચાર પણ ધણો ઉત્તમ અને અનુકરણીય હોયો. મોટાભાઈ રઘુનાથજીને એક પુત્ર દામોદર (બચુભાઈ) છે. કે જેઓ પૂના પાસે હિંગણે શુદ્ધકમાં કર્વેના મહિલા અમમાં દ્રોણ માસ્તર છે, તેઓ ચિત્રકાર તરીકે ઘણા પ્રખ્યાત છે અને નાના ભાઈ હરિનંદ મૂલાણીને બે પુત્રો મૂળશંકર અને ગિરધરલાલ. જેમાં મૂળશંકરભાઈ, કવિરાજ તરીકે ઘણાજ પ્રખ્યાત છે. કૃષ્ણચરિત્ર, દેવકન્યા, એકજાનૂસ, બાગ્યોદય વગેરે અસંખ્ય નાટકો લખી મહાન લેખક તરીકે તેણે કીર્તિ મેળવી છે.

બચુભાઈને પોતાની પચીસ વર્ષની ઉંમર થયા આવી છતાં સંતાન ન થતાં તેમનાં કાઠી અને કવિરાજ મૂળશંકર ભાઈનાં માતૃશ્રીએ બાધા

લીધી કે બચુબાઈને સંતાન થશે તો અંબામાને પગે લગાડીશું. તેઓની આ બાધા લીધા પછી, બચુબાઈનાં ધર્મપત્ની દયાકુંવર કે જેઓ અત્યંત સદ્ગુણી અને દયાનીજ મૂર્તિજ છે તેને ગર્ભ રહ્યો અને ૧૯૫૪ના આશી સુ. ૧૪ ઉપરાંત પશ્ચિમાને દિવસે પુત્રીના જન્મ થયો. માતાજીની બાધા ક્ષેતાં પ્રત્યક્ષ અંબામાના પધાર્યા હોય તેમ પૂર્ણચંદ્ર સમાન તેજસ્વી પુત્રી જન્મતાં તે શાંત શુશ્રુભયજ થશે એમ દેવી ગ્રેહણાથી જણાતાં તેવું શાંતા નામ ખાડ્યું બાળકની રમતમાં પણ માતાનાં શુંણાં (દયોં) અને આંખમાં અમૃત કેમ જાણે વહેતાં હોય તેવી સૈમ્ય પ્રકૃતિ અને સદા હસતું સુખ રહેતું તેથી સૌ દેવીની કૃપામય તે પુત્રી હોવાથી તેને શાંતા દેવી કહેતાં એટલુંજ નહિ પણ સર્વ દેવી શુણે પચ્ચ તેમાં હતા.

અનસુયા જેમ અત્રિનેજ વરે અને સાવિત્રી જેમ સત્યવાનને વરે, તેમ, ભાર્ગવ કુલ દીપક પરમ વૈષ્ણવ અને છવન પર્વત શ્રી કૃષ્ણની સેવા માંજ રાત્રી દિવસ રહેનારા ભણેકલાલ બાઈને ત્યાંજ એવા દેવી પુત્રનો જન્મ થાય છે એ ન્યાયે તેવા દેવી શુશ્રુવાન તેમના પુત્ર જુગતરામ બાઈ સાથે તેમનાં લગ્ન થયાં હતાં.

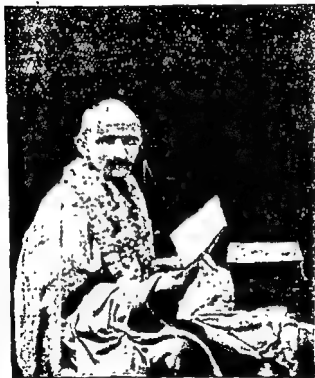
જુગતરામ બાઈનાં તે શાંતા બેનની સાથે લગ્ન થયા પછીજ બી. એ. એલ. એલ. બીમાં તેઓ પાસ થયા. અને બાવનગર રાજ્યમાં ન્યાયાધીશની પદવી મળી, તે તેનાં પગલાંનો પ્રતાપ, આવી પદવીમાં તેમણે સંપૂર્ણ સત્ય વૃત્ત આજ પર્વત પાળ્યું છે અને પાળે છે માટેજ સાવિત્રી (ગાયત્રીદેવી) રૂપ શાંતાના પતિ સત્યવાન નામ જુગતરામ બાઈ એ સત્યજ કરી બતાવ્યું છે. સાવિત્રીએ તો પતિનું આયુષ્ય, સસરાની દટી, ને રાજ્ય તથા પિતાને સંતાન અપાવવા રૂપ કેટલેય મમરાજ પાસેજ વિજય મેળવ્યો હતો. ત્યારે શાંતા બેન રૂપ સાવિત્રીએ પોતાના પતિ, કુટુંબપરિવાર અને સર્વના કલ્યાણ માટે યમના પણ ઇંદેવ શ્રી કૃષ્ણની અખંડ ભાવથી સેવા કરી તેની પાસે વિજય મેળવ્યો હતો અને પોતે જાને સહન કરી પોતાની રામની

કોઈને ખબર પશુ ન આપનાં સર્વેની સેવા કરી સગા સંબંધીઓને સંતુષ્ટ કર્યા રૂપ જગતરૂપ પ્રભુની પશુ સેવા કરી હતી, આવા તેમના ઉચ્ચ વિચારો સરલતા અને સહન શીલતાને અંગે તેમના ખતિ પશુનેમને ગૃહદેવી તરીકે જ માનતા હતા.

પોતે દેવી હોવાથી આમ સ્વાર્થનો હોમ કરી સ્થૂઝ દેહને ત્યાગ કરવો હશે તેથી જગતની સેવા કરી તે ઉપરાંત ભરત કામ વગેરે કળાઓ નવિન જગતને દર્શાવી તથા સાક નંબર મુધીનું ગ્રીષ્મ સૂતર ખરી માંદગીમાં પશુ કાંતિ તે દ્વારા પશુ પ્રજા સેવા કરી, વગેરે આખર માંદગીને સંપૂર્ણ વશ થયાં. પોતાના પતિએ અનેક ઉપચારો, હવા ફેર અને જાત મહેનતથી બનતી તમામ સારવાર કર્યા છતાં દૈવધીન ચંદ્ર પોતાની માતા પિતા પતિ વગેરે તમામ સગા સંબંધીઓના આંખમાં અશ્રુ સ્ત્રાવ કરાવતાં દેહ છોડી. સં. ૧૯૮૦ ના આવણ શુદ્ધ એકાદશીનેદીવમે કૃષ્ણ રમરણ કરતાં ગો લોકવાસી થયાં તે બેને પોતાની હંદ્રા સ્થિતિમાં મને ગીન ગોવિંદ વિગેરે પદો સંભળાવવાનો આગ્રહ કર્યો જે દૈવ્યોગે ભારતી ન બનતાં તેના દેવી આત્માને પરલોકમાં નાદ પોચાડવાને આ મારો પ્રયાસ છે. તો મારા જ્ઞાતિની ભગિનીઓ અને બધુઓ તેનું ગાન કરી પ્રભુનું ભજન કરશે તો તેનો આત્મા અહ્માનંદમય બનશે તેમ જાણી સર્વે જ્ઞાતિ બંધુઓને નિવેદન કરું છું. શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

વૈદ્ય શાસ્ત્રી હામોદર કાનજી

શ્રી ભાગવતની સંતાહતું પ્રવચન.

વૈદ્યશાસ્ત્રી દામોદર કાનજી પંડિત.

શ્રીમંત સરકારની હજૂરમાં પ્રવચનકાર.

વૈદ શાસ્ત્રી દામોદર કાનજીનું દૂકું જીવન.

મારા મામાના પુત્ર દામોદર કાનજીનું દૂકું જીવન ચરિત્ર લખતાં, મને આનંદ એ આવે છે કે; આ કલિકાલના જમાનામાં પણ કેઇ પ્રખળ દૈવી સત્તાનું પ્રત્યક્ષ પ્રમાણુથી બાન થાય છે. તેનાં જીવનમાં ઘણુંજ નાણુવાનું છે તેમાંનું થોડું. કાંઈ મળશે એમ ધારી ને લખું છું. કાઠીયાવાડમાં, શ્રીમંત સરકાર ગાયકવાડના, દામનગર તાલુકામાં, ચાવંડ, ગામમાં મહાન પ્રતાપી ભગવતિ, મુકુંદજી યજ્ઞગ્યા કે જેઓની કવિતા કાવ્ય દોહનમાં આવી ગયેલ હોવાથી તે પ્રસિદ્ધ છે. તે મુકુંદજી બદના, રતનજી, કાનજી, અને જેશંકર, એ ત્રણ પુત્રો હતા. તેમાં રતનજી ને ગૌરીશંકર, માધવજી, હરજીવન, અને મણિશંકર એ ચાર પુત્રો; તેમાં મણિશંકર એ સાક્ષર હોઈ બાવનગર કેળવણી ખાતાના ઉપરો હતા. તથા વડોદરામાં રાજકુંવરેના ટ્યૂટર અને કલાભવનના વા. પ્રીન્સિપાલ હતા. ખીજા પુત્ર કાનજીના દામોદર કે જેનું આ જીવન લખાય છે; તેઓ શ્રીમંત મહારાજ ગાયકવાડ સરકારની હજુરમાં હાથ પ્રવચનકાર (ધર્મોપદેશક) તરીકે છે. ત્રીજા પુત્ર જયશંકરના તંબકલાલ, અને હરિલાલ એ પુત્રો છે જેઓ લૈદકનો ઉદ્યોગ કરે છે. મારા કાનજી મામાની પ્રથમ સ્ત્રીને નવ પુત્રીઓ થયેલી અને પછી ખીજાં સ્ત્રીને પણ બે પુત્રીઓ થઈ. હવે દામોદરમાદના જન્મ સંબંધે પ્રત્યક્ષ જોયેલી એવી હકીકત છે કે તેમનાં માતૃશ્રી ધનકુંવર કે જેઓ અત્યંત ધર્મ પરાયણ હતાં અને રાત્રી દીવસ ધોળ કીર્તન વગેરે ભગવત સ્મરણમાં જ રહે તેવાં હોઈ હમેશાં સદ્બોધ આપી અનેક સ્ત્રીઓને વ્યવહાર દુશળ અને ધર્મ પરાયણ કરતાં હતાં તેમને એક સ્વપ્નમાં મહાત્મા કોઈ વૃદ્ધ વૈશ્વવ મહાપુરો હર્શન આપ્યાં અને પાંખામાં સૂતેલી એક વર્ષની નાની પુત્રી લાકુંવરને, ઉઠાવી કરી જણાવ્યું કે બહેન, આપુત્રી મહાન બામ્બસાળી છે અને પરમ વૈશ્વવ અને ધર્મ પરાયણ થશે અને હવે તને પુત્ર પ્રાપ્તિ થશે. આ હું કહું છું એની નિશાની તરીકે હુંને ચોખા

તારે છેડે હશે. તને પુત્ર થયા બાદ તેને છમાસ થયા પછી જુનાગઢ આવી દામોદર કુંડમાં સ્નાન કરાવી રાધા દામોદરનાં દર્શન કરાવજે.

સ્વપ્ન પુર થતાં વજ્ર જોતા કંકુ ચોખા મળ્યાં. તેનો ચાંદો ક્યેઈ જોતે પરિણામે તેઓ અખંડ સૌભાગ્ય વતાંજ રહ્યાં. સર્વેને આ સ્વપ્નની વાત કરી, પછી ગર્ભ રહ્યા અને દશ માસ થતાં પુત્ર જન્મ થયો. અગીયાર પુત્રીઓ પછી વૃદ્ધ અવસ્થામાં પુત્ર પ્રાપ્તી થતાં, આખા કુંડેબમાં સર્વને આનંદ થયો અને ૩ માસનો થતાં સ્વપ્નમાં દર્શન આપનાર મહાત્માની આજ્ઞા પ્રમાણે જુનાગઢ જઈ, દામોદર કુંડમાં બાળકને સ્નાન કરાવી ઝાડ નીચે શુવાડતાં તેજ મહારાજે દર્શન આપી, ફરી આપી, જોનો રસ બાળક ચૂસવા લાગ્યો માતા અને પિતા બન્નેયે આ અત્યંત તેજોમય અદ્ભુત સ્વરૂપનાં દર્શન કર્યા ચરણમાં નમી જણાવ્યું કે સ્વપ્નમાં આગેજ દર્શન આપેલાં અને આ પુત્ર આપની કૃપાને લીધેજ મળેલ છે મહાત્માએ જણાવ્યું બેન તેમજ છે. અને મારી આજ્ઞા પ્રમાણે તું અંદિ સ્નાન કરાવા લેવાવી તેથી હું બહુજ પ્રસન્ન થયો છું હવે રાધા દામોદરનાં દર્શન કરાવી તેનું દામોદરજ નામ પાડજે તેણે આજે ફરીનો રસ પીધો છે તે શ્રી ભાગવત રસ છે અને તે રસ પીવાથી શ્રી ભાગવતનું રહસ્ય તે સમજી શકશે અને દેશપરદેશમાં અને મોટા રાજાઓમાં શ્રી ભાગવતના પ્રવચન કરવાથીજ તેની કીર્તિ વધશે તેને મારી આજ્ઞાથી નિગમકલ્પતરોઃ એ શ્લોક તમારે પ્રથમ પાંચ વર્ષની અવસ્થા એજ શીખવી મારી વળી ગુરૂ થયું એમ તેમનાપિતાને કહી તર્તજ મહારાજ પધારી ગયા. ક્યાં ગયા ! તેખખર નથી પછી તેમની આજ્ઞા પ્રમાણે રાધા દામોદરનાં દર્શન કરાવી દામોદર નામ પાડ્યું દામોદરમાઈની પાંચ વર્ષની ઉંમર થતાં નિગમકલ્પતરોર્ગસ્થિતર્કઃ એ શ્રી ભાગવતનો

૧ આં ભવ્ય મૂર્તિવાન બ્રાહ્મણ મહારાજ હશે એમ સૌએ અનુમાન કર્યું.

સ્ત્રીક મહાત્માની આજ્ઞાથી શીખતી તેમના પિતાજી તે માહાત્માની વતી
 શરૂ બન્યા. આગીયાર વર્ષની અવસ્થામાં ચુજરાતી સંપૂર્ણ અભ્યાસ કરી
 સંસ્કૃત અભ્યાસ માટે જુનાગઢમાંજ હરિદત શાસ્ત્રી પાસે રહી
 અભ્યાસ શરૂ કર્યો તથા કતા ભટ પાસે વૈદ્યક વિદ્યાનો અભ્યાસ શરૂ કર્યો
 કુદરતી બુદ્ધિ કુશળતાથી પાંચ વર્ષમાં તો કાવ્ય વ્યાકરણ વગેરે સંસ્કૃતનો
 તથા વૈદ્યકનો ધણેજ સારો અભ્યાસ કરી શરૂ અને કૃતવણી ખાતાના
 ઉપરીને સંતુષ્ટ કરતાં શાસ્ત્રીજી હરિદતે તેજ પાઠશાળામાં એટલી નાની
 ઉંમર છતાં પોતાની જોડેના શિક્ષક તરીકેની સન્માન પૂર્વક નિમણૂક
 કરાવી જેથી શિક્ષક થયા છતાં અભ્યાસ પણ ચાલુ રાખ્યો. તેમનાં લગ્ન,
 બાળ અરસામાં શાસ્ત્રીજીનીજ ભાણેજ અને કુંડલા નિવાસી કૃષ્ણ જીવન
 ભટની પુત્રી ચંદનકુંવર સાથે થયાં અને તેમનાં મોટાં બેન લાડકુંવર કે
 જેને સ્વપ્નમાં મહાત્માત્રીએ મહાન ભાગ્યશાળી કહેલ તે બેનનાં
 કુંડલામાં ગિરધરલાલ ભટ સાથે લગ્ન કર્યા છે તે ધર્મને આચાર સંપૂર્ણ
 પાળે છે અને પ્રમુ સેવા તથા માતાની આદક સલાહ પ્રમુ રટલુજી કર્યા કરે
 છે તેને પરિણામે પ્રમુ કૃપાથી પુત્ર પૌત્ર અદિ સંસારનું સંપૂર્ણ સુખ હોઇ
 સર્વ રીતે સુખી છે. પિતાની અવસ્થા ઘણી જૂદ હોવાથી પોતાની સોળ
 વર્ષની ઉંમરમાંથીજ ગૃહ વ્યવહાર દામોદરભાઈને માથે પડ્યો ને તેમાં
 તેમનાં માતૃત્રી કે જે પવિત્ર ભગવતી અને સતી હતાં તેથી અખંડ સોભાગ્ય
 સાથેજ પુત્રનું સુખ સંપૂર્ણ જોઇ તેનાં લગ્ન કરીને પછી ગોસોકવાસી
 થયાં તે કારણથી હવે બધી રીતે પિતાની સંભાળ તથા ધર સાચવવાનું
 તેનેજ રહ્યું. દામોદર ભાઈનાં માતાની મા, જૂદ નાની ને વાઇ આવતી હતી
 તેમાં એક વખત વાઇ આવતાં ચૂલામાંજ પડતાં અરધું અંગ સળગી ગયું
 આ પ્રસંગમાં દામોદર ભાઈ તથા તેમની સ્ત્રી ચંદન કુંવરે તે જૂદ માતાની
 સંપૂર્ણ સામળીપૂર્વક જી આસ સુધી સેવા કરી અને તે સાન્નં થનાં
 અંતરનો આશીર્વાદ આપ્યો. તેને પરિણામે તેમનાં ઓને શ્રીમંત આબુ
 અને પુત્ર પ્રાપ્તી થઇ, આથી જૂદ પિતાને અત્યંત સંતોષ થયો આ પુત્રનું

નામ મનશુખરામ પાડ્યું અને જે હાલ મિકેનિકલ ઇજનેર તરીકે પાસ થયા છે અને ઉદ્યોગ કરે છે.

આ બાળકનો જન્મ કુંડલા થયેલો હોવાથી તે છ માસનો થતાં દામોદરબાઈ તેમનાં પત્નીને તથા બાળકને લઈ ગાંધી રસ્તે ચાવંડ આવતાં લીલીયા અને અંટાળીયા મહાદેવ વચ્ચે ચોમાસાના ધીચડમાં ગાફું બર જંગલમાં ખૂચ્યું આ વખતે પોતાની ૧૯ વર્ષની નાની અવસ્થામાં અત્યંત કફોડી સ્થિતિ હોવા થયેલ તેમાં ખુદી બળવાપ્તી પોટકાં માથે મુકી બાળકને તેડી પગમાં કાંટા ભાંજે ઝેવી રીને બંને સ્ત્રી પુરૂષે હિંમત રાખી બે માહિલ ચાકી એક આશ્રય સ્થાનમાં આવી લીલીયામાં તેમના દેના પુત્ર માધવજી બાઈને માણસ મોકલી આ દુર્દશાના ખબર આપતાં આઠ બળદો જોડી સીંગરામ મોકલ્યો ત્યારે છેક રાત્રીએ પાછા લીલીયા આવ્યા. આવી કફોડી સ્થિતિ તેમનાં દે તથા તેમના પુત્ર જે લંગડા હતા તેને મોરખી મુકવા જતાં અમદાવાદ અને નડીયાદની વચ્ચે રેલ વૂટતાં થયેલી અને પોટકાં ઉંચકો પાણીમાં ઉતરી ચાલ્યું પડ્યું હતું તો ત્યારે પણ હિંમત રાખી પંદર દીવસ મુધી અમદાવાદમાં બહુ કફોડી સ્થિતિ બોગવી ખુદી બળથી સૌનું રક્ષણ કર્યું હતું.

પિતાની જુદાવસ્થા હતી. અને પોષણ કંરવાનો બોજો માથે આવી પડતાં સારી રીતે બરણ પોષણ થાય તેવા સાધનની ખાતાર જુનાગઢની નોકરી છોડી પરદેશ જવાની ફરજ પડી તેથી પોતાની સ્ત્રીને પિતાની મેવા કરવા ચાવંડ મુકી, ફક્ત છ રૂપીયા ધેરથી લઈ મુંબઈ આવતાં ખીસામાં અડધોજ રૂપૈયો હતો અન્નપ્રયુ ગામ અને મુંબઈ જેવું શહેર છતાં આત્મબળ અને હિંમતથી આગળ વધવાના કુદરતી સ્વભાવે મુંબઈને સ્ટેશને ઉતર્યા તો ખરા પણ આબઝરીના સીપાઈએએ દવાની પેટી હતી તેમાં અરીણુ છે એમ જણાવી અન્નપ્રયાને સતાવી પૈસા કઢાવવાની ઇચ્છા હો કે ગમે તેમ પણ પકડયા પણ પૈસો નહિ અને અન્નપ્રયા એટલે બેસી રેવું એ શિવાય

ખીજી શું થાય ! ચાર કલાક બુખ્યા એસી રેતાં આખર એસાડનારને દયા
 આપી અને રજા આપી, ગામમાં કયા જવું તે ખબર નથી. પણ ઝંડું
 ખટકના બાઈ જટાશંકરનું નામ અને ઠેકાણું મારતર શંકરલાલ જોદાબાઈએ
 મુખમાં આવવાનું કહેલું અને આપેલું તેથી તે ઠેકાણે મહાજન વાડી
 ગયા અને તેજ વખતે સારા બાઈએ શંકરલાલ મારતર ત્યાંજ હોવાથી
 પોતાને તેડી ગયા અને પોને સતી કયા કરતા હોવાથી સંગીતનું કામ
 વગેરેમાં મદદ કરવા નિમિત્તે જ પોતાને ત્યાં રાખ્યા અને વાલીબાઈ કન્યા
 શાળામાં રૂ. ૧૦ દશના પગારથી નોકરી પણ આપી આવી રીને ૧૯૪૯ના
 આવાસુ માસથી મુખમાં ઉદ્યોગની શરૂઆત થઈ રૂ. દરમાં પોતાને શું
 ખાવું ને પિતાને શું મોકલવું એ વિચાર થતાં વિગેષ ઉદ્યોગના પ્રયાસની
 તજવીજ કરતાં તેમના માથીના પુત્ર શાસ્ત્રી પ્રાણજીવને જૈનોની ઝોળ-
 ખાણ કરાવી જેથી જૈનેએ રાત્રીએ એ કલાક નોકરી કરવાની શરતે
 પંડિત તરીકે રાખી સારા પગાર આપ્યા માંડ્યો આથી તેમાં વિક્રતા
 તરીકે સારી કદર થઈ તલકચંદ માણેકચંદ વગેરે મોટા શાહુકારોએ સારી
 પ્રતિષ્ઠા વધારી એટલે આવક સારી થતાં મુખમાં ધર કરી રહેવા જેવી
 સ્થિતિ થતાં જુદા પિતા તથા બાળક સાથે તેની સ્ત્રીને મોલાવ્યાં અને ધર
 કરી રજાં તેવામાં તેમના જૈન મિત્ર મોહનલાલ તથા ભગવાનદાસે સારી
 ઝૂડી રોકી નેથી બી. એમ. મનસુખ એ નામ રાખી પોતાના પુત્રને મીત્રોના
 નામથી ચાહા સ્ટીસનેરી પુસ્તકો વગેરેની જનરલ વેપારની દુકાન
 કરી પરંતુ વેપાર કરવાનું બાઈ ન હોય કે ગમે તેમ પણ તે અરસામાં
 મહાન વિપ્લવે આવ્યું કે-તેમનાં સ્ત્રી સુવાવડ મારેદેશમાં ગયાં અને પિતા
 પુત્ર સાથે હતા તેવામાં પિતાને જવર ખૂબ ચડેલો અને રાત્રીને વખતે
 પુત્ર વતસલતા ને અંગે દાંતોદર બાઈને ન જગાડતાં અંધારામાં પેશાબ
 કરવા ઉડી ખાજ ને નદે બુલથી બારી તરફ ગયા અને તે બારી સરીયા
 વચરની ખુસી હોવાથી આચોતા નીચે ગટરમાં પડી જતાં પગમાંએ એ
 બાન થયા અને બાન આવતાં જુમ મારતાં દાંતોદર નીચેગયા ખુબ

ગમરાયા અંધારી રાત્રીએ આસ્થિતિમાં શું કરવું ? હાડકું ભાગેલો પગ હોવાથી ઉપાડીને ઉપર લઇ જવા એ કદ રીતે એકલાથી બને ? છેવટ હિંમત રાખી પાડોશીને જગાડી નેની મદદથી ઉપર લઇ ગયા અને સવાર થતાં ડા. પોપટ પ્રભુરામ કે જે અમારા સંબંધી થાય તેઓને બોલાવી પાટો બંધાવી, નેમના ફાપાનામાં સારવાર શરૂ કરી. પણ વૃદ્ધાવસ્થાએ હાડકું નજી સંધાયું. આ વખતે સંપૂર્ણ પિતાની સેવા હામોદરે બાંધીને કરવા માંડી અને આવા કારણથી જે મોટા પાપા ઉપર વેપાર શરૂ કર્યો હતો તે નાણાં અને સ્વાર્થ છોડી પિતાની સેવા માંજ કાળજી રાખી હતી. આ સેવામાં હું પણ સહ કુટુંબ મારા મામાની સેવામાં હાજર હતો અને અમારાથી બનતી અમે સેવા કરીએ છતાં આખર પંચોતર ઉપર વર્ષ જેટલી વૃદ્ધાવસ્થામાં સાંજથડું મુરકેલ થઇ પડ્યું અને બીજા વ્યાધિઓ વધતાં જે અહીં માસ બિમારી બોગવી, ગોસોક વાસી થયા એટલે ઉત્તર કાર્ય વગેરે બચ્ચાર કરવા માટે દેશમાંજ જવાની અને બારમાસ બચ્ચાર માટે દેશમાંજ રહેવાની ફરજ પડતાં વેપાર બંધન કરવાની જરૂર પડી અને ભાગીઆઓમાંથી પોને કોઇ સંબાળી શકે તેમ નહોવાથી નિરપાયે વેપાર બંધન કર્યો પરંતુ ભાગીયાઓએ પોતાની લાગણીથી ઉત્તર કાર્યમાં ત્રારી મદદ કરી.

પિતાનું ઉત્તરકાર્ય કરી બાર માસ દેશમાં રહ્યા તે અરસામાં કુડલા વગેરે અલે હરિકથાકરી ધણુંસારું માન મેળવ્યું. કુડલા ગયા ત્યાં મહારાણી વિક્ટોરીયાનો જન્મોત્સવ હોવાથી સભા ભરાઇ તેમાં ન્યાયાધીશ મગનલાલ દક્ષપતરામ કવિએ તત્કાલ કવિતા કુનારને સારું દનામ આપવા જાહેર કયું તેથી હામોદરે પોતાની બાલક ૨૨-૨૩ વર્ષની ઉંમરમાં તત્તજ કવિતા કરી જેથી આખી સભા ખુશ થઇ અને હરિ કીર્તન કરાવ્યું અને સવાસો રૂપિયા દનામ આપ્યું અને પછી ઘણી સારી પ્રતિષ્ઠા જામી આ પ્રતિષ્ઠા સાથે મહેલા દ્રવ્યથી પિતાનું વાર્ષિક ખર્ચ સારો રીતે કયું તમામ નાતને

આમંત્રણ કરેલું અને સર્વ જ્ઞાતિ બંધુઓ હાજર થયેલા તે સર્વનું સન્માન કર્યું. ખારભાસ પુરા કર્યા બાદ પાછા મુંબઈ ગયા આ વખતે પણ જઈને એ પાછા પડેલ તરીકે રાખ્યા પણ ગુજરાતી ત્રેસમાં સારા સન્માન પૂર્વક જગ્યા મળતાં તે છોડી ત્યાં રહ્યા તથા પ્રભુરામવેદના આગ્રહથી આર્થ ધર્મપ્રકાશના તંત્રી તરીકે કેશવલાલ દરિયામ પટ્ટણી ની જગ્યાએ રહ્યા આમાં એ ત્રણ વર્ષ કામ કર્યા બાદ માંદગી થતાં રામજી ભગવાન સોનીને ત્યાં લાઠીમાં શરીર સુધારવા રહ્યા. ત્યાં લાડી દાકર શ્રી સાથે સારા સંબંધ થયો. તત્કાલિન સુધરતાં ૧૯૫૭ માં પાછા મુંબઈ આવ્યા બાદ ૧૯૫૮ માં તેમનાં સ્ત્રી એક પુત્ર ૮ વર્ષ નો તથા દોઢ વર્ષની પુત્રી મૂળી સ્વર્ગવાશી થયાં. એમનાં સ્ત્રી સદગુણી ધર્મશીલ અને વિદ્વાન સાથે ઉદ્યોગી અને બુદ્ધિ કુશળ હોવાથી મોના ચાંદીના કંદોરા શુંથવા અને ધર્મનું શિક્ષણ લેવા ધણી સ્ત્રીઓ તેમની માસે આવનાં અને સદબોધ આપી ધણી બેઠેલોનાં જીવન તેમણે સુધાર્યાં છે.

હવે બાઈ દામોદરજી જીવન જીવદાજ પ્રકારમાં બદલાયું પોતાની ૨૮ વર્ષની કુમર છતાં ખીજી વખત લગ્ન ન કર્યા અને તે અરસામાં દ્વારકાદાસ ધર્મશી અને વિજયભૂખ્યજીદાસ આત્મારામનો સંગ થતાં તેઓએ પોતાની મીલોમાં વૈવરાજ તરીકે નિમણૂક કરી સારો પગાર કરી આપતાં સં. ૧૯૬૦ થી ઘર આગળ ધર્મદાસ દવાખાનું શરૂ કર્યું અને પોતાની જાતીએના વિદ્યાર્થીઓને રાખી કાંઈ પણ સ્વાર્થ વિના સેવા કરવા લાગ્યા અને નરનારામજી ના મંદીરમાં હરિકીર્તન શરૂ કર્યું આથી આખા મુંબઈ શહેરમાં ઘણી પ્રસિદ્ધિ થઈ અને પંદર વર્ષ સુધી આ સેવા કરવાને ખરિણામે દર વર્ષે મોટા મેળાવડાઓ થઈ દામોદરબાઈને ધણું સારું માન પ્રજાએ આપેલ છે. શ્રી દેવકીનંદનાચાર્ય શ્રી ગોકુળનાથજીનાવા મુંદરદાસ સોલીસીટર ડા. બાલચંદ્ર, વિશ્વનાથ પ્રભુરામ દ્વારકાદાસ ધર્મશી વિજયભૂખ્યજીદાસ આત્મારામ પરનાતમદાસ દાકેરદાસ ત્રિભુવનદાસ પરજીવનદાસ વગેરે એ બહેર મેળાવડામાં પ્રમુખ થઈ આદર સન્કાર

સારો કરેલો છે. જેનો દર વર્ષ નો હેવાલ તે વખતના છાપાઓમાં છે. અને પ્રસિદ્ધ ધર્મના સદ્ગોષ્ઠક બદવજી મહારાજે તો પોતાના અંગતમિત્ર ગણી વારંવાર બહુજ સન્માન, હજારો મનુષ્યોની સભામાં આપેલ છે.

આ અરસામાં મહાજન વાડીમાં દેશરવાળા રોક મનોરદાસનાં ધર્મ પત્ની જમનાબાઈ ને ત્યાં શાસ્ત્રીજી પ્રમુક્તાલ વેધરાજ ના કહેવાથી તેમની વતી હામોદરબાઈને સપ્તાહ વાંચવાનું થતાં તે સપ્તાહ ના અઢીઠીક રસથી સર્વ ને અત્યંત આનંદ થયો. પણ છેવટ શાસ્ત્રીજીની વતી હોવાથી હામોદરબાઈને ઘણો આગ્રહ કરતાં કાંઈ પણ ન લીધું આથી શાસ્ત્રીજી તથા જમનાં બેનને ખુબ તેની આ ભાવનાથી અત્યંત લાગણી થઈ અને તેનું પરિણામ એ આવ્યું કે આ ગૃહસ્થોમાં સારા માનને પરિણામે ગૃહ કલ્યાણદાસનાં ધર્મપત્ની પ્રેમકેરમાની પૂર્ણ ભાવના વધતાં તેમને ત્યાં એક સપ્તાહ કરી અને પછી તે પણ સ્વર્ગવાસી થતાં તેમના પુત્ર દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસ અને ભગવાનદાસની ભાવના બહુ વધતાં પાછી બીજી સપ્તાહ કરી અને તે કુકેળની પૂર્ણ અત્યંત ભાવના નેજ પરિણામે વિહંગદાસ ભવાનિદાસ ને ત્યાં સપ્તાહ કરી આથી તેમના મુખ્ય ઇષ્ટ દેવ શ્રી ભાગવતના દેવી સ્વરૂપને પરિણામે સારી પ્રતિષ્ઠા જામી.

એક દેવિદાસ નામનો બિશુક ગરિબ મારવાડી બ્રાહ્મણ તેનો ઓચિંતો સેવક થયો અને તે મેવાડમાં ગંગારા તથા અજમેર પાસે કેકડી, સરવાડ, મેવદા, રામપાલી, વગેરે ગામોમાં ચાર પાંચ વખત તેણી તે દેશની હિંદી ભાષામાં સપ્તાહ કરાવી અને તેથી એ દેશમાં અત્યંત સન્માન મળ્યું. પોતાની ભાષા નહિ છતાં લોકોને સમજાવું પડી. એ ગુરુ પ્રતાપજી સમજવાનો. આવી રીતે પૂર્વમાં જગન્નાથ સુધી તથા પશ્ચીમમાં દ્વારકા જામનગર મેરખી જુનાગઢ ભાવનગર વગેરે તમામ સ્થળે શ્રી ભાગવત શ્રવણને લીધે સંપૂર્ણ પ્રસિદ્ધ થયા.

મુંબઈમાં દેવકીનંદ મહારાજ શ્રી તથા ગોકુલ નાથજી બાવાની પૂર્ણ કૃપા પાત્ર બન્યા. એક દિવસ મૈત્ર ધારણ કરનાર કોઈ સંત તેમને ત્યાં

આવ્યા. થોડીવાર બેઠા અને પાછા ધણી સેવા કરી છતાં ચાલ્યા ગયા અને પાછા આઠ દીવસ પછી જોવામાં આવી જોત્યા કે તું તારા છુટ દેવ શ્રી ભાગવતને છોડીશમાં તારા શુર કોઈ અલૌકિક છે અને એને પરિણામે તારું ધણુંજ એવ થશે હજી મહાન પ્રભુ તને ધણી રીતે દર્શન વગેરે ની કૃપા કરશે અને મહાન રાજાને આશ્રય તને મળશે.

આ શબ્દો કહ્યા પછી તે મહાત્માએ શ્રી કૃષ્ણમય શ્રી ભાગવત સ્વરૂપનો માર્ગ દર્શાવ્યો અને મંત્રોપદેશ કર્યો પછી નામ વગેરે પૂછતા કંઈ પણ ન કહેતાં એકદમ પધાર્યા^૧ ક્યાં ગયા તે ખબર ન પડી પણ તેણે જે મંત્ર આપ્યો એ અત્યંત ચમત્કારી અને કસ્યાણુ કારક છે. અને તેને પરિણામેજ સારો ઉદ્ધમ થયો. ૧૯૬૯ની સાલમાં જ્ઞાતિનું એકમ કરવા માટે પોતાની પુત્રીનાં લગ્નને નિમિત્તે દેશમાં, લાડીમાં દામોદર બાઈએ મોટો વિધ્વયાગવ્રત કર્યો અને સર્વ જ્ઞાતિ બંધુઓને જાતે આમંત્રણ કરવા જઈ આવ્યા કરી વ્રત પ્રસંગે બોલાવ્યા તેથી તે પ્રસંગે વિશ્વનાથ પ્રમુરારામ, પ્રસિદ્ધ શાસ્ત્રી શંકરલાલ માહેશ્વર કવિરાજ મુળશંકર હરિનંદ, કૃષ્ણજીવન હરિરામ ડા. ભગવાનદાસ જીવનરામ લક્ષ્મીશંકર ગોવિંદરામ, જુગતરામ માણેકલાલ, ગિરધરલાલ કાશ્યાશંકર, વ્યાસજી મળશંકર મયારામ, માધવજી રતનજી, ગૌરીશંકર રતનજી, મણિશંકર રતનજી, હું (ખચુમાઈ) વગેરે જ્ઞાતિ બંધુઓએ હાજરી આપી હતી અને લાડીના હાટોર, વડીયા દરબાર, બાબરા દરબારો વગેરે પધાર્યા હતા. હજારો માણસો આવેલાં અને નરસિંહ મેતાના અવતાર મૂળશંકર વ્યાસજીની આજ્ઞા પ્રમાણેજ એ મહાવ્રત થયેલો અને આઠણેને સંપૂર્ણ સંતુષ્ટ કરેલા.

દામોદરબાઈને સહજ દમનું દરદ જણાવા લાગવાથી તેમને મુખ્ય છોડવાની ફરજ પડી અને તે પહેલાંજ સંત મહાત્મા આગળથીજ પધારી

૧. મહાત્માએ નામ કહ્યું નહિં તેથી અનુમાન કર્યું કે દામોદર બાઈના માતાને સ્વપ્નમાં તથા જુનાગઢ દામોદરજી કુંડપર જેણે દર્શન આપ્યાં તેજ આ દેવી પુરુષ તેના જન્મ શુર મંત્રોપદેશ આપવા માટે પધાર્યા હશે

કહી ગયેલા તે યાદ આવતાં મુંબઈ છોડ્યું અને લલુભાઈ શામળદાસની બલામણનો એક જુનો પત્ર લઈ વડોદરા આવી સરસુખા મે. નિંબાળકર સાહેબને મળતાં તે દ્વારા શાસ્ત્રી બદ્રિનાથજીનો સમાગમ થયો અને તેની જ કૃપાને પરિણામે સં. ૧૯૭૧ ના આવણ સુ. ૩ને દીવસે શ્રીમંત મહારાજ ગાયકવાડ સરકાર પાસે દરિકોર્તન કરવાનું દ્યું જેમાં મહારાજ શ્રી સંપ્રજી સંતુષ્ટ થતાં પ્રવચન કરવાને જણાવતાં રોકાઈને શ્રી ભાગવત એકાદશ તથા દશમ સ્કંધમાંથીજ હજુર શ્રી સમક્ષ કથા કરવા માંડી. આમ શાસ્ત્રી બદ્રિનાથજી રૂબરૂ અઢીમાસ હજુર શ્રીએ કથા સાંભળી સંતુષ્ટ થઈ પોતાની હજુરમાં કથા કરવા માટે નિમણૂક કરી પછી દેવસ્થાનમાં બહુચરાજી નિમણૂક થઈ અને પુનઃ શ્રીમંત મહારાજશ્રીએ પાછા ખાસ આમંત્રણ કરી પોતાની હજુરમાંજ પ્રવચનકાર તરીકે નિમણૂક કરી છે. આને પરિણામે બીજમ ચરિત્ર ભાગ પેસો નામનું પુસ્તક પ્રથમ પ્રસિદ્ધ કર્યું જેથી લેખક તરીકે સારી દીર્ઘિ વધી.

બાઈદામોદરને શ્રી હરનાથ મહારાજનાં દર્શન બારવપં પહેલાં થયા બાદ શેઠ દારકાંદાસ જગમોહનદાસ અને ભગવાન એ ત્રણે બાઈદામોની અપૂર્વ લાગણીને પરિણામે તે મહારાજશ્રીનાં બીજી વખત દર્શન તેમને બંગલે થતાં તેઓશ્રીની અત્યંત ભાવના વધી. ગઈ સાલ નાગપુર ખાસ તાર કરી તેમને તેડાવતાં શેઠ જગમોહનદાસે તથા હરનાથજી મહારાજે તારે માથે મોટી ધાત છે એમ જણાવ્યું અને તે પછી આદ્યમેજ દીવસે તેની જ રૂબરૂ પગ લખતી તેના ઘરમાં જ પડી જતાં ઘૂટણના હાડકાના બે ટુકડા થયા પણ આથી મૃત્યુમાંથી બચ્યા તેમ મહારાજશ્રીએ જણાવ્યું. આ સ્થિતિમાં વડોદરામાં ખાંચ છમાસ પચારીમાંજ રેલું પડ્યું જેથી તે વખતમાં બીજમચરિત્ર ભાગ બીજને લખીને છપાવ્યો તથા ગીતગોવીંદ દિવ્ય રાસ અને પદ્યે જોડી તૈયાર કર્યા અને જેમ જયદેવકવિએ ગીત ગોવીંદ તૈયાર કરો શ્રી જગદીશના ચરણમાં અર્પણ કરેલ તેમ કેમ જાણે જગદીશની જ પ્રેરણા થઈ હોય તેમ જગદીશરૂપ શ્રીમાત મહારાજ શ્રીહરનાથજી

મહારાજશ્રીએ ઝોત્પીતો દ્વારમદાસ શેઠ માર્ફત તાર કરાવી જગન્નાથજી દામોદરને બોલાવ્યા અને અષાઢી એકાદશી દિવસે રથમાંજ બિરાજેલ હોવાથી દામોદરભાઈએ જાતે જગન્નાથજીને બેટી શ્રી ગીત ગોવિંદ ચરણમાં નિવેદન કરી એક મંગળાચરણનું પદ ગાયું. લાખો માણસોની ભીડમાં પદ ગાતાં તમામ લોકો સંગૃહ્ય થયા આવી રીતે આ તૈયાર થયેલ ગીત ગોવિંદ જગન્નાથજીને નિવેદન કરી પ્રજા સમક્ષ રજુ કરવાની તક મળી છે.

શ્રીમંત સરકાર મહારાજશ્રીની કૃપાને અંગે આમ પુસ્તકે લખી પ્રજા સેવા કરવા ઉપરાંત પોતાની ધણી દીવસની એક ધારણા હતી તે એકેશ્રી ભાગવતનું મંદીર બનાવી તેમાં હમેશાં ધર્માદા દવા આપવી. નિત્ય કથા શ્રવણ કરાવવી અને જે કોઈ ધર્મનું વેદકનું કે કોઈ પ્રકારનું સંસ્કૃત શીખવા આવે તેને શીખવવું એ જાતની પાઠશાળા કરવાની ઇચ્છા હતી. તેવામાં એ માટે સગવડ થતાં એણે વડોદરામાં અમદાવાદી પોળમાં ખર મળતાં તે ધર વેચાથી લઈ તે સંસ્થા શરૂ કરવાની ઇચ્છા થતાં વડોદરાના નેક નામદાર દિવાન સાહેબના પ્રમુખ પણા નીચે મોટી સલાહરી તેમને હાથે ૧૯૮૧ ના ચૈત્ર શુ. ૫ રવિવારે ધર્માદા દવાખાનું અને પાઠશાળા ખુલ્લી મુકાવી અને શ્રી વસન્તલાલજી બાવાને હાથે શ્રી ભાગવત મંદીરમાં શ્રી ભાગવતની પ્રતિષ્ઠા પૂજન કરાવી સ્થાપના કરી મંદીર કયું જોયી પોતાનો મનોરથ પૂરો થયો. એ ધર્માદા દવાખાનાનો ધણા લોકો લાભ લે છે અને કથા શ્રવણ હમેશાં થાય છે. અને વિદ્યાર્થિઓ ભણવા આવે છે. આવીરોને તન મન અને ધનથી કેવળ સેવાજ કરવા માટે જેનું જીવન છે તેને માટે આટલું દ્રઢક જીવન લખી તેમનું વિધાયુલ્ય કૃત્તુ છું.

બસુભાઈ રઘુનાથજી મૂસાણી.

કવે મહિલાશ્રમના હોર્ધંગ ગાસ્તર મુ. હિંગલે જુદુક (પૂના પાસે)

श्रीमद् भागवत दशमस्कन्ध अध्याय ३१ भो.

श्री गोपी गीत.

- जयति ते धिक् जन्मनामजः श्रयतर्धन्द्राशमद्वह
 दयित दश्यतां दितुतावका स्त्वयिधृतासव स्त्वांविचिन्वते १
- शरद् दाराये साधुज्जतसन्सरसिमेदर श्रीमुपा द्वा
 श्रुत नाथ ते शुक्कदासिका वरद निघ्नो नेह किंवधः २
- विप जला ध्यात् व्यास राक्षसात् वर्ष भारतात् वैद्यतानत्रात्
 जयभयात्मजान् विश्वतो जयान् इयमने वयंरक्षिता मुहुः ३
- नभस्तु गोपिका नन्दो जयान् अभिज्ञ द्द्वेहिनां अंतराभद्रम्
 विष्मन सार्धितो विश्व श्रुतये सप्पठिते यिवात् सात्वतां कुले ४
- विरयिताभयं वृष्णि धुधं ते यरक्ष भीयुषां संसृते जयात्
 करसरोरुहंकांत कामहं सिरसिधेहिनः श्रीकरग्रहम् ५
- जगज्जना तिहन् पीरयोपितां निजजन स्मय ध्वंसन स्मित
 जग सप्ते जयत् किंकरीःस्मनो जग इहाननं यार दृश्य ६
- प्रभु तदेहिनां पाप कर्शनं तृषु यरानुगं श्री निकेतनं
 दृष्टिदृष्टार्पितं तेपदांशुगं दृष्टु कुयेशुनः दृष्टिदृष्टयम् ७
- मधुरयागिरा वक्षु वाक्यया लुधमनोसया पुष्करे क्षु
 विधिकरी रिभा वीर शुद्धती रधर सीधुना ध्याययस्वनः ८
- तव कथा श्रुतं तप्ता ज्वनं कवि निरीडितं कदम्बापदम्
 श्रवणु मंगलं श्रीमदाततं लुविगृणुति ते लुरिदज्जनाः ९
- प्रहसितं प्रिय प्रेम विद्वेषुं विद्वेषुंयते ध्यान मंगलम्
 रक्षसि सविदे याह द्विप्रशः कुहकनो मनः क्षोभयंतिहि १०
- यक्षसि यह प्रणम्यारयन् पशून् नखिन सुंदरं नाथ ते पदम्
 शिख तृषुं कुरैः सीदती तिनः क्षिप्रतां मनः क्रांत गच्छति ११

- दिन परिक्षे नीलकुत लैर्वन रहान नाभिप्रदा वृतम्
 धनरज स्वलं दर्शयन् मुहु मनीसि नःस्मरं वीरयच्छसि. १२
- प्रभुत कामदं फलान्नितं धरणि मंडनं ध्येय माफदि
 यरत्न पंकजं सांतमयते रमयुन स्तनेश्वर्याधिहृत् १३
- सुरत वर्धनं शोकेनाशनं स्वरित वेणुना मुहु सुषोभतम्
 धनर राम विस्मारयुं नृणां वीरर वीरन स्ने धरामृतम् १४
- अद्यतियद् भवान्निह काननं मुदिर्यु गायते त्वा भयस्मृताम्
 कटिज कुंतलं श्री मुभयते जडछिदी क्षतां पद्ममृदयाम् १५
- पति सुतान्वय भ्रातृभाधवानतिविश्रंध्य तेन्यञ्चुतागताः
 गतिविदस्तवेदगीत मोहिताः कितव योपितःकः स्यन्नेभिशि १६
- रहसि सविदं छन्द्योदयं प्रहसिताननं प्रेम वीक्षयुम्
 अह दुरग्रिथो वीक्ष्य धामने मुहुरति स्पृहा मुद्यते मनः १७
- वृण व नौकसां भक्ति रंगते वृजिनह मलं विश्व मंगलं
 त्यज मना ह्यन स्वत्प्रह्लादमनां स्वजन छन्दुन्यनिपूदन १८
- यते मुग्धत यरत्नां पुर हस्तनेपु भीताःशनैः प्रियह धीमहि कर्कशेषु
 तेनाटवीभटसितत् व्यधने नकिं स्विक् कुर्पादि निभ्रमितिधी भवहा
 युधानः. १९

यस्यमदो संजुतो मोहोनष्ट स्तथा स्वकर्म रता
 सदानन्द संयुक्ता या नारी सा मदालसा प्रोक्ता ।
 दमनं क्रीयते याव मनसा वधसा सुधोः
 शुद्ध कर्म रता याव दमयंती प्रकीर्तिता ॥
 नपुण्यान् गुणिनो हन्ति स्तौतिमन्द गुणानपि
 नान्य दोगेषु रमते सानसूया प्रकीर्तिता ।
 मर्दिदया यदि जनः परितोपमेति नन्वप्रयत्न सुलभोयमनुपदोमे ।
 श्रेयार्थिनो हि पुण्याः परतुष्टिहेतोः नाम्याजितान्यपि घनानि परित्यजन्ति ॥

मततमुलभदैन्ये निःसुखेजीवलोके यदिमम परिवादत्प्रीतिमाप्रोतिष्ठयित्
 परिवदतुययेष्टं मत्समक्षतिरोवा जगतिद्विषदुदुःखे दुर्धमःप्रीतियोतः ॥
 नमेपराधःकिमकारणेनृणां मद्भ्यस्येत्यपिनेवर्चितयेत्
 नयत्कृतात्प्राग्भवबंधनिमुनि स्तनोपराधःपरमोनुचित्यताम् ॥

इकिमल्लि पत्र.

श्रुत्वा शुश्रूषु भुवन सुंदर शृष्टवतां ते निविश्यकथं विवरैर्दृशेनोंग तापं
 इपंदृषां दृषिभतां अभिक्षार्थं लाभं त्वथभ्युना विशति चित्तमपत्रपत्रे. १
 काला मुकुटं भदानी कुलशीलरूप विद्यावयो द्रविष्ठा धामभि रात्म तुष्ट्यां
 धीरा पतिं कुलवती न वृष्टीत कन्या काले दसिंह नरलोका मनोभिराभम्. २
 तन्मे भवान् भक्षुवृतः पतिरंग नमो आत्मार्षिनश्चभवनोत्रविभो विधेहि
 भावीर भागमभि भर्तृत्वेन आरात् गोमायुवन्भृगपनेर्जसि भष्णुजक्ष. ३
 पूर्तेष्टवत नियम वृत देवविप्र शुर्वर्चनादिभिरक्षं भगवान् परेशः
 आराधि तोयहि गद्यत्रय ऐत्यभार्थी गृह्ण्यातु मेन हभयोप सुतादयोन्धे. ४
 श्वो भाविनित्यमश्रु तो हहने विद्वर्मान् शुप्तसमेत्य पृतना प्रतिभिःपरेतः
 निर्भयै यैवभग धेन्द्रजक्षं प्रसन्न भाराक्षसेन विधिनो हह वीर्यं शुश्रूषां. ५
 अंतःपुरांतरयरीभनिहत्य अंधूत्वा मुहुरे कथमिति प्रवदाभ्यु पायम्
 पूर्वे दुरस्ति भदानी कुलदेवि यात्रायस्यांण्डिनि ववधू गिरिज सुपेयात्. ६
 यस्यांदि पंकजराज स्नपनं गहानो वाञ्छंत्युमा पति रिवात्म तमो पक्षये
 यक्षं शुजक्षन लभेयभवत्प्रसादज ह्यानस्त्वृत कृपान्शत जन्म भिरयात्. ७

श्री जयदेवकवि विरचितं

गीत गोविन्द काव्यम्

प्रथमः सर्गः ॥

मेघैर्मेढुरमम्बरं वनभुवः हयामास्तमालद्रुमै—

नक्तं भीयरुरयं त्वमेव तदिमं राघे गृहं प्रापय ।

इत्थं नन्दनिदेशतश्चलितयोः प्रत्यक्चकुञ्जद्रुमं

राघ्यमाघवयोर्जयन्ति यमुनाकूले रहःकेलयः ॥ १ ॥

वाग्देवताचरितचित्रिन चित्तसद्या

पद्मावतीचरणचारणचक्रवर्ती

श्रीवासुदेवरतिकेलिकथासमेत—

मेतं करोति जयदेवकविः प्रबन्धम् ॥ २ ॥

यदि हरिस्मरणे सरसं मनो यदि विद्यासकलासु कुतूहलम् ।

मधुरकोमलकान्तपदावलीं शृणु तदा जयदेवसरस्वतीम् ॥ ३ ॥

वाचः पल्लवयत्युमापतिधरः संदर्भशुद्धिं गिरां

जानीते जयदेव एव शरणः श्लाघ्यो दुःखद्रुतेः ।

शृङ्गारोत्तरसत्प्रमेयवर्चनैराचार्यगोवर्धन—

स्पर्धी कोऽपि न विश्रुतः श्रुतिधरो घोषी कविक्रमापतिः॥४॥

अष्टपदी १

मालचरागेण रूपकतालेन गीयते ।

प्रलयपयोधिजले धृतवानसि वेदम्

विहितवहित्रचरित्रमखेदम् ।

केशव धृतमीनशरीर जय जगदीश हरे ॥ ध्रुवम् ॥ १ ॥

क्षितिरतिविपुलतरे तव तिष्ठति पृष्ठे

धरणिधरणकिणचक्रगरिष्ठे ।

केशव धृतकच्छपरुष जय जगदीश हरे ॥ २ ॥

वसति दशनशिखरे धारणी तव लग्ना

शशिनि कलङ्ककलेव निमग्ना ।

केशव धृतशूकररूप जय जगदीश हरे ॥ ३ ॥

तव करकमलवरे नखमद्भुतशृङ्गे

दलितहिरण्यकशिपुननुभृङ्गम् ।

केशव धृतनरहरिरूप जय जगदीश हरे ॥ ४ ॥

छलयसि विक्रमणे बलिमद्भुतवामन

पदनखनी रजनितजनपावन ।

केशव धृतवामनरूप जय जगदीश हरे ॥ ५ ॥

क्षत्रियरुधिरमये जगदपगतपापं

क्षपयसि पयसि शमितभवतापम् ।

केशव धृतभृगुपतिरूप जय जगदीश हरे ॥ ६ ॥

वितरसि दिक्षु रणे दिक्पतिक्रमनीयं

दशमुखमौलिबलिं रमणीयम् ।

केशव धृतरामशरीर जय जगदीश हरे

॥ ७ ॥

बहसि वपुषि विशदे वसनं जलदामं

हलहविभोतिमिलितयमुनाभम् ।

केशव धृतहलधररूप जय जगदीश हरे

॥ ८ ॥

निन्दसि यज्ञविधेरहह अतिजातं

सदयहृदय दर्शितपशुघातम् ।

केशव धृतबुद्धशरीर जय जगदीश हरे

॥ ९ ॥

स्लेच्छनिवहनिघने कलयसि करवालं

धूमकेतुमिव किमपि करालम् ।

केशव धृतकलिकशरीर जय जगदीश हरे

॥ १० ॥

श्री जयदेवकवेरिदमुदितमुदारं

शृणु शुभदं सुखदं भवसारम् ।

केशव धृतदशविधरूप जय जगदीश हरे

॥ ११ ॥

वेदानुद्धरते जगन्निवहते भूगोलमुद्विभ्रते

दैत्यान्दारयते बलिं ललयते क्षत्रक्षयं कुर्वते ।

पौलस्त्यं जयते हलं कलयते कारुण्यमातन्वते

स्लेच्छान्मूर्च्छयते दशकृतिकृते कृष्णाय तुभ्यं नमः ॥ १२ ॥

गुर्जरीरागनिःसारतालाभ्यां गीयते ॥ प्र० ॥ २ ॥

श्रितकमलाकुचमण्डल धृतकुण्डल ए

फलितललितवनमाल जय जय देव हरे ॥ प्रुवम् ॥ १ ॥

दिनमणिमण्डलमण्डन भवखण्डन ए

मुनिजनमानसहंस जय जय देव हरे ॥ २ ॥

कालियविपधरगङ्गान जनरञ्जन ए

यदुकुलनलिनदिनेश जय जय देव हरे ॥ ३ ॥

मधुमुरनरकविनाशन गरुडासन ए

सुरकुलफेलिनिदान जय जय देव हरे ॥ ४ ॥

समलकमलदललोचन भवमोचन ऐ

त्रिभुवनभवननिदान जय जय देव हरे ॥ ५ ॥

जनकसुताकृष्णभूषण जितदूषण ए

समरशमितदशकण्ठ जय जय देव हरे ॥ ६ ॥

अमिनवजलधरसुन्दर धृतमन्दर ए

श्रीमुखचन्द्रचकोर जय जय देव हरे ॥ ७ ॥

तव चरणे प्रणप्ता वयमिति भावय ए

कुरु कुशलं प्रणतेषु जय जय देव हरे ॥ ८ ॥

श्रीजयदेवकवेरिदं कुरुते मुदम् ए

मङ्गलमुज्ज्वलगीति जय जय देव हरे ॥ ९ ॥

पद्यापयोधरपट्टीपरिरम्भलम्पकाश्मीरमुद्रितमुरो मधुसूदनस्य ।
व्यक्तानुरागमिव खेदद्वन्द्वखेदस्वेदाम्बुपूगमनुपूरयतु प्रियं वः ॥ १० ॥

वसन्ते वासन्तीकुसुमसुकुमारैरवयवै-
र्भ्रमन्ती कान्तारे बहुविहितकृष्णानुपरणाम् ।

अमन्दं कन्दर्पज्वरजनितचिन्ताकुलजया
बलद्वापां राधां सरसमिदमूचे सहचरी ॥ १ ॥

वसन्तरागयतितालाभ्यां गीयते ॥ प्र० ॥ ३ ॥

ललितलवङ्गलतापरिशीलनकोमलमलयसमीरे
मधुकरनिकरकरभिषगकोकिलकूजितकुञ्जकुटीरे ।

विहरति हरिरिह सरस वसन्ते-नृत्यति-
युवनिजनेन समं सखि विरहिजनस्य दुरन्ते ॥ ध्रुवम् ॥ २ ॥

रुन्मदमदनमनोरयपथिकवधूजनजनितविभाषे ।
अलिकुलसंकुलकुसुमसमूहनिराकुलबकुलछलापे ॥ वि१० ॥ ३ ॥

मृगमदसौरभरभसवशंवदनवदलमालनमाले ।
युवजनद्वयविदारणमनसिजनयरुचिर्दिगुञ्जाले ॥ वि२० ॥ ४ ॥

मदनमहीपतिकनकदण्डरुचिकेनारकुन्मुमविद्यासे ।
मिलितशिटीमुखपाटलपटलकृतस्मररुगविश्रसे ॥ वि३० ॥

विगलितलज्जि ३ जगदवलोकनतरुणकरणकृतहासे ।

विरहिनिवृन्तनकुन्तमुखाकृतिकेतकदन्तुरिताशे ॥ विह० ॥ ६ ॥

माधविकापरिमलञ्जलिते नवमालतिजातिमुगन्धौ ।

मुनिमनसामपि मोहनकारिणि तरुणाकारणबन्धौ ॥ विह० ॥ ७ ॥

स्तुरदतिमुक्कलतापरिरम्भणमुकुलितपुलकितचूते ।

वृंदावनविपिने परिसरपरिगतयमुनाजलपूते ॥ विह० ॥ ८ ॥

श्रीजयदेवभणितमिदमुद्यति हरिचरणस्मृतिसारम् ।

सरसवस्तुसमयवनवर्णनमनुगतमदनविकार ॥ विह० ॥ ९ ॥

दरविदलितवल्लीमल्लिचंचत्पराग-

प्रकटितपटवासैर्वासयन्काननानि ।

इह हि दहति चेतः केतकीगन्धबन्धु-

प्रसरदसमयाणप्राणवर्द्धन्यवाहः ॥ १० ॥

उन्मीलन्मधुगन्धलुब्धमधुप०याधूतचूनाङ्कुर

श्रीहृत्कोकिलकाकलीकलरवैरुदीर्णपर्णज्वराः ।

नीयन्ते पथिकैः कथं कथमपि ध्यानावधानक्षण-

प्राप्तप्राणसमासमागमरसोल्लासैरमी वासराः ॥ ११ ॥

अनेकनारीपरिरम्भसंभ्रमस्फुरन्मनोहारिविलासलालसम् ।

गुरारिमारादुपदर्शयन्त्यसौ सखी समक्षं पुनराह राधिकाम् ॥ १२ ॥

रामकरीरागयतितालाभ्यां गीयते ॥ प्र० ॥ ४ ॥

चन्दनचर्चितनीलकलेवरपीतवसनवनमाली ।

केलिचलन्मणिकुण्डलमण्डितगण्डयुगः स्मितशाली ॥ २ ॥

हरिरिह मुग्धवधूनिकरे विद्यासिनि विलसति केलिपरे ॥ ध्रुवधू ॥

पीनपयोधरभारभरेण हरिं परिरम्य सरागम् ।

गोपवधून्नुगायति काचिदुदञ्चितपद्मसरागम् ॥ हरि० ॥ ३ ॥

कापि विलासविलोलविलोचनखेलनजनितमनोजम् ।

ध्यायति मुग्धवधूरधिकं मधुसूदनवदनसरोजम् ॥ हरि० ॥ ४ ॥

कापि कपोलतलं मिलितं लपितुं किमपि श्रुतिमूले ।

कापिचुचुंषनितंयवतीदयितंपुलकैरनुकूले ॥ हरि० ॥ ५ ॥

केलिक्ल्लाकुतुकेन च काचिदमुं यमुनाजलकूले ।

मंजुलवंजुलकुंजगतं विचर्क्य करेण दुकूले ॥ हरि० ॥ ६ ॥

करतलतालतरलवल्यावलिक्लितकल स्थनवंसे ।

रासरसे सह नृत्यपरा हरिणा युवतिः प्रशशंसे ॥ हरि० ॥ ७ ॥

श्रिप्यति कामपि शुम्बनि कामपि कामपि रमयति रामाम् ।

पश्यति सस्मितचारतरामपरामनुगच्छति वामाम् ॥ हरि० ॥ ८ ॥

श्रीजयदेवमणितमिदमद्भुतकेशवकेलिहस्यम् ।

यृन्दावनविपिने ललितं विज्ञेयं शुभानि यशस्यम् ॥ हरि० ॥ ९ ॥

विशेषामनुरंजनेन जनयन्नानन्दमिदीवर—

श्रेणीश्यामलकोमलैरुपनयन्नर्त्तरनद्रोत्सवम् ।

स्वच्छन्दं व्रजमुन्दगीभिर्भितः प्रत्यङ्गमालिङ्गितः

शृङ्गारः सखिमूर्तिमानिव मधो दुग्धो हरिः क्रीडति ॥१०॥

नित्योत्सङ्गवसद्भुजङ्गवल्कलेशादिवेशाचलं

प्रालेयप्लवनेच्छयानुसरति श्रीखण्डशैलानिलः ।

किंच स्निग्धरसालमोलिमुकुलान्यालोक्य हर्षोदया—

दुन्मीलन्ति कुट्टः कुट्टरिति यलोत्तालाः पिकानां गिरः ॥११॥

गसोल्लासभरेण विभ्रमभृतामाभीरवामभ्रुवा-

मभ्यर्णे परिभ्य निर्भरमुरः प्रेमान्धया राधया ।

साधु त्वद्वदनं सुधामयमिति व्याहृत्य गीतस्तुति-

व्याजादुद्भटचुम्बितस्मितमनोहारी हरिः पातुवः ॥ १२ ॥

इति श्रीजयदेवकृतौ गीतगोविन्दे सामोददामोदरो नाम प्रथमः सर्गः १

द्वितीयः सर्गः २

अक्लेशफेशवः ।

विहरति वने राधां साधारणप्रणये हरो

विगलितनिजोत्कर्षादीप्याविशेन गतान्यतः ।

क्वचिदपि लताकुञ्जे गुञ्जन्मधुघ्नतमण्डली-

मुखरशिखरे मीना दीनाप्युवाच रहः सखीम् ॥ १ ॥

गुर्जररीरागेण यन्तिताले च गीयते ॥ प्र० ॥ ५ ॥

संचरदधरसुधामधुरध्वनिमुखरितमोहनवंशं
चलितदगञ्जलचञ्जलमौलिकपोलबिलोलवतंसम् ।
रासे हरिमिह विदितविलासं
स्मरति मनो मम कृतपरिहासम् ॥ ध्रुवम् ॥ २ ॥

चंद्रकचारुमयूरशिखण्डकमण्डलत्रलयितकेशम् ।
प्रचुरपुरन्दरधनुरनुरञ्जितमेदुरमुदिरसुवेशम् ॥ रासे० ॥ ३ ॥
गोपकदम्बानितंषवतीमुखचुम्बनलम्बितलोभम् ।
चन्धुजीव मधुराधरपद्ममुद्गसितस्मितशोभम् ॥ रासे० ॥ ४ ॥
विपुलपुलकभुजपल्लववलयितमलत्रयुवतिसहस्रम् ।
करचरणोरसि मणिगगभूपगकिरणविभिन्ननमिस्रम् ॥ रासे० ॥ ५ ॥
जलपटलचलदिन्दुविनिन्दकचन्दनतिलकलञ्जलम् ।
पीनपयोधरपरिसरमर्दननिर्दयहृदयरुपाटम् ॥ रासे० ॥ ६ ॥
मणिमयमकरमनोहरकुण्डलमण्डिनगण्डमुदारम् ।
पीतवसनमनुगतमुनिमनुजपुरासुरवरपरिवारम् ॥ रासे० ॥ ७ ॥
विशदकदम्बतले मिलितं कलिकलुषमयं ज्ञमयन्तम् ।
मामपि किमपि तरलनरङ्गद्वन्द्वदश मनसा रमयन्तम् ॥ रासे० ॥ ८ ॥
श्रीजयदेवभणितमत्तिमुन्दरमोहनमधुरिपुरुषम् ।
हरिचरणस्मरणं प्रति संगति पुण्यव्रतामनुरूपम् ॥ रासे० ॥ ९ ॥

गणयति गुणभ्रामं भ्रामं भ्रमादपि नेहते

वहति च परीतोषं दीपं विमुञ्चति दूरतः ।

युवतिषु बलतृष्णे कृष्णे विहारिणि मां विना

पुनरपि मनो वामं कामं करोति करोमि किम् ॥ १ ॥

मालवगौडरागेण एकतालीतालेन च गीयते । प्र० ॥६॥

निभृतनिकुञ्जगृहं गतया निशि रहसि निलोय वसन्तम् ।

चकितविलोकिषसकलदिशा रतिरभसभरेण हसन्तम् ।

सखि हे केशीमथनमुदारं रमय मया सह

मदनमनोरथभाविऽया सविहारम् ॥ ध्रुवम् ॥ २ ॥

प्रथमसमागमलजितया पटुचादुशतैरनुकूलम् ।

मृदुमधुरस्मितभापितया शिथिलीकृतजयनदुकूलम् ॥सखि०॥३॥

किसलयशयननिवेशितया चिरमुरसि ममैव शयानम् ।

कृतपरिरम्भणचुम्बनया परिरम्भ्य कृतधरपानम् ॥सखि० ॥४॥

अलसनिमीलितलोचनया पुलकावलिललितकपोलम् ।

श्रमजलसकलकलेवरया वरगदनमदादतिलोलम् ॥सखि० ॥५॥

कोकिलकलवकुञ्जितया जितमनसिजतन्त्रविचारम् ।

श्रथकुसुमाकुलकुन्तलया नखलिखितघनस्तनभारम् ॥सखि०॥६॥

चरणरणितमणिनूपुरया परिपूरितसुरसवितानम् ।

मुखरविशृङ्खलमेखलया सकचमहचुम्बनदानम् ॥सखि० ॥७॥

रतिसुखसमयरसालसयां दामुकुलिनतथनसरोजम् ।
 निःसदनिषत्तितनुलतया मधुसूदनमुदितमनोजम् ॥सखि० ॥८॥
 श्रीजयदेवभणितमिदमतिशयमधुरिपुनिधुवनशीउम् ।
 सुखमुत्कण्ठगोपबधूकथितं वितनोतु सलीलम् ॥ सखि० ॥९॥
 हस्तसस्तचिलासवंशमनृजुभ्रूवल्लिमद्वल्लवी—
 वृन्दोत्सारिहगन्तवोक्षितमतिस्वेदार्द्रगण्डस्थलम् ।
 मामुद्धीक्ष्य विलज्जितं स्मितमुचामुग्धाननं कानने
 गोविन्दं प्रजसुन्दरीगणवृतं पश्यामि हृष्यामि च ॥ १० ॥
 दुरालोकस्तोकस्तव रुनवकाशोकलतिका-
 विकासः कासारोपवनपवनोऽपि व्यथयति ।
 अपि भ्राम्यद्भङ्गीगणितरमणीयां न मुकुल-
 प्रसूतिश्चूतानां सखि शिखरिणीयं सुखयति ॥ ११ ॥
 साकूतस्मितमाकुलाकुण्डगुदस्मिलमुल्लासित-
 ध्रुवल्लोकमलीकृदशितभुजामूलोर्ध्वदस्तस्तनम् ।
 गोपीनां निभृतं निरीक्ष्य गमिताकांक्षश्चिरं चिन्तय-
 जन्तरमुग्धमनोहरं हरतु वः केशं नवः केशवः ॥ १२ ॥
 इति अष्टेशकेशवो नाम द्वितीयः सर्गः ॥ २ ॥

तृतीयः सर्गः

मुग्ध मधुसूदनः

कंसारिरपि संसारवासनाद्दृष्टुंशुलम् ।

राधामाधाय हृदये तत्याज ब्रजसुन्दरीः ॥ १ ॥

इतस्तवस्तामनुसृत्य राधिकामनङ्गबाणव्रणखिन्न मानसः ।

कृतानुतापः स कलिङ्गनन्दिनीतटान्तकुञ्जे विपसाद् माधवः ॥ २ ॥

गुर्जरीरागयतितालाभ्यां गीयते ॥ प्र० ॥ ७ ॥

मामियं चलिता विलोक्य धृत्तं बधूनिचयेन

सापराधतया मयापि न वारितातिभयेन

हरिहरि हतादरतया गता सा क्लृपितेव ॥ ध्रुवम् ॥ ३ ॥

किं करिष्यति किं वदिष्यति सा चिरं विरहेण ।

किं धनेन जनेन किं मम जीवितेन गृहेण ॥ हरिहरि० ॥ ४ ॥

चिन्तयामि तद्दानं कुटिलभ्रु कोपमरेण ।

शोणपद्ममिवोपरि भ्रमताकुलं भ्रमरेण ॥ हरिहरि० ॥ ५ ॥

तामहं हृदि संगतामनिशं भृशं रमयामि ।

किं वनेऽनुसरामि तामिह किं वृथा विलपामि ॥ हरि० ॥ ६ ॥

तन्वि खिन्नमसूयया हृदयं तवाकलयामि ।

तन्न योद्धि कुतो गतासि नत्नेन तेऽनुनयामि ॥ हरिहरि० ॥ ७ ॥

दृश्यसे पुरतो गतागतमेव मे विदधासि ।

किं पुरेव ससंभ्रमं परिरम्भणं न इदासि ॥ हरिहरि० ॥ ८ ॥

क्षम्यतामपरं कदापि तवेदशं न करोमि ।

देहिसुन्दरि रमणं मम मन्मथेन दुनोमि ॥ हरिहरि० ॥ ९ ॥

वर्णितं जयदेवकेन हरेरिदं प्रवणेन ।

किन्दुबिह्वसमुद्रसंभवरोहिणोरमणेन ॥ हरिहरि० ॥ १० ॥

हृदि विललताहागे नायं भुजङ्गमनायकः

कुवलयदलश्रेणी कण्ठे न सा गरलगुतिः ।

मलयजरजो नेदं भस्म प्रियारहिते मायि

प्रहर न हरभ्रान्त्यानङ्ग क्रुधा किमु धावसि ॥ ११ ॥

याणौ मा कुरु चूतसायकमसुं मा चापमारोपय

श्रीढानिर्जितविश्व मूर्च्छितजनाघातेन किं पौरुषम् ।

तस्या एव मृगीदृशो मनसिजप्रेङ्खत्कटाक्षाशुग-

श्रेणीजर्जरितं मनागपि मनो नाद्यापि संधुञ्जते ॥ १२ ॥

भूपल्लवं घनुरपाङ्गतरङ्गितानि

षाणा गुणः श्रवणपालिरिति स्मरेण ।

तस्यामनङ्गजयजङ्गमदेवताया-

मस्त्राणि निर्जितजगन्ति किमर्पितानि

॥ १३ ॥

भ्रूचापे निहितः कटाक्षविशिखो निर्मातु मर्मव्यथां

श्यामात्मा कुटिलः करोतु कवरीभारोऽपि मारोद्यमम् ।

मोहं तावदयं च तन्नि तनुतां विम्याधरो गगवान्

सदृत्तः स्तनमण्डलस्तव कथं प्राणैर्मम क्रीडति ॥ १४ ॥

तानि स्पर्शसुखानि ते च तरलाः स्निग्धा दृशोर्विभ्रमा—

स्तद्वक्रान्बुजसौरभं स च सुधास्यन्दी गिरां वक्रिमा ।

सा विम्याधरमाधुरीति विषयासङ्गेऽपि चेन्मानसं

तस्यां लभसन्नाधि हन्त विरहव्याधिः कथं वर्धते ॥ १५ ॥

तिर्यक्कण्ठविडोलमौलितरलोत्तंसस्य वंशोच्चर—

द्विसिस्थानकृनावधानललनालक्ष्मिर्न संलक्षिताः ।

संमुग्धे मधुसूदनस्य मधुरे राघामुखेन्दौ सुधा—

सारे कन्दलिताश्विरं दधतु वः क्षेमं कटाक्षोर्मयः ॥ १६ ॥

इति श्रीगीतगोविन्दे मुग्धमधुसूदनो नाम तृतीयः सर्गः ॥ ३ ॥

चतुर्थः सर्गः ४ ।

लिंगमधुसूदनः ।

यमुनातीरवानोगनिकुञ्जे मन्दमास्थितम् ।

प्राह प्रेमभरोद्भ्रान्तं माधवं राघिरासखी ॥ १ ॥

कर्णादिरागैकतालीतालाभ्यां गीयते ॥ प्र० ॥ ८ ॥

निन्दति चन्दनमिन्दुकिरणमनु विन्दति खेदमधोरम् ।

व्यालनिलयमिलनेन गरलमिव कलयति मलयसमीरम् ॥

माधव मनातिजविशिश्वभयादिव भावनया त्वयि लीना ।

सा विरहे तव दीना ॥ ध्रुवम् ॥ २ ॥

अविरलनिपतितमदनशरादिव भवद्वनाय विशालम्

स्वहृदयमर्मणि धर्मं करोति सज्जनलिनीदलजालम् ॥ सा वि० ३

कुसुमविशिश्वशरतल्पमनल्पविलासकलाकमनीयम् ।

व्रतमिव तव परिरम्भमुखाय करोति कुसुमशयनीयम् ॥ सा वि० ४

बहति च चालितविलोचनजलभरमाननकमलमुदारम् ।

विधुमिव विह्वविधुन्तुददन्तदलनगलितामृक्चारम् ॥ सा वि० ५ ॥

विलिखति रहसि कुरङ्गमदेन भवन्तमसमशरभूतम् ।

प्रणमति मकरमघो विनिधाय करे च शरं नवचूतम् ॥ सा वि० ६

ध्यानलयेन पुरः परिकल्प्य भवन्तमतीव दुरापम् ।

विलपति हसति विषोदति रोदिति चञ्चतिमुञ्चति तापम् ॥ सा वि० ७

- प्रतिपदमिदमपि निगदति माधव तव चरणे पतिताहम् ।
 त्वयि विमूढे मयि सपदि सुधानिधिरपि तनुते तनुदाहम् ॥ सावि० ८
- श्रीजयदेवभाणितमिदमधिकं यदि मनसा नटनीयम् ।
 हरिविरहाकुलबलवयुवतिसखीवचनं पठनीयम् ॥ सा वि० ॥ ९ ॥
- आवासो विपिनायते प्रियसखीमालापि जालायते
 तापोऽपि श्वसितेन दाघद्हनज्वालाकलापायते ।
 सापि त्वद्विरहेण हन्त हरिणो रूपायते हा कथं
 कन्दर्पोऽपि यमायते विरचयन्शार्दूलविक्रीडितम् ॥ १० ॥
- देशाख्यरागैकतालीतालाभ्यां गीयते । प्र० ॥ ९ ॥
- स्तनविनिहितमपि हारमुदारम् ।
 सा मनुते कुशतनुरिव भारम् ।
 राधिका तव विरहे केशव ॥ ध्रुवम् ॥ १ ॥
- सरसमसृणुमपि मलयजपङ्कम् ।
 पश्यति विपमिव वपुषि सशङ्कम् । राधिका० ॥ २ ॥
- आसत्तपवनमनुपमपरिणाहम् ।
 मदनदहनमिव वहति सदाहम् । राधिका० ॥ ३ ॥
- दिशि दिशि किरति सजलकणजालम् ।
 नयननलिनमिव विगलितनालम् । राधिका० ॥ ४ ॥
- त्यजति न पाणितलेन कपोलम् ।
 बालशशिनमिव सायमलोलम् । राधिका० ॥ ५ ॥

नयनविषयमपि किसलयतरुणम् ।

गणयति विहितद्वुताशविकल्पम् ॥ राविका० ॥ ६ ॥

हरिरिति हरिरिति जपति सक्रामम् ।

विरहविहितमरणेव निक्रामम् । राविका० ॥ ७ ॥

श्रीजयदेवभणितमिति गीतम् ।

सुखयतु केशवपदमुपनीतम् । राविका० ॥ ८ ॥

सा रोमाञ्चति सीत्करोति विलपत्यु त्कम्पते ताम्ब्यति ।

ध्यायत्युद्भ्रमति प्रमोचति पतत्युद्यति मूर्च्छति ॥ ९ ॥

एतावत्यतनुञ्जरे वरतनुजीवेन किं ते रसा-

स्त्वर्वैद्यप्रतिभ प्रसिद्धसि यदि त्यक्तोऽन्यथा हस्तकः ॥ ९ ॥

स्मारातुगं दैवतवैद्यद्वय त्वदङ्गसङ्गामृतमात्र साध्याम् ।

विमुक्तत्राधांकुरूपे न राधामुपेन्द्र वज्रादपि दारुणोऽसि ॥ १० ॥

फन्दर्पज्वरसंज्वरातुरतनोराश्चर्यमस्याश्चिरं

चेतश्चन्द्रनचन्द्रमःकमलिनीचिन्तासु संताप्यति ।

किंतु छान्तिवशेन शीतलतनुं त्वामेकमेव प्रियं

ध्यायन्ती रहसि स्थिताकथमपि क्षीणा क्षणं प्राणिति ॥ ११ ॥

क्षणमपि विरहः पुरा न सेहे

नयननिमीलनखिन्नया यया ते ।

श्वसिति कथमसौ रसालशाखां

चिरविरहेण विलोक्य पुष्पितामाम् ॥ १२ ॥

वृष्टिन्याकुलगोकुलावनरसादुद्धृत्य गोवर्धनं

त्रिभ्रद्वल्लवणमाभिरधिकानन्दाच्चिरं चुम्बितः ।

दर्पेणैव सदर्पिताघरतटीसिन्दूरमुद्राङ्कितो

षाहुर्गोपतनोस्तनोतु भवतां श्रेयांसि कंसद्विषः ॥ १३ ॥

इति श्रीगीतगोविन्दे स्निग्धमधुसूदनो नाम चतुर्थः सर्गः ॥४॥

पञ्चमः सर्गः ५

साकाङ्क्षपुण्डरीकाक्षः ।

अहमिह निवसामि याहि राधा-

मनुनय मद्वचनेन चानवेयाः ।

इति मधुरिपुणा सखी नियुक्ता

स्वयमिदमेत्य पुनर्भगाद् राधाम् ॥ १ ॥

देशीवराडीरागेण रूपकतालेन गीयते ॥ प्र० ॥ ॥ १० ॥

बहति मलयसमीरे मदनमुपनिवाय

स्फुटति कुसुमनिकरे विरहिहृदयइलनाय ॥ १ ॥

तव विरहे वनमाली सखि सीदति ॥ द्रुवम् ॥

दहति शिशिरमयूखे मरणमनुकरोति

पतति मदनविशिखे विलपति विकलतरोऽति । तव वि० ॥ २ ॥

ध्वनति मधुपसमूहे श्रवणमपिदधाति ।

मनसि कलितविरहे निशि निशि रुजमुपयाति । तव वि० ॥ २ ॥

वसति विपिनविताने त्यजति ललिउधाम ।

लुठति घरणिशयने बहु विलपति तव नाम । तव वि० ॥ ४ ॥

भणति कविजयदेवे विरहविलसितेन

मनसि रमसन्निभे हरिरुदयतु सुकृतेन । तव वि० ॥ ५ ॥

पूर्वे यत्र समं त्वया रतिपतेरासादिताः सिद्धय-

स्तस्मिन्नेव निकुञ्जमन्यमहातीर्थे पुनर्माधवः ।

ध्यायंस्त्वामनिशं जपन्नपि तवैवालापमंत्रावली

भूयस्त्वत्कुचकुम्भनिर्भरपरीरम्भामृतं वाञ्छति ॥ २ ॥

गुर्जरीरागेण एकतालीतालेन गीयते । प्र० ॥ ११ ॥

रतिसुखतारे गतमभिसारे मदनमनोहरवेशम् ।

न कुरु नितम्बिनि गमनविलम्बनमनुसर तं हृदयेशम् ॥ १ ॥

धीरसमीरे यमुनार्तीरि वसति बने वनमाली ।

गोपीपीनपयोधरमर्द्धनचञ्चलकरयुगशाली ॥ ध्रुवम् ॥

नामसमेतं कृतसङ्केतं घादयते मृदु वेणुम् ।

बहु मनुतेऽनु ते तनुसङ्गतपवनचलितमपि रेणुम् । धीर० ॥ २ ॥

पतति पत्रे विचलति पत्रे शङ्कितभवदुपयानम् ।

रचयति शयनं सचकितनयनं पश्यति तव पन्थानम् । धीर० ॥ ३ ॥

मुखरमधीरं त्यज मंजीरं रिपुमिव केलिसुलोलम् ।

चल सखि कुञ्जं सतिमिरपुञ्जं शील्य नीलनिचोलम् धीर० ४ ॥

वरसि मुरारेदपहितहारे घन इव तरलबलाके ।

तद्विद्रिव पीते रतिविपरीते राजसि सूकृतविपाके । धीर० ५ ॥

विगलितवसनं परिहृतरसनं घटय जघनमपिधानम् ।

किसलयशयने पङ्कजनयने निषिमिव हर्षनिवानम् । धीर० ॥ ६ ॥

हरिरभिमानी रजनिरिदानीमियमपि याति विरामम् ।

कुरु मम वचनं सत्वररचनं पूरय मधुरिपुकामम् । धीर० । ७ ।

श्रीजयदेवे कृतहरिसेवे भणति पारमरणीयम् ।

प्रमुदितहरयं हरिमतिसदयं नमत सुकृतकमनीयम् । धीर० ॥ ८ ॥

विकिरति मुहुः आसानाशाः पुरो मुहुरीक्षते

प्रविशति मुहुः कुञ्जं गुञ्जन्मुहुर्यद्दु ताम्यति ।

रचयति मुहुःशय्यां पर्याकुलं मुहुरीक्षते ।

मदनकदनक्लान्तः कान्ते प्रियस्तव वर्तते ॥ ३ ॥

स्वद्व्याप्तेन समं समप्रमधुना तिरमांशुरस्तंगती

गोविन्दस्य मनोरधेन च समं प्राप्तं तमः सान्द्रताम् ।

कोकानां करुणस्वनेन सदृशी दीर्घा मदभ्यर्थना

तन्मुखे विफलं विलम्बनमसौ रम्योऽभिसारक्षणः ॥ ४ ॥

आश्लेषादनु चुम्बनादनु नखोल्लेखादनु स्वान्तज-

प्रोद्धोषादनु संभ्रमादनु रतारम्भादनु प्रीतयोः ।

अन्यार्थं गतयोर्भ्रमान्मिलितयोः संभाषणैर्जानतो-

र्दम्पत्योरिह को न को न तमसि घोढाविमिश्रो रसः ॥ ५ ॥

समयचकितं विन्यस्यन्तीं दंशं तिमिरे पथि

प्रतिरु मुहुः स्थित्वा मन्दं पदानि वितन्वतीम् ।

कथमपि रदः प्राप्तामङ्गैरनङ्गतरङ्गिभिः

सुमुखि सुभगः पश्यन्स त्वामुपेतु कृतार्थताम् ॥ ६ ॥

गधामुग्धमुखारविन्दमधुपक्षैलोक्यमौलिस्थली-

नेपथ्योचितनीलरत्नमवनीभारावतारान्तकः ।

स्वच्छन्दं ब्रजसुन्दरी जनमनस्तोषप्रदोषोदयः

कंसध्वंसनधूमकेतुरवतु त्वां देवकीनन्दनः ॥ ७ ॥

इति श्रीगीतगोविन्देऽभिसारिकावर्णने साकाङ्क्षपुण्डरीकाक्षो

नामः पञ्चमः सर्गः ॥ ५ ॥

पष्ठः सर्गः ६

धृष्टबैकुण्ठः ।

अथ तां गन्तुमशक्तां चिरमनुरक्तां लतागृहे दृष्ट्वा ।

सञ्चरितं गोविन्दे मनसिजमन्दे सखी प्राह ॥ १ ॥

गोण्डकरीरामेण रूपकतालेन गीयते प्र० ॥ १२ ॥

पश्यति दिशि दिशि रहसि भवन्तम् ।

तदधरमधुरमधूनि पिबन्तम् ॥

नाथ हरे सीदति राधा वासगृहे ॥ ध्रुवम् ॥ १ ॥

स्वदभिसरणरमसेन चलन्ती ।

पतति पदानि कियन्ति चलन्ती ॥ नाथ हरे० ॥ २ ॥

विहितविशद्विसकिसलयवलया ।

जीवति परमिह तव रतिकलया ॥ नाथ हरे० ॥ ३ ॥

सुदुरवलोकितमण्डन लीला ।

मधुरिपुरहमिति भावनशीला ॥ नाथ हरे० ॥ ४ ॥

स्वरितमुपैति न कथमभिसागम् ।

हरिरिति वदति सखीमनुवागम् ॥ नाथ हरे० ॥ ५ ॥

निरिष्यति चुम्बति जलधरकल्पम् ।

हरिरुपगत इति तिमिरमनल्पम् ॥ नाथ हरे० ॥ ६ ॥

भवति विलम्बिनि विगलितलज्जा ।

विलगति रोदिति वासकसज्जा ॥ नाथ हरे० ॥ ७ ॥

श्रीजयदेवकयेरिदमुदितम् ।

रसिकजनं तनुतामतिमुदितम् ॥ नाथ हरे० ॥ ८ ॥

विपुलपुलकपालिः स्फीतसीत्कारमन्त-

र्जनितजडिमकाकुव्याकुलं व्याहरन्ती ।

त्तत्र कितव विधायामन्दकन्दर्पचिन्तां

रसजलधिनिमग्ना ध्यानलग्ना मृगाक्षी ॥ २ ॥

अङ्गेष्वाभरणं करोति बहुशः पत्रेऽपि संचारिणि

प्राप्तं त्वां परिशङ्कते वितनुते शय्यां चिरंध्यायति ।

इत्याकल्पविकल्पतलपरचनासङ्कल्पलीलाशत-

व्यासक्तापि विना त्वया वरतनुर्नेपा निशां नेष्यति ॥ ३ ॥

किं विश्राम्यसि कृष्ण भोगिभवने भाण्डीरभूमीरुहि

भ्रातर्याहि न दृष्टिगोचरमितः सानन्दनन्दास्पदम् ।

राधाया वचनं तदध्वगमुखाग्रन्दान्तिके गोपतो

गोविन्दस्य जयन्ति सायमतिथिप्राशस्त्यगर्भा गिरः ॥ ४ ॥

इति श्रीगीतगोविन्दे वासकंसल्लावर्णने धृष्टवैकुण्ठो

नाम षष्ठः सर्गः ॥ ६ ॥

सप्तमः सर्गः ७

नागरनारायणः ।

अत्रान्तरे च कुलटाकुलवर्त्मधात-

संजातपातक इव स्फुटलाञ्छनश्रीः ।

वृन्दावनान्तरमदीपयदंशुजालै-

र्विक्सुन्दरीवदनचन्दनचिन्दुरिन्दुः ॥ १ ॥

प्रसरति शशधरविभ्ये विहितविलम्बे च माधवे विधुरा ।

विरचितविधिधविलापं सा परितापं चकारोच्चैः ॥ २ ॥

मालवरागयतितालाभ्यां गीयते । प्र० ॥ १३ ॥...

कथितसमयेऽपि हरिरहह न ययौ वनं

मम विफलमिदममलरूपमपि यौवनम् ।

यामि हे कमिह शरणं सखीजनवचनवञ्चिता ॥ भ्रुवम् ॥ १ ॥

यदनुगमनाय निशि गहनमपि शीलितं

तेन मम हृदयमिदमसमशरकीलितम् ॥ यामि हे ० ॥ २ ॥

वसन्तरागघनितालाभ्यां गीयते । प्र० १४

स्मरसमरोचितविरचितवेशा ।

गलितकुसुमदरविलुलितकेशा ॥ १ ॥

कापि मधुरिपुणा विलसति युवतिरधिकगुणा ॥ ध्रुवम् ॥

हरिपरिरम्भणवलितविकारा ।

कुचकलशोपरि तरलिनहारा ॥ कापि० ॥ २ ॥

विचलदलकललिताननचन्द्रा ।

तदधरपानरभसकृततन्द्रा ॥ कापि० ॥ ३ ॥

चञ्चलकुण्डलदलितकपोला ।

मुखरितरसनजघनगविलोला ॥ कापि० ॥ ४ ॥

दयितविलोकिनलजितहसिता ।

घटुविशकूजितरतिरसरसिता ॥ कापि० ॥ ५ ॥

विपुलपुलकपृथुवेणुभङ्गा ।

श्वसितनिमीलितविकसदनङ्गा ॥ कापि० ॥ ६ ॥

श्रमजलपणभरसुभगशरीरा ।

परिपतितोरसि रतिरणघोरा ॥ कापि० ॥ ७ ॥

श्रीजयदेवभणितहरिमितम् ।

कलिरलुपं जनयतु परिशमितम् ॥ कापि० ॥ ८ ॥

विहरपाण्डुगुरारिमुखाम्बुजद्युतिरयं तिरयन्नपि चेदनाम् ।

विधुरस्तीव तनोति मनोभुवः सुहृदये हृदये मदनव्यधाम् ॥ ५ ॥

गुर्जररीरागैकतालीतालेन गीयते । प्र० १५

समुदितमदने रमणीवदने चुम्बनवलित्ताघरे ।

मृगमदतिलकं लिखति सपुलकं मृगमिव रजनीकरे ॥ १ ॥

रमते यमुनापुलिनवने विजयी मुरारिधुना ॥ ध्रुवम् ॥

धनचयरुचिरे रचयति चिकुरे तरलिततरुणानने ।

कुशककुसुमं चपलासुपमं रतिपतिमृगकानने ॥ २ ॥

घटयति सुघने कुचयुगागगने मृगमदरुचिरूपिते ।

मणिसरममलं तारकपटलं नखपद्मशशिभूपिते ॥ रमते० ॥ ३ ॥

जिन्नयिसशकले मृदुभुजयुगले कातलनलिनीदले ।

मरकतवल्लयं मधुकरनिचयं वितरति हिमशीतले ॥ रमते० ॥ ४ ॥

रतिगृहजघने विपुलापवने मनसिजकनकासने ।

मणिमयारसतं सौरणहसनं विकिरति कृतवासने ॥ रमते० ॥ ५ ॥

धरणकिसलये कमलानिलये नखमणिगगपूजिते ।

यद्विरपवारणं यावकभरणं जनयति हृदि योजिते ॥ रमते० ॥ ६ ॥

रमयति सुदृशं कामपि सुभृशं खलद्वलधरसोदरे ।

किमफलमवसं चिरमिह विरसं ददसखि विःपोदरे ॥ रमते० ॥ ७ ॥

इह रसभणने कृतहरिगुणने मधुरिपुपदसेनके ।

कलियुगचरितं नदसतु दुरितं कवितृपजयदेवके ॥ रमते० ॥ ८ ॥

नायातः सखि निर्दयो यदि शठस्त्वं दूति किं दूयसे

स्वच्छन्दं बहुबलभः त्वं रमते किं तत्र ते दूषयाम् ।

पश्याद्य प्रियसङ्गमाय दयितस्याकृष्यमाणं गुणै-

रुत्कण्ठातिभरादिव स्फुटदिद्रं चेतः स्वयं यास्यति ॥ ६ ॥

देशचराडीरागेण रूपकतालेन गीयते ॥ प्र० ॥ १६ ॥

अनिलतरलकुवलयनयनेन ।

सपत्ति न सा किसलयशयनेन ।

सखि या रमिता वनमालिना । द्रुवम् ॥ १ ॥

विकसितसरसिजललितमुखेन ।

स्फुटति न सा मनसिजविशिखेन ॥ सखि या० ॥ २ ॥

अमृतमधुरमृदुतरवचनेन ।

ज्वलति न सा मलयजपत्रेन ॥ सखि या० ॥ ३ ॥

स्थलजलरहचक्रचरणेन ।

लुठति न सा हिमकरकिरणेन ॥ सखि या० ॥ ४ ॥

सजलजलदसमुदयरुचिरेण ।

दलति न सा हृदि विहगेन ॥ सखि या० ॥ ५ ॥

फनफनिकपरुचिशुचिवसनेन ।

श्वसिति न सा परिजनहसनेन ॥ सखि या० ॥ ६ ॥

सकलभुवनजनवरतरुणेन ।

वहति न सा रुजमतिक्रुणेन ॥ सखि या० ॥ ७ ॥

श्रीजयदेवभणितवचनेन ।

प्रविशतु हरिरपि हृदयमनेन ॥ सखि या० ॥ ८ ॥

मनोभवानन्दन चन्दनानिल प्रसीद रे दक्षिण सुञ्च घामताम् ।
श्रृणु जगत्प्राण विनाय माधवं पुरो मम प्राणहरो भविष्यसि ॥७॥

रिपुरिष सखीसंशसोऽयं शिखीष हिमानिलो
विषमिव सुधारश्मिर्यस्मिन्दुनोति मनोगते ।

हृदयमदये तस्मिन्नेवं पुनर्वलतेयला-

त्कुशल्यदृशां वामः कामो निक्कामनिरङ्कुशः ॥ ८ ॥

आधां विधेहि मलयानिल पञ्चबाण
प्राणान्गृहाणनगृहं पुनराश्रयिष्ये ।

किं ते कृतान्तभगिनि क्षमया तरङ्गै-

रङ्गानि सिञ्च मम शाम्यतु देहदाहः ॥ ९ ॥

प्रातर्नीलनिचोलनच्युतमुरः संवोतपीताम्बरं

राधायःश्चकितं विलोक्य हसति स्वैरं सखीमण्डले ।

ज्रीढाचञ्चल मञ्चलं नयनयोराधाय राधातने

स्वादुस्मेरमुखोऽयमस्तु जगदानन्दाय नन्दात्मजः ॥ १० ॥

इति श्रीगीतगोविन्दे विप्रश्नव्यावर्जने नागरनारायणो

नाम सप्तमः सर्गः ॥ ७ ॥

अष्टमः सर्गः ८

विलक्ष्यलक्ष्मीपतिः ।

अथ कथमपि यामिनीं विनीय स्मरशरजर्जरितापि सा प्रभाते ।
अनुनयवचनं वदन्तमग्रे प्रणतमपि प्रियमाह साभ्यसूयम् ॥ १ ॥

भैरवीरागयतितालाभ्यां गीयते । प्र० ॥ १७ ॥

रजनिजनितगुरुजागरागकषायित्रमलसनिवेशम् ।

वहति नयनमनुरागमिव स्फुटमुदितरसाभिनिवेशम् ॥ १ ॥

हरिहरि याहि माधव याहि केशव मा वद कैतववादम् ।

तामनुसर सरसीरुद्धलोचन या तव हरते विषादम् ॥ ध्रुवम् ॥

फल्ललमलिनविलोचनचुम्बनविरचितनीलिमरूपम् ।

दशनवसनमरुणं तव कृष्ण तनोति तनोरनुरूपम् ॥ हरिहरि ॥ २ ॥

वपुरनुहरति तव स्मरसङ्गरखरनखरक्षतरेखम् ।

भरकतशकलकलितकलधौतलिपेरिव रतिजयलेखम् ॥ हरिहरि० ३ ॥

चरणकमलगलदलककसिक्तमिदं तव हृदयमुदारम् ।

दर्शयतीव बहिर्मदनद्रुमनवकिसलयपरिवारम् ॥ हरिहरि ॥ ४ ॥

दशनपदं भवदधरागतं मम जनयति चेतसि खेदम् ।

पृथयति पृथमधुनापि मया सह तव वपुरेतदभेदम् ॥ हरिहरि॥ ५ ॥

बहिरिव मलिनतरं तव कृष्ण मनोऽपि भविष्यति नूनम् ।

कथमथ वक्ष्यसे जनमनुगतमसमशरज्ज्वलनम् ॥ हरिहरि ॥ ६ ॥

भ्रमति भवानबलाकवडाय वनेषु किमत्र विचित्रम् ।
 प्रथयति पूतनिकैव बधूवधनिर्दयबालचरित्रम् ॥ हरिहरि ॥ ७ ॥
 श्रीजयदेवमणितरतिवञ्चितखण्डितयुवतिविलापम् ।
 शृणुते सुधामधुरं विबुधा विबुधालयतोऽपिदुरापम् ॥ हरिहरि ॥ ८ ॥

तत्रेदं पश्यन्स्याः प्रसरदनुरागं बहिरिव

प्रियापादालक्तुलुरितमरुणयोतिद्वयम् ।

ममाद्य प्रख्यातप्रणयभरभङ्गेन कित्त्व

त्वदालोकः शोकादपि किमपि लज्जां जनयति ॥ २ ॥

अन्तर्मोहनमौलिवूर्णनचलन्मन्दारविध्रंसन-

स्तम्भाकर्षणगदतिद्वर्षणमहामन्त्रः कुङ्कुमदृशाम् ।

दृष्यदानवदूयमानदिविपदुर्वारदुःखापदां

अंशः कंसरिपोर्विपोलयतु वः श्रेयांसि वंशीरवः ॥ ३ ॥

इति श्रीगीतगोविन्दे खण्डितावर्णने विलक्ष्यञ्जमी-

पतिनाम अष्टमः सर्गः ॥ ८ ॥

नवमः सर्गः ९

सुखमुकुन्दः ।

तामथ मन्मथलिङ्गां रतिरसभिन्नां विपादसंपन्नाम् ।

अनुचिन्तितहरिचरित्रां फलहान्तरितामुवाच रघुः सखी ॥ १ ॥

गुर्जरीरागयतितालाभ्यां गीयते ॥ प्र० ॥ १८ ॥

हरिरभिसरति बहति मधुपवने

किमपरमधिकसुखं सखि भवने ॥ १ ॥

माधवे मा कुरु मानिनि मानमये ॥ ध्रुवम् ॥

तालफलादपि गुरुमतिस्तरसम् ।

किं विकलीकुरूपे कुचकलशम् ॥ माघ० ॥ २ ॥

कति न कथितमिदमनुपदमचिरम् ।

मा परिहर हरिमतिशयरुचिरम् ॥ माघ० ॥ ३ ॥

किमिति विपीदसि रोद्विपि विकला ।

विहसति युयतिसभा तव सफला ॥ माघ० ॥ ४ ॥

सजलनलिनीदलशीतलशयने ।

हारिमवलोक्य सफल्य नयने ॥ माघ० ॥ ५ ॥

जनयसि मनसि किमिति गुरुत्वेदम् ।

शृणु मम वचनमनीहितमेदम् ॥ माघ० ॥ ६ ॥

हरिदपयातु वदतु बहु मधुरम् ।

किमिति करोषि हृदयमतिविधुरम् ॥ माघ० ॥ ७ ॥

श्रीजयदेवभणितमतिललितम् ।

सुखयतु रसिकजनं हरिचरितम् ॥ माघ० ॥ ८ ॥

स्निग्धे यत्पुरुषासि यत्प्रणमसि स्तब्धासि यद्भागिनि

द्वेषस्थासि यदुन्मुखे विमुखतां यातासि तस्मिन्प्रिये ।

तत्तुक्तं विपरीतकारिणि तव श्रोतृणहृत्पर्चा विषं

शीतांशुस्तपनो हिमं हुतवशः क्रीडामुदो यातनाः ॥ २ ॥

सान्द्रानन्दपुष्पन्दरादिदिविषद्वन्दैरमन्दादरा-

दानम्रैर्मुकुटेन्द्रनीलमाणिभिः संदर्शितेन्द्रिन्दिरम् ।

स्वच्छन्दं मकरन्दसुन्दरमिलन्मन्दाकिनीमेढुरं
 श्रीगोविन्दपदाराविन्मंशुमस्कन्दाय वन्दामहे ॥ ३ ॥
 इति श्रीगीतगोविन्दे कलहान्तरितावर्णने मुग्धमुकुन्दे
 नाम नवमः सर्गः ॥ ९ ॥

दशमः सर्गः १० ।

चतुर चतुर्भुजः ।

अत्रान्तरे मसृणरोषवशामपार-
 निःश्वासनिःसहस्रस्त्रीसुमुखीमुपेत्य
 सग्रीहमीक्षितसखीवदनां दिनान्ते
 सानन्दगद्गदपदं हरितित्युवाच ॥ १ ॥

देशधराडीरागाष्टतालाभ्यां गीयते ॥ प्र० ॥ १९ ॥
 वदसि यदि किञ्चिदपि दन्तरुचिकौमुदी
 हसति वरतिमिरमतिधोगम्
 स्फुरद्दधरशीघवे तव वदनचन्द्रमां
 रोचयतु लोचनचकोरम् ॥ १ ॥

प्रिये चारुशीले मुञ्च मयि मानमनिदानम् ।

सपदि मदनानलो दहति मम मानसं

देहि मुखकमलमधुपानम् ॥ ध्रुवम् ॥

सत्यमेवासि यदि सुदति मयि कौपिनी

देहि खरनखरशरधातम् ।

घटय भुजग्रन्थनं जनय रदखण्डनं

येन वा भवति सुखजातम् । प्रिये० ॥ २ ॥

त्वमसि मम भूषणं त्वमसि मम जीवनं

त्वमसि मम भवजलधिग्नम् ।

भवतु भवतीह मयि सततमनुरोधिनी

तत्र मम हृदयमतिस्नम् । प्रिये० ॥ ३ ॥

नीलनलिनाभमपि तन्वि तव लोचनं

धारयति कौकनदरूपम् ।

कुसुमशरद्वाणभावेन यदि रंजयसि

कृष्णमिदमेतदनुरूपम् ॥ प्रिये० ॥ ४ ॥

स्पृष्टु कुचकुम्भयोरुपरि मणिमंजरी

रंजयतु तव हृदयदेशम् ।

रसतु रसनापि तव धनजघनमण्डले

घोषयतु मन्मथनिदेशम् । प्रिये० ॥ ५ ॥

स्थलकमलाञ्जनं मम हृदयरञ्जनं
जनितरतिरङ्गपरभागम् ।

भणमसृणवाणि कर्त्तव्याणि चरणद्वयं
सरसलसदलच्छकरागम् । प्रिये० ॥ ६ ॥
स्मरगरलखण्डनं मम शिरसि मण्डनं
घेहि पदपद्मभुशारम् ।

ज्वलति मयि दारुणो मदनकदनारुणो
हस्तु तदुपाहितविकारम् । प्रिये० ॥ ७ ॥
इति चटुलचाटुपटुचारु मुरवैरिणो
गधिकामधि वचनजातम् ।

जयति जयदेवकविभारतीभूषितं
मानिनीजनजनिशशतम् ॥ प्रिये० ॥ ८ ॥

परिहर कृतातङ्गे शङ्का त्वया सततं घन-

स्तनजघनयाक्रान्ते स्वान्ते परानवकाशिनि ।

विशति वितनोरग्यो धन्यो न कोऽपि ममान्तरं
प्रणयिनि एरीरम्भागम्मे विधेहि विधेयताम् ॥ ९ ॥

मुग्धे विधेहि मयि निर्दयदन्तदंशं
दोर्वल्लिङ्गनिषिद्धस्तनपोदनानि ।

चण्डि त्वमेव मुदमुदह पञ्चबाण-

चण्डालकाण्डदलनादसवः प्रयान्ति ॥ १० ॥

एकादशः सर्गः ।

सानन्ददानोदरः ।

मुचिरमनुनयेन प्रीणयित्वा मृगाक्षी

गतवति कृतवेशे केशो कुंजशय्याम् ।

गतिरुचिराभिभूषां दृष्टिमीपे प्रदोषे

स्फुटति निरयसाक्षां कापि राधां जगाद् ॥ १ ॥

वसन्तरागयतितालाभ्यां गीयते । प्र० ॥ २० ॥

विरचितयादुवचनरचनं चरणे राचिनप्रागिवात्तम् ।

संप्रति मंजुउपंजुलसीमनि पेलिशयनमनुगानम् ॥ १ ॥

गुग्धे मधुमयनमनुगममनुमर राविके ॥ धुरम् ॥

घनजघनंस्तनभागभरे दग्मन्थरचरणविहारम् ।

मुखरितमणिमंजीरमुपैदि विधेहि मरालनिकात् ॥ गुग्धे० २

दृष्टु रमणीयतरं तरुणीजतमोदनमधुमिषुगावम् ।

कुसुमशासनशासनवन्दिनि पिङ्गनिकरे भज भावम् ॥ मु० ३

अनिलत्ररलकिसलयनिकरेण करेण लनानिहुरम्भम् ।

प्रेरणमिव करमोरु करोति गतिं प्रति मुञ्च विलम्बम् गुग्धे० ४

स्फुरितमनस्तवरङ्गवशादिव सूचितहरिपरिम्भम् ।

पृच्छ मनोहरहारविमलजलपाभंमुं कुचकुम्भम् ॥ गुग्धे० ॥ ५ ॥

शशिमुखि तव भाति भङ्गुः धूर्युः रजनमोहहरालङ्कारार्णवी ।

तदुदितमयभङ्गनाय यूनां त्वदधरसोधुसुधैव सिद्धमन्त्रः ॥ ४ ॥

व्यथयति यथा मौनं तन्नि प्रपञ्चय पञ्चमं

तरुणि मधुरालापेस्तापं विनोदय दृष्टिभिः ।

सुमुखि विमुखीभावं तावद्विदुश्च न वदन् न

स्वयमतिशयस्त्रिगुणो मुखे प्रियोऽहमुपस्थितः ॥ ५ ॥

बन्धूकद्युतिवान्धवोऽश्रमधरः स्त्रिगुणो मधूकण्ठवि-

र्णण्डश्चण्डि चकास्ति नीलनलिनश्रीमोचनम् लोचनम् ।

नासाभ्येति तिलप्रसूनपदधीं कुन्दाभदन्ति प्रिये

प्रायस्त्वन्मुखसेवया विजयते विश्वं स पुष्पायुधः ॥ ६ ॥

दृष्टौ तव मदाटसे वदनमिन्दुसंदीपकं

गतिर्जनमनोरमा विजितरम्भमूरुद्वयम् ।

रतिस्तव कलावती रुचिरचित्रलेखे ध्रुवा-

वद्मो विबुधयौवतं वहसि तन्नि पृथ्वीगता ॥ ७ ॥

स प्रीतिं तनुतां हरिः कुत्रलयापीडेन सार्धं रणे

राधापीनपयोधरस्मरणकृतकुम्भेन संभेदवान् ।

यत्र हिवद्यति मीलति क्षणमपि क्षिप्रं तदालोकन-

व्यामोहेन जितं जितं जितमभूत्कंसस्य कोलाहलः ॥ ८ ॥

इति श्रीगीतगोविन्दे मानिनीवर्णने चतुर चतुर्भुजो

: नाम दशमः सर्गः ॥ १० ॥

एकादशः सर्गः ।

सानन्ददामोदरः ।

सुचिरमनुनयेन प्रीणयित्वा मृगाक्षीं

गतवति कृतवेशे केशरे कुंजशयाम् ।

गतिरुचिरिभूषां दृष्टिमोये प्रदोषे

स्फुटति निरयसादां कापि शर्पा जगाद् ॥ १ ॥

वसन्तरागयतितालाभ्यां गीयते । प्र० ॥ २० ॥

विरचितचातुश्चरचनं चरणे रचिनमणिपातम् ।

संप्रति मंजुश्रवंजुलसीमनि कैलेशयनमनुपातम् ॥ १ ॥

मुग्धे मधुमधनमनुगतमनुसर गाविके ॥ ध्रुवम् ॥

घनजघनस्तनभारभरे दूरमन्थरचरणविहारम् ।

मुखरितमणिमंजीरमुपैहि विधेहि मरालनिकारम् ॥ मुग्धे० २

शृणु रमणीयतरं तरुणीजतमोहनमधुरिपुगावम् ।

कुसुमशासनशासनवन्दिनि पिठनिकरे भज भावम् ॥ मु० ३

अनिलतरलकिसलयनिकरेण करेण लतानिकुरम्भम् ।

प्रेरणमिव करमोरु करोति गतिं प्रति मुञ्च विलम्बम् मुग्धे० ४

स्फुरितमनऋतरङ्गवशादिव सूचितहरिपरिम्भम् ।

पृच्छ मनोहरहारविमलजलधारमं मुं कुचकुम्भम् ॥ मुग्धे० ॥ ५ ॥

अधिगतमखिलसखं भिरिदं तत्र वपुषि रतिरणसज्जम् ।

चण्डितगणितरशत खडिङ्गिममभिसर सरसमलज्जम् ॥ मुग्धे० ६

रमरशरसुभगनखेन करेण सखीमवलम्ब्य सलीलम् ।

चल दलयङ्गितैरवशेष्य हरिमपि निगदितशीलम् ॥ मुग्धे० ७

श्रीजयदेवभणितमधरीकृतहारमुदासितवामम् ।

हरिदिनिहितमनसामाधितिष्ठतु कण्ठतटीमविगमम् ॥ मुग्धे० ८

सा मां द्रक्ष्यति द्रक्ष्यति रमरकथां प्रत्यङ्गमालिङ्गितैः

प्रीतिं यास्यति रंस्यते सखि समागत्येति चिन्ताकुलः ।

स त्वां पश्यति वेषते पुलकयत्यानन्दति स्मिद्यति

प्रत्युद्गच्छतिमूर्च्छति स्थातमःपुञ्जे निषुञ्जे प्रियः ॥ २ ॥

अक्ष्योर्निक्षिपदंजनं श्रवणयोस्तापिच्छगुच्छावली

मूर्ध्नि श्यामसरोजदाम कुचयोः वस्तूरीकापत्रकम् ।

धूर्तानामभिसारसंभ्रमजुषां दिप्वाङ्गिकुञ्जे सखि

ध्वान्तं नीलनिचोलचारु सुदृशां प्रत्यङ्गमालिङ्गति ॥ ३ ॥

काश्मीरगौरवपुषामभिसारिकाणा-

माश्रद्धरेलमभितो रुचिमंजरीभिः ।

पतत्तमालदलनीलवमं कमिस्रं

तत्प्रेमहेमनिकपोपलतां तनोति ॥ ४ ॥

हारावलीतरलकाञ्चनकाञ्चिदाम-

केयूरान्कुगमणिद्युतिदीपितस्य ।

द्वारे निकुञ्जनिलयस्य हरिं निरीक्ष्य

ब्रीडावतीमय सखीभियमित्युवाच ॥ ५ ॥

चराढीरागरूपकतालाभ्यां गीयते । प्र० २१ ॥

मञ्जुतरबुञ्जत्रल केडिसदने ।

विलस रतिरमसहसितवदने ॥ १ ॥

प्रविश गधे माघवसमोपमिह ॥ ध्रुवम् ॥

नवभवदशोऽदृश्यनसारे ।

विलस कुचकलशारलहारं । प्रविश० ॥ २ ॥

कुसुमचयरचिच्छुचि वासगेहे ।

विलस कुसुमसुमागदेहे । प्रविश० ॥ ३ ॥

मृदुचलमलयपवनसुरमि शीते ।

विलस मदनशरनिकरभीते । प्रविश० ॥ ४ ॥

विततत्रहुवल्लिनवपल्लवघने ।

विलस चिरमदसपीनजघने । प्रविश० ॥ ५ ॥

मधुमुदितमधुपकुलकलितरावे ।

विलस कुसुमशरसगसभावे । प्रविश० ॥ ६ ॥

मधुसूतपिकनिधरनिनन्दमुखरे ।

विलस दशनरुधिरुचिरशिलरे । प्रविश० ॥ ७ ॥

विहितपद्मावतीमुखसमाजे ।

कुरु मुरारे मङ्गलशतानि ।

भगति त्रयदेवकविगाजराजे । प्रविश० ॥ ८ ॥

स्वां वित्तेन चिरं बहुजनयमतिश्रान्तौ भृशं तापितः

चन्द्रेण च पातुमिच्छति सुधासंवायदिम्बाधरम् ।

अस्याङ्गं तदलंकुरु क्षणमिह भ्रूक्षेपलक्ष्मीलय-

क्रीते दासं श्वोपसेवितपदाम्भोजे कुतः संभ्रमः ॥ ६ ॥

सा ससाध्वससानन्दं गोविन्दे लोललोचना ।

सिञ्जानमञ्जुमञ्जोरं प्रविशेशाभिवेशनम् ॥ ७ ॥

घराडीरागयतितालाभ्यां गीयते । प्र० ॥ २२ ॥

राधावदनविलोकनविकसितविधिधेविकागविभङ्गम् ।

जलनिधिमिव विधुमण्डलदर्शनतगलिततुङ्गतरङ्गम् ॥ १ ॥

हरिमेकरसं चिरमभिलपितविलासम् ।

सा ददर्श गुरुहर्षवशंवदवदनमनङ्गभिरासम् ॥ ध्रुवम् ॥

हारममलतरतामुग्नि दधत्तं परिरम्य विदूरम् ।

स्फुटतरफेनकदम्बकरम्भितमिव यमुनाञ्जलपूर्णम् ॥ हरि० ॥ २ ॥

दयामलमृदुलकलेवामण्डलमधि तनगौरदुकुञ्जम् ।
 नीलनलिनमिव पोतपरागपट्टमरवलयि त्मूञ्जम् ॥ हरि० ॥ ३ ॥
 तालद्वगंचलचलनमनोहरवदनजनेत्ररतितागम् ।
 स्फुटकमलोदरखेलितखञ्जन्युगमिव शयदि तडागम् ॥ हरि० ॥ ४ ॥
 बदनकमलपरिशीलनमिलितमहिःसपकुण्डलशोभम् ।
 स्मितरुचिरुचिरसमुल्लसितावापलयकृत्ररतिशोभम् ॥ हरि० ॥ ५ ॥
 शशिकिरणच्छुरितोदरजलधरसुन्दरसकुसुमकेशम् ।
 तिमिरोदितविधुमण्डलनिर्भलमलयमतिरुक्निवेशम् ॥ हरि० ॥ ६ ॥
 विपुलपुलकभरदन्तुरितं रतिकेलिकलाभिरघोरम् ।
 मणिगणकिरणसमूहसमुज्ज्वलभूषणसुभगशरीरम् ॥ हरि० ॥ ७ ॥
 श्रीजयदेवमणिनविभक्तद्विगुणीकृतभूषणभारम् ।
 प्रणमत हृदि विनिधाय हरिं सुचिरं सुकृतोदयसारम् ॥ हरि० ॥ ८ ॥

अतिक्रम्यापाङ्गं श्रवणपथपर्यन्तगमन-

प्रयासेनेवाक्षगोरमलतरवारं गमितयोः ।

इदानीं राधायाः प्रियतमसमायातसमये

पपात स्वेदाम्बुप्रसर इव हर्षाश्रुनिधयः ॥ ८ ॥

भजन्त्यास्तल्पान्तं कृत्रकपटकण्डूतिपिहित-

स्मितं याने गेहद्वद्विखट्वालीपरिजने ।

प्रियास्यं पश्यन्त्याः स्मरपरवशाकृतसुभगं

सलज्जा लज्जापि व्यगमदिव दूरं मृगदृशः ॥ ९ ॥

सानन्दं नन्दसूनुर्विशतुमिति परं संमदं मन्दमन्दं
 राधामाधाय बाहोर्विवरमनु दृढं पीडयन्प्रोतियोगात् ।
 पुष्टौ तस्या उरोज्जावतनु वरतनोर्निर्गतौ मा स्म भूतां
 पृष्ठं निर्भिद्य तस्माद्द्वहेरिति वलीउप्रोवमालोकयन्वः ॥ १० ॥
 जयश्रीविन्यस्तैर्महित इव मन्दागकुपुमैः
 स्वयं सिन्दूरेण द्विपरणमुदा मुद्रित इव ।
 सुतापीडकीडाहवकुशलापीडकरिणः
 प्रकीर्णासृज्वन्दुर्जयति भुजदण्डो मुरजितः ॥ ११ ॥
 सौन्दर्यो रुनिधेरनङ्गललनालावप्यलीलपुपो
 राधाया इह पल्लवे मनसिजकीडैः सङ्गस्थले
 रम्योरोजसरोजखेलनरसित्वादात्मनः रुयापय-
 न्ध्यातुर्मानसगजहंसनिभतां देयान्मुकुन्दो मुदम् ॥ १२ ॥
 इति श्रीगीतगोविन्दे राधिकाभिलने सानन्ददामोदरो
 नाम एकादशः सर्गः ॥ ११ ॥

द्वादशः सर्गः १२

सुप्रीतपीताम्बरः ।

गतवति सखीवृन्देऽनन्दत्रयाभरनिर्भर-
 स्मरपरवशाकृतपस्फीतस्मितलपतावराम् ।

सरसमनसं दृष्ट्वा राधां मुहुर्नश्यत्-
 प्रसवशयने निक्षिप्तक्षोभुनाच हरेः प्रियाम् ॥ १ ॥

विभासरागैकतालाभ्यां गीयते । प्र० ॥ २३ ॥

किसलयशयनतले कुरु कामिनि चरगतलिनविनिवेशम् ।

तव पदपङ्क्तवैरेपगाभवमिदमनुभवतु सुवेशम् ॥ १ ॥

क्षणमधुना नागयणमनुगतमनुसार मां राधिके ॥ ध्रुवम् ॥

करकमलेन करोमि चरणमहनागमिनासि विदूम् ।

क्षणमुपकुरु शयनोपरि मामिव चतुरामनुगतिशूम् ॥ क्षण० ॥ २ ॥

वदनसुधानिधिगलितममृतमिव श्वय वचनमनुकूलम् ।

विरहमिवापनयामि पयोधरोऽक्षमुगति दुकूलम् ॥ क्षण० ॥ ३ ॥

प्रियपरिरम्भणरभसवलितमिव पुच्छकितमतिदुःखापम् ।

मदुरसिपुच्छकलशं विनिवेशय शोषय मनसिजतापम् ॥ क्षण० ॥ ४ ॥

अधासुधारसमुपनय भामिनि जीवय मृतमेव दासम् ।

त्वयि विनिहितमनसं विहायानलदग्धवपुःप्रविष्टासम् ॥ क्षण० ॥ ५ ॥

शशिमुखि सुखरय मणिशतगुणमनुगुणकण्ठनिनारम् ।

श्रुतियुगले पिक्वृतविषले मम शमय चिदावसादम् ॥ क्षण० ॥ ६ ॥

मामतिविकलरूपा विकलीकृतमवलोकितमधुनेदम् ।

लज्जितमिव नयनं तव विरमसि सृजसि वृथा रतिखेदम् ॥ क्षण० ॥ ७ ॥

श्रीजयदेवभणितमिदमनुपदनिगदितमधुरिपुमोदम् ।

जनयतु रसिद्वजनेषु मनोरमरतिरसभावविनोदम् ॥ क्षण० ॥ ८ ॥

प्रत्यूहः पुलकाङ्गुरेण निविद्याश्लेषे निमेषेण च

क्रीडाकृतविलोकितैऽधरसुधापाने कथानर्मभिः ।

आनन्दाधिगमेन मन्मथकलायुद्धेऽपि यस्मिन्नभू-

दुद्भूतः स तयोर्वभूव सुग्तारम्भः प्रियभायुकः ॥ २ ॥

दोभ्यां संयमितः पयोधरभरेणापीडितः पाणिजै-

रापिद्धो दशनैः क्षताधरपुटः श्रोणीतटेनाहतः ।

हस्तेनानभितः कचेऽधरमधुस्यन्देन संमोहितः

कान्तः कामपितृक्षिमाप तदहो कामस्य वामा गतिः ॥ ३ ॥

वामाङ्के रतिकेलिरङ्गुलरणाग्मे तथा सः सहस-

प्रायं कान्तजयाय किञ्चिदुपरि प्रारम्भि यत्संभ्रमात् ।

निष्पन्दा जघनस्थली शिथिलिता दोर्बलिरुत्कम्पितं

धक्षो मीलितमक्षि पौरुषासः स्त्रीगां क्षुतः सिध्यति ॥ ४ ॥

तस्याः पाटलपाणिजाङ्गिमुरोनिद्राकपाये दृशौ

निर्धैतेऽधरशोणिना विलुलितस्तस्तज्जो मूर्धजाः ।

काञ्चीदाम दाम्भ्यञ्चलमिति प्रातर्निवातेर्दृशौ-

रेभिः कामशैरस्तदद्भुतमभूत्पत्युर्भनः कीलितम् ॥ ५ ॥

व्याकोशः केशपाशस्तालितमलकैः स्वेदमोक्षौ कपोलौ

क्लिष्टा विद्याधरश्रीः कुचकलशरुचा-हारिता हारयष्टिः ।

काञ्ची कान्तिर्हृताशा स्तनजघनपदं पाणिनाञ्छाय सद्यः

पश्यन्ती सन्नपा सा तदपि विलुलिता मुग्धकान्तिर्धिनोति ॥ ६ ॥

ईषन्मीलितदृष्टि मुग्धविलसत्सीत्कारधारावशा-

दव्यक्ताकुलपेलिकाकुविकसदन्ताशुधौताधरम् ।

शान्तस्तब्धपयोधरं भृशपरिष्वङ्गत्कुरङ्गोदृशो

हर्षोत्कर्षविमुक्तिनिःसहस्रनोर्धन्यो धयत्याननम् ॥ ७ ॥

अथ सहसा सुप्रीतं सुरतान्त्रे सा नितान्तखिन्नाङ्गी ।

राधा जगाद सादरमिदमानन्देन गोविन्दम् ॥ ८ ॥

रामकरीरागयतितालाभ्यां गीयते ॥ प्र० ॥ २४ ॥

कुरु यदुनन्दन चन्दनशिशिरसरेण करेण पयोधरे ॥

मृगमदपत्रकमत्र मनोभवमङ्गललशसदोदरे ॥ १ ॥

निजगाद सा यदुनन्दने क्रीडति हृदयानन्दने ॥ ध्रुवम् ॥

अलिकुलगङ्गनमङ्गनकं रतिनायकसायकमोचने ।

स्वदधर चुम्बनलम्बितकल्लल उज्ज्वलय प्रिय लोचने । निज० २

नयनकुङ्कुमतरङ्गविकासनिरासकरे श्रुतिमण्डले ।

गन्सिजपाशविलासधरे शुभवेश निवेशय कुण्डले । निज० ॥ ३ ॥

अमरचयं रचयन्तमुपरि रुचिरं सुचिरं मम संमुखे ।

जितकमले विमले परिकर्मय नर्मजनकमलकं मुखे । निज० ॥ ४ ॥

मृगमदरसवलितं ललितं कुरु तिलकमलिकरजनीकरे ।

विहितकलङ्ककलं कमलानन विश्रमित्रश्रमशोकरे । निज० ॥५॥

मम रुचिरे चिकुरे कुरु मानद मनसिजघ्नजचामरे ।

रतिगलिते ललिते कुसुमानि शिखण्डशिखण्डकडामरे ॥ निज० ॥६॥

सगसघने जघने मम शम्बरद्वारणवारणकन्दरे ।

मणिरसनावसनाभरणानि शुभाशय वासय सुन्दरे ॥ निज० ॥७॥

श्रीजयदेववचसि रुचिरे हृदयं सदयं कुरु मण्डने ।

हरिचरणस्मरणामृत्निर्भितकलिकलुपञ्चरत्नण्डने ॥ निज० ॥ ८ ॥

रचय कुचयोः पत्रं चित्रं कुरुष्व कपोलपो-

घटय जघने काञ्ची मुग्धस्तजा कपरीभरम् ।

कलय वलयभ्रेगी पाणौ पदे मणिनूपुरा-

विति निर्गदितः प्रीतः पीताम्बरोऽपि तथाकरोत् ॥ ९ ॥

यद्गान्धर्वदृष्टासु कौशलमनुष्ठानं च यद्वैष्णवं

यच्छृङ्गारविवेकतत्त्वरचनाकान्येषु लीलायितम् ।

तत्सर्वं जयदेवपण्डितकवेः कृष्णैकतानात्मनः

सानन्दाः परिशोधयन्तु सुधियः श्रीगीतगोविन्दतः ॥१०॥

श्रीभोजदेवप्रमदस्य रामादेवे सुतश्रीजयदेवकस्य ।

पराशरादिप्रियवर्गकण्ठे श्रीगीतगोविन्दकवित्प्रमस्तु ॥११॥

साध्वी माधवीकचिन्ता न भवति भवतः शर्करे कर्कशासि
द्राक्षे द्रक्ष्यन्ति के त्वाममृत मृतमसि क्षीर नीरं रसस्ते ।

माकन्द कन्द कान्ताधर घर न तुलां गच्छ यच्छन्ति भावं
यावच्छृङ्गारसारं शुभमिव जयदेवस्य वैदग्ध्यवाचः ॥ १२ ॥

इत्थं केलितृतीर्विहृत्य यमुनाकूले समं राधया
तद्रोमावलिमौक्तिकावलियुगे वेणीभ्रमं विभ्रति ।

तत्राहादिकुचप्रयागफलयोर्लिप्सावतोर्हस्तयो-

व्यापाराः पुरुषोत्तमस्य ददतु स्कीर्णं मुखां संग्रहम् ॥ १३ ॥

इति श्रीजयदेवकृतौ गीतगोविन्दे सुप्रीतपीताम्बरो नाम द्वादशः सर्गः ॥

समाप्तं चेदं काव्यम् ॥

श्री जयदेवकवि विरचित.

श्री गीत गोविंद काव्य.

(अष्टपदी.)

सामोद दामोदरनामा प्रथमः सर्गः

विभक्तं ३३ श्लो॥३॥

मेघैर्मेंदुरमंघरं वनमुवः दयामास्तमालद्रुमै
नैकमीदृ रयं स्वमेव तदिमं राधे गृहं प्रापय
इत्थं मंदनिदेशत खलितयोःप्रत्यञ्चकुंजद्रुमं
राजामाघवयोर्जयंति यमुनाकूले रहःकेलयः ॥ १ ॥

वाग्देवताचरित चित्रित चित्तसप्ता

पद्मावती चरण चारण चक्रवर्ती

श्री बासुदेव रतिकेलि कथा समेत

मेतं करोति जयदेव कविःप्रबंधं ॥ २ ॥

यदि हरि स्मरणे सरसमनोयदिविलास कलासुकुतुहलं

मधुर कोमल कान्ठपदावलीं शृणुतदा जयदेव सरस्वतीम् ॥३॥

મંગલાચરણ.

ભૂપ-ત્રિતાલ. ૧

જય જય જય જગદીશ હરે—

મત્સ્ય રૂપ ધરિ પ્રલય સમુદ્રે વેદોદ્ધાર કર્યો બનિ તરણી
 ધરણી ધરણુ નિજ પીઠ બનાવી કુચ્છરૂપ રૂપ તમારી શરણે—જય૦
 દેશન શિખરપર શશીકલાસમ ધરણિ ધરી નિજ વરાહ રૂપે
 કરસરોજ અદ્ભુત નખશૃંગે હર્યો દૈત્ય નિજ ત્રિસિંહરૂપે—જય૦
 વામન રૂપ ધરી નિજ ચરણે જન પાવની સરિતા પ્રગટાવી
 બૃહપતિ રૂપ ધરી ક્ષત્રિય કુળે શ્વેત કરી શાંતી પસરાવી—જય૦
 રામ રૂપ ધરિ હણિ દેશ સુખને દશ દિગ્પાલ બક્ષી અર્પાવ્યું
 પવસનશ્યામ ધર હળધર રૂપે શ્રી યમુનાં અભિમાન હાલવ્યું—જય૦
 સદય હૃદય બની શુદ્ધ રૂપ ધરી ધાતક વેદ વિધિ અજસાવી
 કેશવ શ્વેત ધાત કરવાને કલ્કીરૂપ ધરણો ગિરિ ધારી—જય૦
 શ્રી જયદેવ કવિ રચના કરી અવણુ, સદા તરળે ભવ પારી
 દામોદર શ્રીકૃષ્ણ ચરણમાં ચિત્ત ધરે એ અરજ અમારી—જય૦

રાગ દાકી ૨

(મારા વહાલાના વનમાંય વાગે રહી વાંસપત્રી એ રાગ.)

જય કૃષ્ણ રસિક ધનશ્યામ જય જય દેવ હરે;
 જય મંગલ રૂપ નિધાન—જય જય૦
 લક્ષ્મી હર સમ અળ હળતાં પ્રિય, કુંડળ જેને ગોમે રે;
 લલિત સુવાસિત વનમાળા જેછ ચરણુ કમળ મન લોભે—જય૦
 સુમં મંડલે મંડિત મુની જન રંજન ભવહરનાર રે
 કાલિય વિશગંજન મદુ દિનમણી મધુ મુર સંહરનાર—જય૦

અમલ કમલ લોચન બવ મોચન ત્રિભુવન સરજનહાર રે
 જનક સુતા ભૂપણુ રચનારા દશકંધર હરનાર-જય૦
 નવ ધન સુંદર મંદરધર હરિ શ્રીમુખ ચંદ્ર ચક્રર રે
 કુશળ કરે જે ચરણે લપટે જય જય નંદ કિશોર-જય૦
 શ્રીજયદેવ કવિમંગલમય ઉજવલ રચિને ગાન રે
 હામોદર બની હર્ષિત પ્રેમે ધરે ચરણુનું ધ્યાન-જય૦

રાગ. ભૂપ. તાલ દીપચંદી. ૩

સરસ વસંત સમય મન મોહન વૃજ વર્ણસંગ વિહાર કરે રે-સર રેક.
 સુંદર દિવ્ય વસ્ત્રીથી કોમલ મલય સુગંધિત કુંજ કુટી રે
 ભ્રમર ગુંજ મય રેકોટીલ રવયુત પથિક વધૂ મન તાપ કરે રે સરસ.
 મૃમ મદ સમ સૌગંધિક દિવ્ય તમાલ અને મંકિશુકે પરસાલે
 મહન સુવર્ણદંડ તમ રેકેસર યુત ચમુના તટ પ્રલિન વિશાલે સરસ.
 મૃદુલ હાસ્ય સમ પ્રકુટલ પ્રુપ્પો માલતિ માધવી છે જે વનમાં
 મુનિ મન મોહક સુગંધ મય જકેતકી કરે મુદ પણુ સદુ મનમાં સરસ.
 શ્રી જયદેવ રચિત વર્ણન શુભ હરિ રસ પ્રેમ પ્રગટ કરનારે
 હામોદર એ વસંત વર્ણન કરતાં પ્રભુમાં મન હરનારે સરસ.

રાગ. માહ ગણેશ ૪.

(એક તેજ જળે વૃજ નયનનમે એ રાગ.)

પ્રિય ચંદન ચર્ચિત પીત વસન ધરે શ્રી ધનશ્યામ વિલાસ કરે
 પીન પયોધર ભાર વિભૂષિત ગોપી જનો મન પ્રેમ ધરે-પ્રિય ચંદન૦
 પંચમ રાગ મિલાવિ અને કોઇ ગાન કરે કોઇ નૃત્ય કરે
 કોઇ પ્રેમ વિલાસથી મત બની વદન બંધ કરી પ્રભુ ધ્યાન કરે-પ્રિય ચંદન૦

૧. લવંગલતા (લવગને સંસ્કૃતમાં દેવ કુસુમ કહે છે) ૨. કોયમનો
 શબ્દ. ૩. કસ્તુરી. ૪. કેસુગનાંકુલ. ૫. આંખાના વૃક્ષો. ૬. નાગ કેસર.
 ૭. કેવડો. ૮. આંખ બંધ કરી.

કેષ ધર્પથી ધેશી બની યુવતી યમુના તટ કુંજ મહિ વિચરે
 દેષ બંસી ધ્વનિ સહ કંકણ નાદ મિલાવી પ્રભુ મન તુષ્ટ કરે—પ્રિય ચંદ્ર
 યષ રાસ રસે રસલીન અને પ્રભુમાં નિજ અંતર એક કરે
 કૃષ્ણ પ્રભુ મય અંગ સદા શ્રુતિ સાર સ્વરૂપનુ ભાન કરે—પ્રિય ચંદ્ર
 જમકેર કવિ રચના રસલીન બની શ્રી હમોદર ધ્યાન ધરે
 યમુના પ્રસિને રસિયાં રસરૂપ બની હરિ સાથ વિહાર કરે—પ્રિય ચંદ્ર

અક્લેશ કેશવનામ.

દ્વિતીયઃ સર્ગઃ ૫

શ્રી રાધા નિજ સખીને કહે છે:—

શંકરા ભરણુ (જુલણા છંદ) —તાલ (અંપ)

મિભાસ અથવા મને તે રાગમાં

સ્થામનું સ્મરણુ નિશદિન કરું હે સખી—મુજ હૃદય એજ ચરણે વિરામે
 રાસના રસિક ધન સ્થામ દર્શન વિના ચિત્ત મમ કદિ નહિ શાંત પામે—સ્થામ.
 અધર અમૃત રસે પૂર્ણ મુરલી ધ્વનિ ચલિત દ્રગ યુક્ત કુંડળ વિશાલે
 મમ્મર શિખ મુંકુટ ચંદ્રક રસિક કેશયુત નવિન ધનસ્થામ તનું નવ તમાલે
 ગોપ વધુ ચુંબને લુપ્ધ શ્રી રસીકવર ગોપીજન મંડલે જે વિકાસે
 કર ચરણ હૃદય મણિ કિરણના તેજથી ધ્વાંત હરિને સદા જે પ્રકાશે—સ્થામ.
 ચંદ્રના તેજથી અધિક શોભિત તિલક પૂર્ણ ઝળકે પ્રભુને લલાટે
 ગોપીજન હૃદય મહંન થતાં જે પ્રભુ શોભિતા હૃદય નિર્દય કપારે
 ક્લેશ સંતાપ શામક રસિક એ હરિ દષ્ટિથી મુજ હૃદયને નચાવે
 એ હરિ સ્મરણુ જમદેવ નિશદિન કરે ભક્તજન હૃદય અમૃત વહાવે—સ્થામ

રાગ સોરઠ-ત્રિતાલ. ૬

હે સખી પ્રભુ બિન મન ગબરાય મુજ તલપિ તલપિ જીવ જાય-હે સ.
 પ્રભુ બિન એન પડે નહિ જરિ પલ્લુ ધડિ પલ્લ જીવ સમ જાય
 રોધ મરું છું રાત દિવસ હું કંચુકી નહિ સુકાય-હે સ.
 મદન મનોરથ મયન પ્રભુને કુંજ બુવન પધરાવી
 રસનાથક હરિને મેળવી મુજ મન દે તૃપ્ત કરાવી-હે સ.
 પ્રથમ યાતાં દર્શન એ નટવર શાંત હૃદય કરનારો
 મૃદુલ મધુર વચ્ચેનો કહી મારાં મલીન પટ હરનારો-હે સ.
 ઐમળ કુસુમ રામન તજીને મુજ અંતરમા વસનારો
 એક પરસ્પર અંતર યાતાં અખંડ રસ બરનારો-હે સ.
 શ્રી જયદેવ રચિત રસમય પદ હરિ રસમય કરનારું
 હામોદર કરણાધન પ્રભુમાં નિશ્ચિન મન કરનારું-હે સ.

મુગ્ધ મધુસૂદન નામ.

તૃતીયઃ સર્ગઃ

કૃષ્ણ વિરહ

૭

સોરઠ કે સારંગ.

હરિ હરિ રાધા મને તજી જાય
 રાત દિવસ એ નામ રડું છું, તલપિ તલપિ જીવ જાય- હરિ૦
 ગોપીજન મંડળમાં મુજને નિરખી અને રિસાય
 થયો અનાદર ગણી પોતાનો મનમાં બહુ અકળાય- હરિ૦
 હું અપરાધી રોકી શક્યો નહિં બચતી છેક કરી
 કોપ કરી મુજને તરછોડી પાછી જાય ફરી- હરિ૦

શું કરશે શું કહેશે મુજને મુજ મન બહુ ગભરાય
 તન ધન જીવન હું અપુરું છું શા માટે શરમાય— હરિં
 કુટિલ નેન કુત દેખી તેને અંતર અતુસરનારે
 દર્શન આપી તૃપ્ત કરે તો તે સાથે રમનારે— હરિં
 ગતિ તારી નથી જાગી શકાતી મુજ અંતર વસનારી
 દામા કરી અપરાધ થયેલો પ્રેમ રસે બરનારી— હરિં
 ખિન્ન થયેલા તુજ અંતરને હું મનમાંહિં વિચારી
 કહું છું બેઠ મને તું આવી દૂષિત ભાવ વિસારી— હરિં
 કિંદુબિલ્વ સાગર સરી કવિની વિનતિ હરમાં ધરજો
 દામોદર એ રસમય જનીને શાંત પ્રમુને કરજો— હરિં

સ્નિગ્ધ મધુસૂદન નામ:

ચતુર્થઃ સર્ગઃ

૮

રાધાની સખી રાધાના વિરહનું કૃષ્ણ પાસે વર્ણન કરે છે.

માડ-તાળ હોંચ

(ઐાધવનંદનો હોરો તે નમેશે થયો જો એ રાગ.)

પ્રભુ રાધીકાજી તમ વિના ઘેલી ફરે જો

આપ ચરણ કમળ ધ્યાન અંતરે ધરે જો— પ્રભુ

પ્રમુ ચંદનને ચંદ્ર બિંબ ના ગમે જો

મલ્લય પવન પણ એર ગણી ના ખમે જો— પ્રભુ

૧ સસુદ્રમાંથી જન્મ ચંદ્રનો જન્મ થયો તેમ કિંદુબિલ્વ નામના

ગામ રૂપ સસુદ્રમાંથી જન્મદેવ કવિ રૂપચંદ્રનો જન્મ થયો.

મદન રક્ષણાર્થ કવચ પદ્માનું કરે જો
 પુષ્પ શયનમાં ન ચિત્ત તેમનું દરે જો- પ્રભુ૦
 રાત્રુ હંત ધાન થતા ચંદ્ર તેજથી જો
 વહે અમૃત ત્યમ અશ્રુ વહે નેત્રથી જો- પ્રભુ૦
 કામ બાણુ ગણી મૃગ^૧ મટે એ આપને જો
 લખે આગ્રકૂલ^૨ ધરી કરી સંતાપને જો- પ્રભુ૦
 કામ રૂપ આપ નીચે મકરને^૩ ધરી જો
 કરે પૂજન પ્રણામ ભાવને ધરી જો- પ્રભુ૦
 ધ્યાન આપનું ધરે ને વિકલ થાય છે જો
 હમે ને રૂવેને ભાન બુઝી જાય છે જો- પ્રભુ૦
 કહે માધવ હું આપ ચરણમાં પડી જો
 ચંદ્ર તેજમાંથી તાપ થાય આ ધડી જો- પ્રભુ૦
 આપો દર્શન એ જાપ આપનો જાપે જો
 દામોદર આપ દર્શન વિના તપે જો- પ્રભુ૦

૬

રાગ માહ દીપચંદી તાલ.

દયા ધન તુમ બિન રહ્યા ન જાય રાધા તુમ બિન વ્યાકુલ થાય- દયા૦
 પુષ્પકાર પણ ભાર કરે છે ને પશુ ના સહેવાય
 અતિ ક્રોધાલ ચંદન પશુ વિષસમ સકન જરા નવ થાય- દયા૦
 મદન અગ્નિસમ પ્રાણુવાયુ પણ ઉધ્યુ બને છે હાલ
 ધાર અશ્રુની વહે નયનથી ઘૂમે બની બેહાલ- દયા૦

અંજન સહિત અશ્રુની ધારા કપોલ પર દેખાય
 કંસુકીનું પટ એ અશ્રુથી નાથ કદી ન સૂકાય- ૬૫૦
 ખાલ ચંદ્રસમ તેજહીન બની કર કપોલ પર ધારી
 નિરાશ બેઠાં સંધ્યા સમયે તુજ દર્શન બિન હારી- ૬૫૦
 પ્રુષ્પ શમન પશુ બને અગ્નિસમ જયે હરિ તુજ ભાષ
 શ્રીજયદેવ પ્રભુ દામોદર દર્શન આપે આપ- ૬૫૦

સાકાંક્ષ પુંડરીકાક્ષ નામ..

પંચમઃ સર્ગઃ

અભિસારિકા વર્ણન

શ્રી રાધાજી પાસે તેની સખી શ્રીકૃષ્ણની દશાનું વર્ણ

રાગ સારંગ ૧૦.

સખી તુજ બિન તણપે વનમાંહી
 રાધે રાધે રટે રાત હીન ચેન પડે નહિ આહી- સખી૦
 ચંદ્ર તેજ સંતાપ કરે છે વિકલ દશા બની આવી
 વન વન ધ્રુમે ધામ તજી નિજ ઝટ જઈ લાવ બચાવી- સખી૦
 કરે વિલાપ વિકલ બની પૂરણ અતિ વિરહે અકળાઈ
 આળોટે ધરણી પર માધવ તણપિ તણપિ જીવ જાઈ- સખી૦
 શ્રી જયદેવ કહે વિરહાતુર કૃષ્ણ રટે વનમાંહી
 દામોદર કરણા ધન કેશવ ચરણ કમલ મુખદાઈ- સખી૦

ગઝલ માઠ ૧૨

(હઠ છોડ સખી ચલ સંગ મેરે. એ રાહ)

હઠ છોડી અને જટ ચાલ સખી યમુના તટ ત્રીવનમાલી વસે

મંદ પદનમય શ્રીધુમના તટ મદન મનોહર શ્યામ વસે

હઠ ગોપી હૃદય મર્દન ચંચલ કરે યુક્ત સખી હૃદયેશ વસે- હઠ૦

સખી તારી ચરણ રજને નિરખી બહુ માન ધરી ઉર માંઢી ધરે

કરી ભપ સખી તુજ નામ તણો મુદુ બંસી મઢી તુજ ગાન કરે- હઠ૦

કોઇ પંખી જતાં ખખગટ ચતાં બનિ હર્ષિત ને તુજ વાટ જુએ

રચી આસન ચંચળ નયન કરી પ્રશુતાઇ બધી તુજ માંઢી જુએ- હઠ૦

નિજ વસ્ત્ર ધરી ધનશ્યામ અને તજ મંજર ચાલણું કુંજ મઢી

ચપલા સમ તેજ નિહાળી તને કરશે ઉર હાર^૧ વિનોદ મઢી- હઠ૦

તજ અંતર બાણ વિશેષક વસ્ત્ર અને કરે આસન એક સખી

જટ ચાલ સખી મધરાત થઇ પ્રભુ તુજ થશે તુજને નિરખી- હઠ૦

શ્રી જયદેવ રમા રમણેશ પ્રસન્ન થવા પ્રિય ગાન કરે

પરીપૂરણ પ્રેમ ધરીને હામોદર કૃષ્ણ તણું શુભ ધ્યાન ધરે- હઠ૦

૧ મેઘની વચ્ચે વીજળી હોય તેમ તને ધનશ્યામ કૃષ્ણ હૃદય પર
નરણ કરશે.

ઘૃષ્ટ વૈકુંઠ નામ.

પષ્ટ સર્ગઃ

૧૨

ગીતિ

અથતાં ગંડુમશર્કાં ચિરમનુરક્તાં લતા પ્રદે શ્વવા
તત્ચરિતં ગોવિંદે મનસિજ મંદે સયો પ્રાહ

રાધાજી લતાગ્રહમાં આવ્યા પછી કૃષ્ણ પાસે રાધાની સ્થિતિહું
વર્ણન કરે છે:—

આશાવરી-ત્રિતાલ.

અતિ અકળાતી રાધા માધવ વાટ જુવે તુજ કુંજ જીવનમાં
અધરામૃત રસ માટે આવુર દશ દિશામાં નિરખે વનવનમાં—અતિ-૧૬.
કંઈકે બપોં ડગલાં તવ ચરણે શરણ થવા હિંમત ધરી મનમ
પણ તે પાછાં પડતાં માધવ નિરાશ બની બેઠાં મધુવનમાં—અતિ. ૧
દિવ્ય પ્રણય રસની આશાએ જીવિત એ જાળવી રહે છે
મોરમુકુટ પિતાંબર ધરીને હું માધવ છું એમ કહે છે—અતિ. ૨
વારંવાર કહે છે મુગ્ધને કેમ હરિ નહિં અહિં પધારે
અંધકાર હણિ સ્વયં પ્રકાશે મુગ્ધ અંતર નિજ તેજ વધારે—અતિ ૩
વિશંબ આપ કરો છો નેથી રદન કરે હરિ લાજ તજીને
શ્રી જયદેવ કહે દામોદર અંતર વૃષ્ટ કરો સમજીને—અતિ. ૪

નાગર નારાયણ નામ

સપ્તમઃ સર્ગઃ

ધણી રાત્રી ગઇ તે ચંદ્ર હિલ્લ યમા છતાં કૃષ્ણ દર્શન ન થતાં
રાધા વિલાપ—વિપ્ર લખ્યા નાયક વર્ણનઃ—

આર્યા.

પ્રસરતિ શશધર વિંધે વિહિત વિલસેવ માધવે વિધુરા
વિરચિત વિવિધ વિલાપં સાવરિતાપં ચક્રોત્તૈઃ ॥

શંકરભરણ. તાલ અંપ ૧૩

કથિત સમયે પધાર્યા નહિ શ્રી હરિ રૂપ મૈવાન તથા છે અમારં
હું સખી વચનથી છેતરાઇ જતાં ગહન વનમાં હવે શું વિચારં ૧
કેમ કરવું જણું ક્યાં ન સુઝે મને રાતના સમયમાં કેમ કરવું ?
જે પ્રભુ સાર મેં કદ વેદ્યું ધણું તે પ્રભુ વિણ ગણું એટ મરણું ૨
રાત વીતી બધી આમ કષ્ટાંતમાં અન્ય કોઇ હશે કૃષ્ણ પાસે
ભાગ્ય તેનાં ગણું અધિક સુખમય હવે હું અભાગી બની એજ આશે ૩
ભૂપણે સકલ દૂષિત બન્યાં હરિ વિના પુષ્પની માત્ર સંતાપ આપે
યોર રાત્રી મહી એકલી શું કરં કોણ આવી મહા કષ્ટ કાપે ૪
રમરણ મધુ મયનને છે ન મારં જરા હું મહા વન મહિં કદ પામું
દામોદર શરણ જયદેવ મળવાવિના હે હરિ હું હવે કયા વિરામું ? ૫

રાગ મહાર તાલ પંખી ઠેકો ૨૪.

(છોડે કંગન મેરી નરમ કલાષ રે એ રાહ).

મારાથી અધિક રૂપ મહિં લપટાયોરે	
દગારીના જુઠા હાવ ભાવમાં દગાયો રે	મારા.
પ્રેમ બજ બંધનથી અધિક બંધાયો તેથી	
તેના અધર ^૧ ના સ્વાદ માંહી તે દરાયોરે	મારા.
અંચળ નમનના કુટિલ કટાક્ષ અને	
નવયુવતીના હાવ ભાવમાં ધવાયો રે	મારા.
કુચ કળસના પર દારથી મોહિત બની	
સુખઅંદ્ર છટા જોઇ શ્યામ છેતરાયો રે	મારા.
તેના અધરના રસે દર્પથી ઘેરાઇ અને	
અંચળ કુંડલ સુત કપોલે ફસાયો રે	મારા.
પ્રેમી દર્શન થતાં લાજ વાળાં હાસ્ય અને	
પંખીનાદ વાળા રતિ રસમાં લોભાયો રે	મારા.
શ્રમજળ ^૨ બિંદુથી સુંદર સરીસવાળી	
રતિ રણુધીરા ઉર પર જોઇ હાર્યો રે	મારા.
પુલકિત ^૩ અંગથી મત બનેલી ક્રોધ	
કામી નારી તણા પ્રેમ માંહી ભરમાયો રે	મારા.
જયદેવ હરિનું રમણ કલિ દોષ દરે	
દામોદર નાથ દાસ આપનો ગણાયોરે	મારા.

૨૫

(મારા જ્ઞાલાના વનમાંય વાગે રૂડી વાંસડડી એ રાહ)

૧૫મુના તટ ખેડે સ્યામ સસિયાની સંગે

મન વ્યાકુલ જ્ઞાન થાય પ્રમુખા એ દગે યમું ૨૨

રમણી વદન પર આજેજે છે મૃગ મદ^૨ તિલક દયાળ રે
ચંદ્ર મહી મૃગ ગોબે નેણું શોભિત કીધું બાલ રસિં

મેધ સમાન મનોહર કચ^૩ પર ફૂલ રંગે વનમાંય રે
કામ રૂપી^૪ મૃગ વનમાં ચપલા જ્યમ શોભે વનમાંય રસિં

નખ પદ^૫ ચંદ્ર યુક્ત કુચ પર તે રંગે રત્નની માળ રે
કસ્તૂરી લેપનથી શોભે ગગન સમાન વિશાળ રસિં

કમલ હંડ સમ શીતલ ઠરમાં કંકણ નીલ મણીનાં રે
ભ્રમર ગણે સાથે અર્પે છે પ્રેમી પૂણું ગણીને રસિં

કામદેવ કનકાસન સમ ધન જધને^૬ સુંદર સ્યામ રે
મણિમય અર્પે કરી મેખલા શ્રી હરિ પૂરણ કામ રસિં

નખમણિ પૂજીત કમલાસન^૭ નિજ હૃદયે ચરણ ધરિને રે
જાંઝર નિજ કરથી પહેરાવે અંતર પ્રેમ ધરિને રસિં

આમ સકળ શૃંગાર રંગીને જાત હરધરના^૮ જાત રે
કુંજ જુવનમાં કુટિલ નારિ સહ રંગે જગતનો કાંત રસિં

૧. આ કવિતામાં સ્વાધીન ભર્તૃક્રિયું વર્ણન છે તે વર્ણન, રાધા ઇશ્યા-
પૂર્વક કરે છે. ૨. કસ્તૂરી. ૩. ચોટલા ઉપર. ૪. કામ રૂપ ફૂલ્ય ને મૃગ
(પશુ) બનાવે છે. ૫. નખના કાંત રૂપ ચંદ્ર. ૬. સ્તન. ૭. કડની નીચે.
૮. ભક્તીનું સ્થાન રૂપ ફૂલ્યનું હૃદય. ૯. જગતના બાંધ.

રસ વર્ધક હરિગુણ મય શ્રી જયદેવ કવિ પદ ગાય રે
દામોદર કલિભુગના પાતક ભરમ બળીને ચામ રસિ૦

સોરઠ કે સારંગ.

હે સખી જે રમી રસીયા સાથ તેનો પકડે પ્રમુગ્ધ હાય— હે સખી૦
પદ્મવ શયન ન તેને બાળે જે પર કૃપા અપાર
લલિત કમળ મુખ કરણા ચાતાં મહન તણો શો ભાર— હે સ૦
અમૃત મધુર વચન સુણનારી બળે ન મલમ પવનથી
ચરણ પ્રતાપે ચંદ્ર નિરખિને આજોડે નહિ મનથી— હે સ૦
ધનસ્યામ રચિ હરિથી વિરહે હૃદય કદી ન ચિરાય
કનક કાંતિ^૧ અંબર ધારીથી હાસ્યથી^૨ નહિ ગભરાય— હે સ૦
સકલ ભુવન^૩ જન તરણ કૃપાથી પીડિત^૪ અંગ ન ચાય
દામોદર જયદેવ વચનથી વસે સદા ઉરમાં— હે સ૦

૧. આ કવિતામાં રાધા ઇશ્વર્યાથી અવળી વાણી યુક્ત વર્ણન કરે છે
જે અંતર ભાવ છે. ૨. પીતાંબર ધારી. ૩. મસ્કરીથી. ૪. મહન મોહન.

વિલક્ષ્ય લક્ષ્મીપતિ: નામ.

અષ્ટમઃ સર્ગઃ

પ્રભાતમાં પ્રભુ દર્શન થતાં આખી રાત સૂઈને અકળાયેલ રાધા
તિરસ્કાર પૂર્વક કહે છે. ખંડિના નામિકા વર્ણન.

૧૯

ખિલાસ તાલ ઢાંદરો

આવું નો તું જાણું સ્યામ આપ હો ડગારા.	
જાગ્યો જાગ્યો પાછો હરિ જેમાં તમે પ્રીત કરી	
એ તમારો ખેદ હરિ સેવરો ધુતારા—	આવું°
આપને ભરેંએ રહી રાત બધી વીતિ ગઇ	
આપ વિના તગ્નપી રહી દંગ સા તમારા—	આવું°
અન્ય નારીમાં હસાઇ મારાથી ગયા રીસાઇ	
હોડી પ્રેમની સગાઇ નંદના દુલારા—	આવું°
લાલ રેખ અંગ મહી ચાંદસો કપોલ મહી	
અધર ^૧ સ્યામ અંજનમય રૂપ આ તમારાં—	આવું°
નારી ચરણની રતાશ જોડે હૃદયમાં રમેશ	
ઝાળ થાય એજ નિરખી અંતરમાં મારા—	આવું°
અધર મહિં દશન ^૨ જોઇ ખેદ પામું રોઇ રોઇ	
છેન આપથી ^૩ જુદાઇ એ જણાવું પ્યારા—	આવું°

૧. હોડ. ૨. હંતક્ષત. ૩. તમને હંતક્ષત (હોડ માં ધા યતાં) મને
દુઃખ થાય જ એમ કહી મારું ને તમારું શરીર એક છે જુદુ નથી એમ
રાધા કહે છે.

ઝરિર જેમ શ્યામ ધરો મનઃ ન તેમ મલિન કરો
છેતરો ન આશયે રહેલ જે તમારા—

આવું.

યુવળી તણો નારા કરો જંગલમાં તેથી કરો
પૂતનાનો નારા કર્યો એ ગુણો તમારા—

આવું.

ખંડિતા વિલાપ ગાય જય દેવ કવિ રાય
જમોદર હૃદય આહો અમૃત રસ ધારા—

આવું.

મુગ્ધ મુકુંદ નામ.

નવમ સર્ગ.

ખિન્ન થયેલ રાધાને સખી કહે છે—કલહાંતરિતા નામક વર્ણન.

૧૮

લૈરવી ત્રિતાલ.

પ્રભુથી શા માટે રીસાવું શા માટે રિસાવું પ્રભુથી શામા.
એ હરિ દુજ ને નમતા આવે નિજ પ્રભુતા સધળી વિસરાવે.
શાને વૃથા સહુને અકળાવે અધિક તને શું કહેવું— પ્રભુથી.
તાલ ફોલો સમ સુંદર સ્તનને નિષ્કળ કર નહિં બજ પ્રીતમને
તજ નહિં શાંત કરે જે મનને પારંપાર જણાવું— પ્રભુથી.
નિજ યૌવન તું વૃથા કરે છે શા માટે બની વિકલ કરે છે
દુજ વેરિથી સહુ હાંસી કરે છે શું જાતું સમજાવું— પ્રભુથી.

૪ ઘરીર કાળું (શ્યામ) છે તેમ મન શ્યામ મલિન ન કરો.

રસમય હરિનાં દર્શન કરોને એ હરિમય જીવન નિજ કરિને
 પરમ પ્રેમ તે મહિં ધરીને એ રસમય જનિ જનુન પ્રભુધી૦
 મધુર વચનનું શ્રવણ કરાવી અંતરના સદુ તાપ હરાવી
 શ્રી જગદેવ હરિ ગુણ ગાઘ દામોદરમય થાણું— પ્રભુધી૦

ચતુર ચતુર્ભુજ નામ.

દશમઃ સર્ગઃ

૨૯

હવે સાંજને વખને કામગીર રાધાજીનાં રાધાજી પાસે શ્રી કૃષ્ણ
 પધારી તેને મનાવે છે.

માનનું પદ રાજા કેહારો^૧ તાલે અંપ.

માન તજ માન પ્રિય ચાર^૨ શીલે તુજ મુજ હૃદય કર ચારીલે
 અગ્નિસમ મદન બાળે મને હેપ્રિયે મુખમુખા અર્પિ રસ અધિક પીલે ટે.—માન.
 વગર કારણ નહિં રોશ કર બામિની પરમ રસ પાન પ્રેમે કરીલે
 મુખ કમલ અમીરમે મદનની શાંતિકર તુજવિના પ્રેમરસ કેણુ ઝીલે—માન.
 બોલતાં વચન તુજ મધુરત્વમ દંતરચિ^૩ કેમુદી^૪ સમ તિમિરને^૫ હરેછે
 મુજ ચક્ષરી નયન ચંદ્ર મુખ નિરખી તુજ મુજ હૃદયને પ્રસુલિત કરેછે—માન.

૧. સંપ્રદાય પ્રમાણે માનનાં પદો કેહાર અને બિહારમાં ગવાય છે.

૨. સુંદર શીમલ વાળી. ૩. દાંતનું તેજ. ૪. ચંદ્રનો પ્રકાશ. ૫. અંધકાર.

કોષને સમન કરવા નિબંધન કરી એજ શરૂ થાત મુજને કહી લે
 નિજ બુજે બાંધીને દશન ખંડન કરી પ્રેમ શિક્ષા કરી મન હરિ લે-માન.
 તૂજ બુધણ અને જીવન મારું ખરું તૂજ બવ જલધિમાં રતન મારું
 તૂજ કૃપાથી મનોરથ સફળ હું કરું તું હવે તુષ્ટ કર ચિત મારું-માન.
 રયામર લોચન ચતાં રક્ત તારાંપ્રિયે કુસુમ શરૂ વશ બની તુટ દરતાં
 સ્તન કળશ ઉપર મણિ મંજરી ફરકતાં તુષ્ટકર ઘૂંઘરી નાદ કરતાં-માન.
 સ્થલ કમલ કાંતિહર મુજ હૃદય હૃષ કર તુજ ચરણરાગ મુજ હૃદય ધારું
 વચન કોમલ કહી હુકમ કર હે પ્રિયે તુજ ચરણમાં રહે હૃદય મારું-માન.
 કામ વિધ હરણ તુજ ચરણ મુજ મસ્તકે ધરિ અને શાંત કર ચિત મારું
 આમ જયદેવ કવિ રચિત દામોદરે પ્રગટ દીધું પરમ ભક્ત સાર-માન.

૧. અપરાધીને શીક્ષા કરવી જોઈએ તો મને નિબંધ બાણ મારી જુજ
 બંધનથી બાંધી હાંત ખંડન કરી તથા મનરૂપ ધન હરી પ્રેમ શિક્ષા
 કરો એમ કૃષ્ણ કહે છે. ૨. નીચ કમલસમાન લોચન. ૩. રાંતાં કમળ
 સમાન (કોષથી રાતાં નેત્રો થાય) ૪. એજ રાતાં નેત્રરૂપ પુષ્પ બાણ
 (કામ બાણ) ૫. મણીની માળા. ૬. કટિ મેખળાની ઘૂંઘરી, આમાં
 કૃષ્ણ કેલી (એકાંતરસ આનંદ) રૂપ શુભ કર્મના આરંભમાં મણિયુક્ત
 સ્તનરૂપ કળશ સ્થાપન કરવાનું કહે છે અને ઘૂંઘરીના નાદરૂપ મંગળ
 નાદ કરી કામના આરંભની આધાતું બાન કરાવે છે.

સાનંદ દામોદરનામ

एकादशः सर्गः

અતઃ કૃષ્ણના અનુનય પછી સખી, ગાધાને શ્રી કૃષ્ણ પાસે જવાને પ્રેરે છે.
અભિસારિકા વર્ણન.

૨૦

બિહાણ. ત્રિતાલ.

હે સખી, જા રસીયાની પાસ;
મધુર વચન કહી નમન કરેજો અનુકુલ જે વસનારો
દેસિશયનગત હરિને અનુસર જે વૃજ શુભ કરનારો— હે સ૦

સ્તનને જઘન બાર સંયુતલું' ધીમે ચરણે આવી
મધિ મંજરનો નાદ કરીને દેણું હંસ કરાવી— હે સ૦

અતિ રમણીય હરિનાં વચનો સાંભળ પ્રેમ ધરીને
કામરેવ બાંહિજન કોકિલ કાવર મુણ વિચરિને— હે સ૦

પલ્લ તપસ તર પશ્ચત્ત વૃજને પ્રેરે છે હરિ પાસે,
ઉન્નત વૃજ હરને પૂછીશતો કહેશે જવું પ્રિય પાસે— હે સ૦

રતિરણ વિજયાર્થે સખીને મળી બ્રહ્મ બાધ તજીને
વલય અને નૃપુરના રવથી ચેતવ પ્રેમ સજીને— હે સ૦

શ્રી જય દેવ કવિ વિર ચિત પદ પ્રભુ પદ લીન કરાવે
દામોદર એ ચરણ તથી રજ બવસાગરે તરાવે— હે સ૦

શંકરાભરણ.

ખિહાગ. તાલ ઝંપ.

કુંજ તણ ડેલિ સદને હસિત વદનવું
 જા સખી હરિ સમિપ વાસ ભવને— કુંજ૦
 કુસુમ ચમ રચિત આસન વિશે કુસુમ વધુ
 મૃદુલ મુરબી પવન યુક્તભવને— કુંજ
 રતિવલિત લલિત રવ અવલુકર વાસકરી
 કુંજ સદને હરિ સમીપ જાવું
 મધુમેહિત મધુપ કુળ કલિત રવ અવલુકરી
 મધુર તર કલ રવે તુષ્ટ થાવું— કુંજ
 સદય હૃદયે પ્રભુ ચરણ પદમાં વસી
 કર વિલાસો સદા નંદ કરી
 એજ જમદેવનાં વચન દામોદરે
 પ્રગટ કીધાં હૃદયમાં વિચારી— કુંજ૦

ત્રોટક છંદ-તાલ પંજાબી ઠેકે.

શુભ દિવ્ય રસે પરિપૂરણ માધવ, રાધા રમણ પ્રભુને નિરખે રે—
 રાધા વદન વિલોકન વિકસિત વિવિધ ભાવ નિરખી હરખે રે— દિવ્ય રસે૦
 જલ નિધિ પૂરણ ચંદ્ર નિરખી જ્યમ તરલ તરંગે અતિ હિછળે રે
 ત્યમ અતિ સર્વે મદન નિવાસી ત્રી હરિનું અંતર હિછળે રે— દિવ્ય૦

સ્થામ મૃદુલ તન પીતવસનધર હરપર મૌકિતક માત્ર ધરે રે
 તરલ દર્શન વદન મનોહર કુંડલ દિવ્ય પ્રકાશ કરે રે- દિવ્ય૦
 મંદ હાસ્ય શોભિત અધરામૃત રતિ લોભી શિર મુકુટ ધરે રે
 ચંદ્ર બિંબ સમ તિલક પ્રકાશિત ભક્ત જનોનાં તિમિર હરે રે- દિવ્ય૦
 રાધા દર્શનથી રોમાંચિત મણિ ગણ ભૂષિત સુભગ શરીરે
 શ્રીજમદેવ દ્વિગુણ દામોદર ભૂષિત હરિતું ધ્યાન ધરે રે- દિવ્ય૦

સુપ્રીત પીતાંવર નામ.

દ્વાદશઃ સર્ગઃ

શ્રીહરિ પ્રસન્ન વદને રાધાને કહે છે—

૨૩

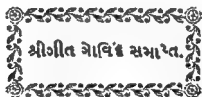
રાગ પ્રભાતકે બિલાસ તાલ ૪'૫.

કુસુમના રાયનપર ચરણ ધર સુંદરી નિરખ નારાયણી શરણ આપ્યો.
 અમિત પૂરણ હરો દૂરથી આવતાં તેથી મુજ હસ્તથી ચરણ સેવું-કૃષ્ણ૦
 ચરણ નૂપૂર સમ ગ્રહણકર તુમને તુજ ચરણમાં રહું હું વિકાસી
 તુજ વદનના સુધા સમ પુનિત વચનનો હું જનું છું હવે અધિક પ્યારી કુસુમ
 હૃદય આવરણ મય જ્વસન કરી દૂર હું મુજ હૃદયમાં વસો એજ માણું
 માનસિક તાપ શોષણ પરસ્પર કરો એજ વિનતિ કરી ચરણ લાગું-કૃષ્ણ૦
 અંધર રસ અર્પિને જીવન અર્પો મુને વચન મીઠાં કહી શાંતિ આપો
 વચન જમદેવ પ્રભુનાં સુણી રાધિકા ગ્રહણ કરિને હરે સકળ પાપે-કૃષ્ણ૦

લૈરવી લાવણી.

૨૪

- યદુ નંદન ચંદન શીતલ મુજા ઉર મંગળ મય આપ કરો
 મૃમ મદ લેપ સુગંધિત તનને શીતળ કરથી સાંત કરો. ૧
 તવ અધરા મૃતના રસથી મુજ લોચન ઉજવણ આપ કરો
 મનને તૃપ્ત કરે એ કુંડલ મુજ શ્રુતિ મંડલ પાસ ધરો. ૨
 મૃમ કણ્યુ મુત મુજ લલાટચંદ્રે મૃગ મદ તિલક પ્રભુ કરીને
 મહન ઇવજ મુજ દેશ કુમુમ મય કરજો પ્રેમ સદા ધરીને. ૩
 મણિમય મૃરના મય કટિદેશે વસ્ત્ર ધરો શ્રીગિરિ ધારી
 શ્રી જયદેવ સદમ દામોદર ઉર વસજો જય મ અધહારી. ૪

શ્રી બ્રહ્મતેજોમય.

દિવ્યરાસ-અષ્ટપદી.

૧

સારંગ.

(રમતા નીસર્વા એ રાહ).

. રારદ પૂતેમની સુંદર રાનમાં ચંદ્ર ચંચો આકાશ-સુંદર વેણુ વાગે,
 તરવર પશુ મૂકી રહ્યાં ત્યાં રમવાની ફરી આશ- સુંદર
 પૂષ્પ મુગધી ખીલતાં જ્યાં પવન મુગધી વાય- સુંદર
 નિર્મળ જ્યાં જમનાં વહે જ્યાં કમળ ખીલી હરખાય- સુંદર
 ધરણી પશુ શોભી રહી જેમ શોભે સુવાસણુ નાર- સુંદર
 એવે સમય મધરાતમાં વહાલે કીધો જય જયકાર- સુંદર
 પીળાં પિંતાબર પેરીયાં ધર્યો મેર મુગટ કીરતાર- સુંદર
 કાનમાં કુંડળ અળ હજે એ મુખ પર જાડે જલિહાર- સુંદર
 અધર ઉપર મેરત્રી ધરી ધર્યું મદનમોહનનું રૂપ- સુંદર
 દોટી બાણુનું તેજ અળહજે વાણો સુંદર શ્યામસ્વરૂપ સુંદર
 બ્રહ્મનાદ શ્રીમુખધી કર્યો જે સાંભળી હરખ ન માય- સુંદર
 મેરત્રીનો એ નાદ સુણી ધ્યાન ચૂક્યા મુનિવર રાય- સુંદર
 અષ્ટકુળ પર્વત ડોહીયાને ડોહ્યા નવકુળ નાગ- સુંદર
 જમનાં જગ ચંબી રહ્યાં સહુ મોયા સુખીને રાગ- સુંદર
 શિવ 'લગ્ના ને છંદ્ર આદિક પશુ બુઝા પોતાનું જાન- સુંદર
 મેરત્રી નાદને વશ થઈ ને આપ્યા સાંભળવા ગાન- સુંદર
 વણુવ એનો શું કરે શેષ મામે નહિં પશુ પાર- સુંદર
 દામોદર ના પ્રભુ શ્રી ગિરિધર ચરણ કમળ આધાર- સુંદર

૨૧સ-ગરબી ૨.

(ઓધવ નંદનો છેલો તે નમેશે થયો એ રાગ)
 સુણી બરેલીનાદ વિકળ થઇ વૃન્નંગના જો
 હૃદય-મહિં બાણ વાગિયાં અનંગનાં જો- સું.
 બધું ચક્ષુએ સિંદૂર ધૈયં ચૂકીને જો
 પડી પ્રેમ તણે પાશ ગઇ ચૂકી ને જો- સું.
 ધધુ પાપતું ધરેણું નિજ હાથમાં જો
 નયિ શુદ્ધિચિત્ત ચોટયું મારા નાથમાં જો- સું.
 અતિશે ઉતાવળેથી જાય દોડી જો
 પડી જાય વસ્ત્ર ખખર તે તણી નથી જો- સું.
 નિજ બાળ પપપાન કરતાં તજ્યાં જો
 તજ્યા પતિ અને વેશ અવળા સંભ્યા જો- સું.
 તજી ભોજન આદિક ધર કામને જો
 શુદ્ધ પ્રેમ ધરી ભેટવાને રયામને જો- સું.
 અતિ ઉલટથી શ્રી મુખ જોવા સંચરી જો
 પરિવાર તણી ખીક કાંઇ નવ ધરી જો- સું.
 એક નાર તેના સ્વામએ દિડી જતી જો
 અડી પુરી ધરમાંહી ધણી ચોપથી જો- સું.
 તજી દેહ મળી ત્રિભુવનના ભૂખને જો
 હરિ કરુણથી પામી દિવ્ય રૂપને જો- સું.
 અન્ય લોકને ન જાન આમ શું હવું જો
 અહો એ અવધન પ્રેમ કેમ વણવું જો- સું.

૩ ગરબી.

નીરખી વૃજ જનને શ્રી નાયજી રે હસિને જોડ્યા પધારો આપ રે
કેમ તમે આવ્યાં બધાં આવનમાં રે ૨૬.

ધરને સાયવિને પતિ પૂજવા રે આંધજો અણુસમજી કદિ હોય રે
તોય પણ તેવા પતિને સેવવા રે ઉત્તમ કુળવાન તેજ ગણાય રે— કે.
જાઓ જાઓ પાછાં જોયું વનને તમે રે સાયવો રેતાં મેલેલાં બાળ રે
ધરમાં ભક્તિ કરો ધરી બાવનેરે તેમ ધરકામની કરો સંભાળ રે—કેમ.

પ્રમુનાં વચન સુણી સહુ નારીને રે આંખમાં યાત્રી આસુની ધાર રે
પ્રમુને ચરણ નખીને જોક્ષીયાં રે વિનતિ સુણોને જગદ્ધાર રે— કેમ.

૪ ગરબી.

આશા ભયાં અમે આવીયાં વાસા સાંભળી મોરલી નાદ રે. આવે.
છોડી વિપયની વાસના ને છોડ્યાં અમે ધરબાર રે. આવે.
મુનિવર જેના સેવે ચરણને પોયવા વૈકુંઠ ધામ રે. આવે.
તેજ ચરણ રજ સેવવાને આવ્યાં અમે ધનરપામ રે. આવે.
બહાલાં અમે ધરબાર તળ્યાં જેમ જોગી તજે સંસાર રે. આવે.
તેજ આપણું પ્રભુ કીર્તવાને ગણિ એ બધું અસાર રે. આવે.
હાથપગમાં બળ જે હતું તે બળ છે તમરી પાસ રે. આવે.
જાણું હવે કંઈ રીતથી અમે કરશું. આ વનમાં વાસ રે. આવે.
પતિ સેવી ધર સાયવો એ ધર્મ કબો કીરતાર રે. આવે.
પણ તે બધું છે આપમાં એમ વેદ હોય નિરધાર રે. આવે.
આપણું વચન પ્રભુ પાળજો નાથ છો તમે સંરજનદાર રે. આવે.
બ્રહ્મનેજ અમરિ યાપજો એજ આશા અંભારી અપાર રે. આવે.

તેજ તમારું ઝીલવા વાલા શુદ્ધિ આપો પ્રભુ આપ રે. આવે.
 આપની સાથ રમવા તણી તેમ શક્તિ આપોને અમાપ રે. આવે.
 કામ બોગને નથી માગતાં નથી વૈકુંઠની પશુ આશ રે. આવે.
 બ્રહ્મ તેજ સાથે ખેડવાની અમને થઈ અભિલાશ રે. આવે.
 રાસ રમી ને રાગ કરો અમ હરેં યાપો બ્રહ્મ તેજ રે. આવે.
 હામોહર રાખો ચણ્યાંમાં અમે માગીએ સદા હરિ ગ્રેજ રે. આવે.

રાગ કલ્યાણ કે સારંગ-તાલ લીંગ.

૧ કરી હરિ બ્રહ્મ નિશા સારી
 રાસ રચ્યો અવિનાશી મનોહર શ્રી હરિ ગિરિધારી- કરિહરિ.
 કરી પદ્મભાસ તણી રજની
 મનમોહનની સાથે ખેડે રાજ ત્રિયા રજની- કરિહરિ.
 નાગ પદ પ્રકટ કરી સાથે
 રૂપ અનેક ધર્મા અવિનાશી ભાવ સહિત નાથે- કરિ.
 કચ્છકશી ખાત સહિત ખેડે
 બે બે ગોપી મહિં વાસકર્થો શ્રી નટવર અત્રખેડે- કરિ.
 કરે સંગીત સહુ વૃજનારી
 રાસ રચ્યો અવિનાશી મનોહર શ્રી હરિ ગિરિધારી- કરિ.
 બળવે બંસી ધરી કરમાં
 પ્રેમ તણે પાસે બંધાણી ગોપીગિરિધરમાં- કરિ.
 કરે પુદ્ગલિ નટવર નાથે
 રૂપ દેખી હરિ નું તેજોમય ગોપ ત્રિયા રાચે- કરિ.

વીંછિયાં ઝાંઝર જનુ વાગે

ઝાંઝ રત્નું સધળું ટુંદાવન ગોપીનજેરામે-

કરિ.

વધો! આનંદ હો બારી

રાસ રમ્યો અવિનાશી મનોહર શ્રી હરિ ગિરિધારી-

કરિ.

અખાડો રંગ તણો ભાથો

રૂપ દરિયું જોઈ મગન રાગિ મેટપકું પાથો-

કરિ.

રમે મન મોહ મળે:ભારી

રાસ વિલાસ વિલોકે દેને અમર મગન આવી-

કરિ.

જુને અમર રંગ વરણ પ્રોને

મુખ રાંબ વિદ્યાધર નારદ આદિક શુભ દીને-

કરિ.

દાસ દામોદર બલિધારી

રાસ રમ્યો અવિનાશી મનોહર શ્રી હરિ ગિરિધારી-

કરિ.

જેમનાં પ્રજુલ સંગાથે

મનમાંમદ જનુ પ્રમદ થયો ને ભવયું જગનાથે-

કરિ.

ઉનાડું મદ એ મનધારી

અંનર પ્યાન થયા હરજીવન નહર ગિરિધારી-

કરી.

પદ ૬ છાંં

(રજાજાલ રંગીસારે. એ રાગ.)

દા' બાજુ ગોપી ર દોષ વનમાં દરિને.

આંખાં જાંભડી વાજે પૂડે હરિદાને થા.

દુગડી અને મંપદ ર મગડી ચમેરી જુપ,

મદુ ગડમાં રૂખને ર નિરખનાં પૂડે જા.

પંચ ભૂતમાં લેતાં રે જોયા પ્રભુ અંતરમાં,

જોયું રૂપ પોતાનું રે બન્યુ એક નટવરમાં.

માની કૃષ્ણ પોતાને રે લીલા કરે કૃષ્ણ તણી,

મારી લાત ગોપીને રે જોડે પૂતનાને દણી.

દાવાનળને પીવાની રે કરે દોષ લીલા ખરી,

દોષ તોળે ગોવર્ધન રે દોષ નાથે નાગ ફરી.

આમકરીને વિચરતાં રે ચરણ પ્રભુના નિરખ્યા,

પ્રેમે લલિત ચરણ રજ રે હૃયામાં અતિ હરખ્યાં.

આત્મા આગળ સર્વે રે ત્યાં નારીનાં પગલાં જોઇ,

જોડ્યાં અમથી વધારે રે હમે શુભ માંહી કોઇ.

તેને સાથે લલિત રે વેણીને શૃંગાર કર્યો,

તેને અવતાર હરિએ રે દયા કરી સકળ કર્યો.

એમ કરીને જ્યાં આત્મા રે ત્યાં લટકતી જોઇ નારી,

સૌએ મળીને ઉતારી રે પૂછ્યું આશુ મતિ તારી.

જોડી તે સહુ પાસે રે કૃપા કરી શ્રીહરિએ,

મને સંગાથે લંધી રે બંને વનમાં ફરિએ.

થયું અભિમાન મુગ્ધને રે તેથી વિનતિ મે કરી,

ખડુ થાકી ગઇ છું રે તેથી ન શકું હું કરી.

ત્યારે પ્રભુ એમ જોડ્યા રે ખેસો ખબા ઉપર તમે,

યથા અંતર ધ્યાન રે રખડતી મુકી આ સમે.

વાત સાંભળી તેની રે લલ સાથ વનમાં ફરે,

પછી થાકીને જોડાં રે શ્રીહરિનું ધ્યાન ધરે.

સારંગ—તાલહીંચ.

(રસ અગમ અપાર સુરનર પાર નપામે એ રાગ)

- મન મોહનજી આમ જુલમ અમળા ઉપર નવ કીજીએ
કરણા આણી શરણા ગત જાણીને દર્શન દીજીએ.
તમે જન્મ ધર્યો વૃજમાં જ્યાંથી માન્યા છે પ્રાણપતિ ત્યાંથી.
નહિં ખથીએ આપ ચરણમાંથી મન મોહનજી ૧
- છે કષ્ટ વિયોગ તણું ભારી તન તાપ શમાવો મિરિધારી
મદને અમને નાખ્યાં મારી. મન મોહન ૨
- નથી જે તું સુખ વેકુંદ હરિ ત્યમ ધન સુતની નથી આશ કરી
રાખો ચરણે એ આશ ખરી. મન મોહન ૩
- કાળીય વિષધરને દમનારું ગાયોની પાછળ ફરનારું
જે ચરણ જગત હિત કરનારું. મન મોહન ૪
- અમ ઉરમાં એ ચરણો થાપો સદ્બોધ કરી હરિને પાપો.
કર ધરિ મસ્તક પર ભય કાપો. મન મોહન ૫
- હો દર્શન દીન દયા આણી વૃજ બાળાનાં સંકટ જાણી
સુખ શાંતિ કરો સારંગપાણી. મન મોહન ૬
- વિનતિ એ અમ ઉરમાં ધરિને આપો એ ચાર દયા કરિને
થાકમાં દર્શન માટે ફરીને. મન મોહન ૭
- એમાં નહિં ખોટ જશે તમને ટાળો અમ અંતરના અમને.
નાહક શિદ બાળો છો અમને. મન મોહન ૮
- તમે ગોપીનાથ કહાવો છો તો ગોપીને દુઃખ કયમ હો છો
શું આમ અભાવો લાવો છે. મન મોહન ૯

૧-૧માથે હાથ મૂકવો. ૨હૃદયમાં ચરણ મૂકવું. ૩દર્શન આપો.
૪બોધ આપો. એ ચાર માગીએ છીએ.

- ધરખાર તજી આખ્યાં જ્યારે તરછોડી તમે મૂક્યાં ત્યારે.
અધવચ મૂકે નહિં ચઢિવારે. મન મોહન૦ ૧૦
- તમે આશ્રિત સર્વ ઉગારો છો બંધોનાં દુઃખ નિવારો છો.
શરણાગતને શીદ મારો છો. મન મોહન૦ ૧૧
- દામોદર અરજ અવણુ કરિને અરજ અખગાની હર ધરિને.
દર્શન આખ્યાં કરણુ કરિને. મન મોહન૦ ૧૨.

૮

(ઝોધવ નંદનો છેલો તે નમેરો ઝો રાગ)

- રમે રાસ રંગ બરી વૃજ સુંદરી જો
જહાણ રસીયાની સાથ પ્રેમને બરી જો—રમે.
- રસ રેહતાં ઝો બાન બસે બામિની જો
ફરે પુહડીને ગાન કરે કામિની જો—રમે.
- એક રયામ અને એક વૃજ સુંદરી જો
રમે રાસ રૂપ બેચ એકમાં ધરી જો—રમે.
- ખંડીનાદ સાથ ગાન મધુરું કરે જો
કોટિ સૂર્ય તેજ સ્વામનું હરે ધરે જો—રમે.
- હલિ પાસનાઓ શ્રી હરિના સંગથી જો
શુદ્ધ ભક્તિ રમે લીન થઈ રંગથી જો—રમે.
- મઠી સુંદરીને બ્રહ્મમય થાય છે જો
શીવ બ્રહ્મ આદિ દેવ તુષ્ટ થાય છે જો—રમે.

ખોટા મોહ રૂપ વસ્ત્ર ખસી જાય છે જો
શુદ્ધ પ્રેમનો પ્રકાશ હર યાય છે જો—રમે.

અંદર ચાલવાનું બાન બૂલી જાય છે જો
પવન શાંત બની મંદ મંદ વાય છે જો—રમે.

રસ ધેલી બની હૃદયને ઊછાળતી જો
હેયું એક કરી સ્વામી સાથે માલતી જો—રમે.

તુટ્યા હાર રૂપ બંધન સંસારનાં જો
ખૂટ્યા ક્લેશ રૂપ કેશ મન વિકારના જો—રમે.

કોટિ સૂર્ય છબી નિરખી હરખાય જો જો
ખંસિનાદ સુણી કાલી ધેલી યાય છે જો—રમે.

એને જગજ્જલજ્જુ બાન કાંઈ છે નહિં જો
શુદ્ધ પ્રેમ ભક્તિ રૂપ એ બની ગઈ જો—રમે.

આમ જગત્ બધું રાસ લીન યાય છે જો
દામોદર એજ શુદ્ધ ગુણ ગાય છે જો—રમે.

સારંગ રાગ—ગરબો.

૬

(આનંદ સાગર ઉલટ્યો રે લોલ એ રાહ)

સામજાની સાથ રાસ ખેલિયે રે લોલ હૈયાનો હરખ ન માય જો
મ રસ આજ ખૂબ ઝીલિયે રે લોલ અંતરમાં કાંઈ કાંઈ યાય જો—રા૦

ભૂમીને ગાનથી ગગનવતાં રે લોલ હૈયું અમારું ઉમરાય જો
 શુદ્ધ ભાવ અંતરે ઉજાગતાં રે લોલબ્રહ્મનાદ મહિં લીન યામ જો
 ચંદ્ર તેજ હૃદયને હસાવતું રે લોલ ગોબે ગગનની મોઝાર જો
 અંતરની વાસનાને ટાળતાં રે લોલ આનંદ યામ અપાર જો
 બ્રહ્મ તેજ અંતરમાં ગીફતાં રે લોલ આનંદ હિર ના શમાય જો
 એક શ્યામ એક ગોપી નાચતાં રે લોલ બન્નેનું એક રૂપ યામ જો
 નારી રૂપ તણ કૃષ્ણ યામ છે રે લોલ વાસનાઓ બધી બળી જાય જો
 ભેદ ભાવ બંધ સરી જાય છે રે લોલ શુદ્ધ પ્રેમ રસ ઉમરાય જો
 કામ ક્રોધ લોભ મોહ મારતાં રે લોલ નિર્મળ ભાવ હવરાય જો
 શુદ્ધ પ્રેમ જ્યોતને જગાવતાં રે લોલ શાંતિ સકળ પસરાય જો
 બૂલી પ્રપંચ લીન શ્યામમાં રે લોલ જગતના બાનને બુલાય જો
 એ નિરોધ ભાવ નિજ અંગમાં રે લોલ પ્રપંચ સર્વ લય યાય જો
 વેદમાં અખંડ રસ જે કહ્યો રે લોલ પ્રગટે એ રસ હિરમાંય જો
 એજ શુદ્ધ રસ વહે અંતરે લોલ હૈયું એ રસમય યાય જો
 એવી ભાવનાને જોઈ ભાવથી રે લોલ સંતોષ ધરીને અપાર જો
 પુષ્પ વૃદ્ધિ કરે દેવ દેવીઓ રે લોલ આનંદનો નહિં પાર જો
 વાણી મન નથી જેને પોચતાં રે લોલ જેની લીલાનો નહિં પાર જો
 એજ શ્યામ નાચીને નચાવતા રે લોલ રાસ રમે છે કિરિતાર જો
 વર્ણન હું એક મુખે શું કરું રે લોલ પામ્યું નથી કોઈ પાર જો
 દાયોદર રહે એજ ચરણમાં લોલ ચરણ કમલ બસિદાર જો

શ્રી કૃષ્ણ ગીતાંજલી.

બિલાસ ત્રિતાલ દિપચંદી.

૧

આજ આનંદ, હર ના રાખાયો. મંગલ મય ધ્વનિ બહુ પસરાયો. આજ.
મંદ સુગંધ સકલ પસરી રહી જય જય ઘોષ દિગંત છવાયો.
દિવ્ય નાદના એ અનુભવથી હર્ષ મહો દધિ અતિ ઉમરાયો. આજ.
સુખ રસના ભારતિ મય બનતાં સદાનંદ મય વિજય ગવાયો.
દામોદર શુભ શુભ હર ધરતાં નિર્ગુણ શુદ્ધ પ્રકાશ જણાયો. આજ.

બ્રહ્મ પ્રબોધ.

૨

બિલાસ તાલ દાદરો.

ભગો ભગો શ્યામ સુંદર રાધા પતિ પ્યારા,
હૃદય કમળને ખિલાવો જમત ઉજ્જવારા; ભગો.
દીપ તેજ હીન થયો અર્ચુનો વિકાસ થયો,
પંખી નાદ છાછ રંભો તેજ ખુલ્લાં મહારાં; ભગો.
તારા તણી ચમક ગઈ ચંદ્ર કલા ઝાંખી થઈ,
સુર્ય તેજ છાછ રહ્યું નંદના દુલારા; ભગો.

૧. ભક્તિ મય શુદ્ધિ. ૨. કૃત્રિમ જ્ઞાન. ૩. સ્વયં પ્રકાશનું મંગલ
રૂપ. ૪. અર્ધ જ્ઞાન. ૫. પરાવર્તની જ્ઞાન પ્રકાશ. ૬. સ્વયં પ્રકાશ મય
દિવ્ય જ્ઞાન.

બંદી જન ગાન ગાય વિકસિત મુખકમલ યાય
 ભક્ત જન ચ્હાય પ્રભુ દર્શન તમારાં જાગો.
 અંતર હિંમસ કરે મોહ અંધકાર હરે
 ક્રેટિ સૂર્ય તેજ હૃદયમાં પસારે મહારા જાગો.
 એ અમારી એક આશ સફલ કરે શ્રી નિવાસ
 દામોદર દીન દાસ ચરણમાં તમારા જાગો.

૩ ગાઝલ

કદી હોય આશ દર્શનની સદા તે કૃષ્ણનાં થાવું
 કરીને રાખ સ્વારથની પછી તે ભરમમાં ન્હાવું કદિ.
 સરાવી પ્રેમનાં આંખુ કરીને સાફ અંતર ને
 રહી તલ્લીન ચરણોમાં નિરખવા એજ નલ્વરને કદિ.
 રહો ભૂખ્યા કરી જૂતને ન તેથી, એ હરિ મળશે
 કરે મંદીર જઈ દર્શન ન તેથી કાંઈ કદી વળશે કદિ.
 જુદાઈને અલગ રાખી ખીયાલો પ્રેમનો પીશે
 પ્રુભારી આવતાં તેની પ્રભુનાં તેજને જોશે કદિ.
 પ્રભુના જો બની રેશે પછી ખીજું ક્યાંથી શું ?
 ચરણની લાચકી મળતાં પછી બાકી રહેશે શું ? કદિ.
 ઉપાયો શોધવા એવા, પ્રભુમાં લીન થાવાના
 દામોદર આમ કરવાથી પ્રભુ પ્રેમી ગણાવાના કદિ.

શારદા સ્તવન. ॥ ૪

આકૃંડ પુરાણના મદાલસા આખ્યાનમાં આ વર્ણન છે—

ભૂપ. (બિખાસ) તાલ દ્વિપચંદી.

મંગલ મયી વૈશવી શારદે બ્રહ્મ મૂર્તિ મય શ્રી રાધે— મં.

બ્રહ્મા વિષ્ણુ રૂદ્ર સ્વરૂપા સાંખ્ય યોગને તર્ક મયી—

સૂર્ય ચંદ્ર ને અગ્નિ તેજ મય ધર્મ અર્થને કામ મયી— મં.

ઝાફ ચણુ સામ તે ત્રણુ તણુ મયણું આશ્રમ ત્રણુ ઝે અંગમયી.

કાલ ત્રય ઝે ગતિ તારી છે જાગ્રત સ્વપ્ન મુરુપ્તિ મયી મં.

કૃષ્ણ ચંદ્રના વેણુ નાદમાં દિવ્ય ગાન મય તુંજ રહી

સમ સ્વર ઝે રૂપ તમારું. ત્રણુ આમમાં ઝળકી રહી. મં.

નાદ અનાહત મય થઇ પસરી ત્રણુ બુવનમાં છવાઇ રહી.

દામોદર ઝંકાર મયી તું દિવ્ય મૂર્તિ મુગ સામી તરી. મં.

માલ કોષ ત્રિતાલ ૫.

પૂરણ બ્રહ્મ પ્રકાશ તું જાળ— ૫૦

સદાનંદ મય કૃષ્ણ મૂર્તિની હૃદય મદિ ધર પુનિત ચરણુ રજ— ૫૨૦

દિવ્ય વિકાસ ચતાં અંતરનો અંતરનું પટ મહિન જાણે દુજ— ૫૦

ભૌતિક પણુ. આનંદ અર્પણે ઝે અદ્વૈત રસ અખંડ તું સજ— ૫૦

દમોદર ઝે રસમય બનીને જોળખ ઝે અવિનાશી એકજ— ૫૦

માલકોપ ત્રિતાલ ૬

કૃષ્ણ ભગ્નનું તાન અમારે કૃષ્ણ
 પ્રકૃતિ મય પદ દૂર થવાથી યાશે વસ્તુ ભાન— અમારે૦
 પરમ જ્યોત અંતર પસરાતાં યાશે મન અભિરામ
 એજ રતિને તૃપ્તિ માટે અમૃત રસ મય પાન— અમારે૦
 વ્યર્થ મનોરથ કરિએ જાને નહિ કરિએ વિષપાન
 રાગ દંષની રચનાઓમાં છે નહિ અમને ભાન— અમારે૦
 સત્તા વાચક અખંડ જ્યોતિ એ અમ હર વિશ્રામ
 દામોદર ધ્વનિમય મુરલીનું સાંભળશું પ્રિય ગાન— અમારે૦

માલકોપ ત્રિતાલ ૭

કૃષ્ણ નામ સમરો પ્રેમ ધરિ— કૃષ્ણ૦
 ભવ ભય ભંજન મહાકૃપા નંદન ધ્યાન અશોકિક ધરો
 પુન્ય નિધાન મયે કલિ મલને ત્રિવિધ તાપ પરહરો— પ્રે૦
 નિજ અંતર પાવન કરનારો દિવ્ય સુધારસ ઝરો
 દિવ્ય માર્ગ પગતા પથિકાને એ અદ્ભુત આશરો— પ્રે૦
 મુનિવર જ્યાં વિશ્રામ કરે તે મંગળ મય મન કરો
 દામોદર ખની કૃષ્ણ કૃપા મય આનંદે પિયરો— પ્રે૦

માલકોષ ત્રિતાલ ૮

જ્યાં પ્રેમ નહિં ત્યાં શું જાણું જ્યાં શુન્ય હૃદય ત્યાં શું
જેની નજરમાં એર વસે છે તેના ધરમાં શું રહેવું. જ્યાં
વસ્ત્ર વગરનાં જ્યાં માનવ છે ત્યાં ધોળીને શું ધોવું
દયા નથી જેના અંતરમાં તે પાસે જઈ શું રોવું. જ્યાં
જ્યાં સઘળા ઉપવાસ કરે છે તે ધરમાં જઈ શું ખાવું
પુષ્પ નથી જે સ્થળમાં યાતાં માળીને ત્યાં શું રેવું. જ્યાં
વિધવા કહે બિચારી હું સૌભાગ્ય કહે ક્યાંથી લાવું !
દામોદરનો નાદ ન જાણે તે પાસે ફાગટ આવું. જ્યાં.

હૃદયાણુ તાલ ચૌતાલ.

ધ્રુવ પદ ૯

પર બ્રહ્મ પૂર્ણ કામ રમાય મૂર્તિ દિવ્ય ધામ
આપ ચરણ શરણ આવું રાખો લાજ મેરી— પર.
દ્રોષિ સય તેજ આપ દિવ્ય આપનો પ્રતાપ
આપ પૂર્ણ ને અમાપ શરણ હું મુરારિ— પર.
સર્વ બ્રહ્મ વેદ સાર સ્વયં જ્યોત નિર્વિકાર
હું દયાલુ જગ નિસ્તાર આપ મૂર્તિ અમારી— પર.
આપ સદા પૂર્ણ કામ એજ આપ રાધેસ્થાન
દામોદર પ્રિય ધામ જય જય શિન્ધારી— પર.

લૈરવી. ત્રિતાલ ૧૦

ચક્રિમણીના સદેશો.

આપણે વૈકુંઠ પુરનાં વાસી છું આપ ચરણની પ્યાસી—, આપ
સૂર્ય ચંદ્રનો ભાસ નથી જ્યાં અનલ જ્યોત પણ નથી સદા જ્યાં,
ઐજ ભુવનની પ્યાસી— આપણે વૈકુંઠ

પુનરાગમન નથી જ્યાં જતાં જવાય સત્ય પ્રગટ હર ચાતાં
ઐજ ધામ અભિલાષી— આપણે વૈં

વિષય સકળને દૂર કરે છું પરમ પ્રેમ અંતરે ધરે છું
આપ ચરણની પ્યાસી— આપણે વૈં.

કાંતી સૂર્ય સમ કાંતિ તમારી ઐજ તેજની હું અધિકારી
તોડો અસુરની ફાંસી— આપણે વૈં

દામોદર પ્રભુ અરજ સુણીને ચરણ કમળ ફાંસી પ્રભુ મણિને
પંધારને શુભ રાશિ— આપણે વૈં.

લૈરવી ત્રિતાલ ૧૧

પ્રભુ પર વિશ્વાસ.

વિશ્વાસ પ્રભુમાં ધરજે રે તેથી ભવ સંકટ તરજે રે વિશ્વાસં

સૂર્ય ચંદ્ર જ્યેષ્ઠ નિષ્ક્રીય રીતે પ્રકાશ નિત્ય કરે છે
અનલદ તેમ પ્રકાશ કરે હર એ પ્રભુને ન વિસરજે રે— વિં

દિવ્ય ઔષધી રોગ નિવારી અંતર શાંતિ કરે છે
ક્રોધાદિક ત્યગ રોગ નિવારે એ પદ રજ હર ધરજે રે— વિં

ધન રધામ જ્યમ જગમાં વરસી તાપ સદાય હરે છે
 ત્યમ અંતર અગીરસ વરસાને એ હરિથી ભવ તરજો રે- વિ०
 દામોદર લપડી યયુનાં તટ પ્રભુ રજમય છું બનજો
 રધામ મૂર્તિનો દાસ બનીને તાપ ત્રિવિધ પરહરજો રે- વિ०

શ્રી કૃષ્ણના શૃંગાર અને આયુધનું રહસ્ય.

બિલાસ (બૂપ) તાલ દીપવ્યંદી ૧૨

(શ્રી ભાગવત દ્વાદશસ્કંધ અધ્યાય ૧૧ માં આ વર્ણન છે.)

મંગલ કારી પ્રભુ મુર્તિ તમારો જય જય જય પ્રભુ કુંજ બિહારી
 અદ્ભુત રૂપ તમારું નિરખી ચરણ નમે બ્રહ્મા ત્રિપુરારિ- મંગલ.
 હર પર શ્રવ્ય જ્યોત મય કોસ્તુભ વેદ મંત્ર પિતાંબર ધારી
 ગુણમય નિજ માયા વન માલા બ્રહ્મસૂત્ર ^૧ કાર સ્વીકારી- મંગલ.
 સાંખ્ય યોગ બે કુંડલ જળકે ત્રીન વેદ મય ગરૂડ સવારી
 અમય પ્રદ શ્રી બ્રહ્મ લોક મય શિરપર મુકુટ ધરા અધધારી- મંગલ.
 અનંત ^૨ આસન મુખ્ય તમારું સત્વ ^૩ શુભી કમલાસન ધારી
 દેહ ^૪ ઇન્દ્રિયે ^૫ મનના ^૬ બળ મય પ્રાણ તત્વ મય ગદા મુરારિ- મંગલ.

૧. યજોપવીત (જનોપવિ). ૨. પ્રધાન રૂપ અનંત (શેષનાગ).
 ૩. ધર્મ જ્ઞાન અને વૈરાગ્ય મય સત્વ ગુણ. ૪. દેહના બળને બળ કહે છે.
 ૫. ઇન્દ્રિયના બળને સહ (સહન કરવું) કહે છે. ૬. મનના બળને ઓજસ્
 કહે છે. આમ ત્રણેને પોતાની સત્તાથી મહાન સહનશીલ બનાવનાર
 પ્રબળ પ્રાણ ઓજ ગદા.

વિભૂતિ મય પ્રભુ કમળ ધારો છો જળ તત્વો મય શંખ અધારી
 તેજ તત્વ મય ચક્ર સુદર્શન ખડ્ગ ધરો નભ મય ગિરિધારી— મંગલ.
 ધર્મ રૂપ ચામર પ્રભુ સમીપે યશમય વ્યજન^૨ મહા સુખદારો
 આદ્ય સિદ્ધિઓ દારપાલ છે દામોદર જય જય ખલિદારી— મંગલ.

સત્ સંગ.

સૌરઠ-ત્રિતાલ ૧૩

અરે મન કર સાધુનો સંગ—

પરમ જ્યોત પ્રકટાવે અંતર પુનિત બનાવે અંગ.	અરે.
સ્નેહ સુગંધ સકળ પસરાવી સાત્ત્વિક ભરશે રંગ.	અરે.
હૃદય વિકાસ સદા કરશે એ પ્રગટે પૂર્ણ ઉમંગ.	અરે.
સત્ય અને મીઠાં વચનોથી કરે કુટિલતા ભંગ.	અરે.
નૈતિક બળને અધિક વધારે અર્પિ જ્ઞાન જળ મંગ.	અરે.
દામોદર શર સંગ ચરાધી થાય પ્રભુ મય અંગ.	અરે.

સુખમય. સંસાર—૧૪

લૈરવી ત્રિતાલ.

કાશીમાં પણ ગવાય છે—

અમારી નજર મહિં છે સુખમય આ સંસાર..	૨.
લેશ નથી મારા અંતરમાં કલેશ તણો આભાસ.	
જ્યાં જ્યાં નજર કરેછું ત્યાં ત્યાં નિરખું હરિનો વાસ.	અમા.

૧. ઐશ્વર્ય વીર્ય યશ શ્રી જ્ઞાન પેરામ્ય એ ૬ ઐશ્વર્યરૂપ વિભૂતિ.
 ૨. વીંકણો. (પંખો)

વચન કોઠાર નથી આવડતાં પરનિંદા નથીપાસ.
 સકળ જનોને વંદન કરવા મનપામે ઉદ્ધાસ. અમા.
 જેમાં દુઃખ જગત નિરખે છે તે મારે મુખરૂપ.
 પરમાનંદ અધિક બનવાથી બનું ભૂખનો ભૂખ અમા.
 ધર્મ અમારો કૃષ્ણ ભગ્ન છે માયું વૃજમાં વાસ
 અર્થ અમારો પ્રભુ ચરણરજ એ રંગની અભિલાષ. અમા.
 કામ અમારો કૃષ્ણ વિરહથી વ્યાકુળ બહુ મન યાય
 મોક્ષ અમારો દામોદરનાં, દર્શન એજ ગણાય. અમા.

હોારી-(કાફી) ૧૫.

પ્રભુ તેજ હરે જગકાવો નખચંદ્ર છટા પસરાવો. તેજ હરે.
 મંગળ મય 'પ્રભુ આપ સદા હો મંગળ નાદ સુણાવો
 મંગળમય કર અમશિરપર ધરી. મંગળ કૃત્ય કરાવો
 અમારું હૃદય ખિલાવો, તેજ હરે.
 પંશુ અમે પશુ. ઉચ્ચ શિખરપર આપ બળેથી ચડાવો
 દૂષિત પવન ઝપાટેથી પડતાં આપ સદાય બચાવો
 અમારું કુશળ કરવો. તેજ હરે.
 સત્તા દિવ્ય વધારી તમારો બુદ્ધિ અમારી વધારો
 પરમ પુનિત સહુ કામ કરાવી યશ આપનો પસરાવો
 સુમાર્ગ સદા દર્શાવો. તેજ હરે.
 આપ ચરણમાં વસીએ સદાએ ભાવ સદાય ધરાવો
 સકળ જગતમાં નિરખીએ આપને દ્રષ્ટિ સદા એ કરાવો
 અહંકાર નિત્ય બુલાવો. તેજ હરે.
 શ્રી ગિરિધર આનંદ સમયમાં જ્ય જ્ય જ્ય ઉચ્ચરાવો
 પ્રગટ થયા આપ ભક્તને કારણ રૂપ હવે ન છુપાવો
 દામોદરદસ બનાવો. તેજ હરે.

એક આશ્રય. ૧૬

આશા. ત્રિતાલ.

પ્રભુબિન કોઇ કામ ન આવે.—

અંતર નજર કરું છું જ્યાં હું ત્યાં સધળું વિસ્મરણ કરાવે
 મુજ દષ્ટિ શ્રી પ્રભુ મધ યાતાં પ્રભુમય સદુ મુજ નજરે આવે. પ્ર.
 આ દુનિયાનો અનુભવ યાતાં મુદ્ર સકળ પ્રભુ વિષુ દર્શાવે
 પરમાનંદ ફક્ત પ્રભુમાં છે એ ચરણો મુજ મન ઉભરાવે. પ્ર.
 અન્ય કશું ગમતું નથી મુજને સ્વામ ચરણ મુજ મન લલચાવે
 નખમણિ અંદ્ર છટા પસરાતાં મુજ ઉરનું ધન તિમિર નિવારે પ્ર
 સ્વયં જ્યોત મધ બનાવિ મુજને કલેશ અને કંઠાસ ભુલાવે
 સદાનંદ મધ સદા બનાવી દામોદર નિજ ધૂન જગાવે. પ્ર.

પૂર્ણ દાનાર્થ પ્રાર્થના

• આશા ત્રિતાલ ૧૭.

ભક્ત મુદામા સમ ગણી અમને આપો તો અદ્ભુત ધન આપો
 આ દુનિયાની ગરજ તજવી ભવનાં સંકટ સવળાં કાપો. આપો.
 અશુભ સમ મુજ સખા બનીને આ મુજ રચનું રક્ષણ કરજો
 ઇન્દ્રિય હયની લગામ ગૃહીને વિપરિત ગતિ તેની પર હરજો. આપો.
 અવર કશાની ગરજ ન મારે અંતરમાં નિજ ચરણ ધરાવો
 એક ચરણ રજની છે આરા દામોદર પરિપૂર્ણ કરાવો. આપો.

પરા પૂજ. ૧૮

આશા ત્રિતાલ.

શી રીને રીજાવું પ્રભુને શીરીતે—
 સ્વર સરિતા નિકળી જે ચરણથી તેને હું કયા જળથી નવરાવું ;
 પરિમલ સકલો ત્પાદક જે છે તે પ્રભુને શું પુષ્પ ધરાવું ! પ્રભુ
 પ્રેમ મુગંધી મધ હરિ પાસે અન્ન દૂધ હું કયાંથી લાવું ?
 કાટિ સૂયં સમ કાંતિ જેની શુંદીપક તે પાસ ધરાવું ! પ્ર
 સકલ જગત પોષક શ્રી હરિને ભોજન કંઈ રીતીનું દેવું ?
 લક્ષ્મીજી છે જે ચરણોમાં તે ચરણે ધન ધરવું કેવું ? પ્ર
 અનહદ મુરલી નાદ કરે તે પાસે કેવું ગાયન કરવું !
 સકળ વેદને પ્રકટ કરે તે પ્રભુની પાસે જઈ શું ભણવું ? પ્ર
 દામોદર શ્રીપ્રભુ રીઝવવા કકત પ્રેમ રસથી નવરાવું.
 રનેદ અમીરસથી પરિપૂરણ મીઠાં રળનો ભોગ ધરાવું. પ્ર

સુખરૂપ જગત.

ધનાશ્રી ૧૯

આખવિના અંધાર રે—એ રાગ.

શ્રીહરિ મયં મન મારં રે, સદાય મારં શ્રીહરિ મયં	
તેથી જગ લાગે બહું પ્યારં રે—	સદાયં
મારી નજરે જે આવે મને જે વિચાર આવે	
તે બધામાં પ્રજુને નિહાળું રે—	શ્રીહરિં
કોઇને બંધન કરનારં કોઇને દુપણ દેનારં	
મારે તો એ આનંદનું પ્યારં રે—	શ્રીહરિં
જગની કોઇ નિંદા કરશે કોઇ કસેશથી ટળવળશે	
પણ મુજને લાગે પ્યારં પ્યારં રે—	શ્રીહરિં
કોઇ ભલે દ્રેપ રાખે કોઇ ભલે રનેહ રાખે	
સહુને હુ તો ગણું છું મારં રે—	શ્રીહરિં
મારં જે હશે યનારં તે નથી કોઇ લઇ જનારં	
શા માટે હું ગાયું ખાડું ખારં રે—	શ્રીહરિં
અંતરે હરિને વિચારં સુખથી હરિને સંભાર	
-દામોદર શ્રીહરિ નિહાળું રે—	શ્રીહરિં

દિવ્ય દર્શન.

ધનામી તથા લીમપત્તાસી

તાલ દાદરૈ. ૨૦.

દિવ્ય મૂર્તિ રયામની શી દૃષ્ટિએ તરી રહી.	દિવ્ય૦
ગગન માંહી રયામ રૂપ વાયુ માહી વાયુ રૂપ	
મુગ સમીપ એ હસતી અંતરે વિદ્યસી રહી.	દિવ્ય૦.
સૂર્યમાં પ્રકાશ રૂપ અનલ માંહી અનલ રૂપ	
પૃથ્વી માંહી બિન્ન બિન્ન આકૃતિ મહિં રહી.	દિવ્ય૦.
એજ સદા નંદ રયામ. એજ માડં દિવ્ય ધામ	
એજ માંહી સદા મારી વૃત્તિઓ રમી રહી.	દિવ્ય૦
એજ ખંસી નાદ કરી ઉર્મિઓ સચેન કરી	
એજ રાસના પિહારિ સન્મુખ નાગી રહી.	દિવ્ય૦.

સ્વયં પ્રકાશ-માડ

ગાઝલ ૨૧.

એક તેજ જલે દુગ નયનનમે રસ રૂપ નિહાળી નમું હું નમું-એક	
નમમાં નમરૂપ છવાઇ રહ્યો પ્રભુ તેજમાં તેજ સ્વરૂપ રહ્યો.	
જલમાં સ્થલમાં સધળે પ્રસર્યો	રસ રૂપ૦ ૧
જય ઘોષ કરી નિજ બહા રૂપે રસસિંચન પૂર્ણ પસારિ રહ્યો	
કયું અંતર તૃપ્ત અમીરસથી	રસ રૂપ૦ ૨
જગમાં જયમ સૂર્ય રૂપે વિકસો મુજ અંતર તેમ ઉજ્જસ કરો.	
અમીથી ઓરતાં નયને નિરજો.	રસ રૂપ૦ ૩.
પ્રભુતા પ્રભુતારી અમાધ ગણું નહિ પાર કહાપી પમાય વિનો.	
દામોદર બધ્ધ સદાગુણથી.	રસ રૂપ૦ ૪.

પ્રવાસીને મંબોધન ૨૨

માઠ તાલ દીપચંદી.

પ્રવાસી જાજે સદા તે દેશ જ્યાં હોય નહિં ભય કંતેશ.	પ્ર.
શેત્ય હિંચુ જ્યાં છે નહિં જ્યાં છે નહિં અંધકાર.	
સુખ કે દુઃખ પણ જ્યાં નથી જ્યાં હોય કશો નવિકાર.	પ્ર.
સૂર્ય ચંદ્ર જ્યાં છે નહિ જ્યાં નથી અનલ વિકાસ.	
જ્યાં અદ્ભુત તેજોમય તમને જાણે પૂર્ણ પ્રકાશ.	પ્ર.
મનવાણી પોચે નહિં નહિં નજરે જોવાય.	
કોટિ ઉપાય ભણે કરે તો પણ ત્યાં ન જવાય	પ્ર.
જ્યાં અવકાશ નથી કશો સ્વયં જ્યોત મય ચંદ.	
આધિ વ્યાધિ જ્યાં નથી જ્યાં ન રૂપ રસમંધ	પ્ર.
પાંખ કરી પરમાર્થની સત્ય ધર્મ ધરી હાથ.	
આત્મ જાણે ત્યાં પ્હોંચીને કરવો સુખમયવાસ	પ્ર.
એ હામોદર ઘટ ઘટ વ્યાપી તોપણ દુર્લભ દેવ	
જો નેની સેવા કરશો તો રહાય થવાની ટેવ.	પ્ર.

માઠ ૨૩.

• (વિષય વાત મમ માત તજીને કૃષ્ણ ભજન તું કરવાદે. એ રાહ)	
પરમ પ્રુનિત મંગળકારક શ્રોકૃષ્ણ ભજન તું કરવાદે.	
હંસતણી જે આલ હોય તે શુદ્ધ ગતિથી ફરવાદે	પ્ર.
વિમલ સરોવર પાસ પાછવી શુદ્ધ મોતિને ચરવાદે	
અનુચિત કામ તજવી નિશદિન નિર્મળ સરપર તરવાદે.	પ્ર.
ભૂત દયા અંતર વરસાવી કદ વિશ્વનાં હરવાદે	
હામોદર પ્રભુ પ્રેમભક્તિને અંતરથી તું વરવાદે	પ્ર.

૨૪

(સુંદર શામલીયા નામ જપિશ એક તારં એ રાગ)

સદગુણ વિણ સજનો શીખ્યુ સર્વ નકામું સદ્ ૭.

અંતર વિનય વિના શીખ્યુ સર્વ નકામું સદ્.

બસે ભાવથી બાપણુ કરીએ કાપણુ વાળા યદને ફરીએ
ખીખના ઉપદેશક હરિએ તો પણ સકળ નકામું સદ્ ૧.અહોનિરા માળા હરિનો જમીયે મહાન વૈશ્વ જનમાં ખપીયે
વૃત ઉપવાસો કરિને તપીયે તો પણ સર્વ નકામું સદ્. ૨.વસ્ત્ર ભભિક દારો ધરિ અગે પુષ્પ સુગંધી રાખો સંગે
અલંકાર શુભ સજો ઉમગે તો પણ સકળ નકામું સદ્ ૩.દાન ધર્મ ત્યમ તિથો કરીયે અનેક જનનાં કબોટા હરિએ
દામોદર ઉપકારક હરિએ તો પણ સકળ નકામું સદ્ ૪.

૨૫

(પરદેશી સૈયાં ને હાલગાય કહ્યું કર ગયો એ રાગ)

હું હૃદય ગગનમાં આનંદથી સદા વિકસી રહ્યો
જ્યોતિર્મય જનતાંચંદ્ર સમાન હું ખીલી રહ્યો; નભમાં રહ્યો હું.ઉંચે હું જેમ જાઉં અહીં અહીંથી અભેદ થાઉં
ભૂદો હું નહિ જણાઉં તેજોમય હું ગણાઉંપરમ તેજમાં છેક મળી હું ભળી ગયો હું મળી ગયો હું હૃદય.
વાયુમાં એ હરિ બાળું તેજે મય એજ નિહાળુંગગને ઘનશ્યામ બાળું જળમાં પણ એજ દયાળું
પંચતત્ત્વમાં બની કૃષ્ણ મય મળી ગયો હું મળી ગયો હું હૃદય.જ્યાં જ્યાં હું નજર કરું છું ત્યાં ત્યાં હરિને નિરપુ છું
કર્ણ ધરું છું ત્યાં હું બંસી ધુન અવાજ કરું છું

અહા નાદમાં છેક મળી હું ભળી ગયો હું મળી ગયો હું હૃદય.

સુદામાનું દિવ્ય ધામ.

આચારી ત્રીતાલ

હરિ એ ક્ષુદ્ર ભુવન નહિં મારું.

અંધકાર મય મલિનદરિદ્રી એ મંદિરને ગણિને મારું

અથડાયો ફેગટ બનિ મૂરખ દુષિત એ ધરને ગણિ મારું. હરિ.

હોય બસે વિદ્યા પરિ પૂરણુ પણ તે એ ધર મહિં નક્ષત્રી.

એ સમજણુ ગુરુ ગમથી પડતાં કૃષ્ણ ચરણમાં મતિ વિરામી. હરિ.

કૃપા કરી શ્રી કૃષ્ણ પ્રભુએ ગુરુ ચરણનો બોધ કરાવ્યો

નેત્ર તિમ્બ મારું સરિપડતાં પ્રકાશ દિવ્ય હૃદય પસરાયો. હ.

ક્ષુદ્ર ભુવનથી અસંગ થઈ જ્યાં શ્રી હરિને ચરણે લપટાયો

ત્યાં નિજ મંદિર પ્રભુ એ સોંપી મિત્ર ભાવ પૂરણુ પ્રગટાવ્યો. હ.

દિવ્ય તેજ ત્યમ સુગંધ પૂરણુ ઉજવણ ભુવન પ્રભુએ આપ્યું

દિવ્ય વસ્ત્ર ભૂષણુ આપીને સુગંધ લલનાનું સંકટ કાપ્યું. હ.

વિદ્યા સદ્ગુણ હવે સુગંધ ધાનાં પરમ ગ્રેમ સુગંધ કીરે છવાયો

હામોદર ચરણે લપટાતાં વિપ્ર સુદામા અતિ દરખાયો. હરિ.

મતિને સંબોધન.

૨૫

(વિષય વાત મમ ખાત તણને કૃષ્ણ ભજન તું કરવાદે એ રાગ)

કલેશ સકળ તણ મન નિર્મળ કરી હરિનું ધ્યાન સદા ધરતે

સત્ય ધર્મને સમીપે રાખી તાપ વિશ્વના પરહરજે. કલેશ.

પ્રભુનું ધ્યાન ગણી જગ સેવા મગ્ન બની તેમાં ફરજે

શ્રીનાથ ગણી અમૃત મય જીવન અખંડ એ વરને વરજે. કલેશ.

ઉદ્યોગ^૧ પ્રભાત.

રાગ પ્રભાત ત્રિભાસ તાલ ઝંપ.

છેક હિંમત નથી થન નથી આસમય સાવ નિર્બળ પડ્યો હું વિચારો
 વય નથી મારો ત્યમ વહાર નથી કોઈની થાય છે અંતરે એ વિચારો
 વખત સારો નથી શું કરું હાય હું ખૂબ ખાતાં ખરે આમ ગોથાં
 ઉદ્યતાં સાધતો આમ મળતાં નથી અસ્ત આવી પડે વાટ જોતાં
 નજર પડતી નથી કામ કરતાં કરી છે ન સંયોગ સારો અમારે
 છે પ્રતીકૃણ ધ્રુવર ખરે હાલમાં કોણ આ કટ્યથી હાલતારે
 મદદ મળતી નથી અન્ય જનની કરી શું કરું હાય હું એમ રેતાં— ઉદ્ય•
 આધિને વ્યાધિઓ અધિક આવી પડે શરીર અસ્વસ્થ છે હાલ મારું
 ઉંઘ આળસ બહુ અંગમાં છે ભયાં શું હવે અંતરે હું વિચારું
 સમજ પડતી નથી કામ કરતાં કરી એમ કહિને બગાસાં ખવાતાં— ઉદ્ય•
 સાર વેપારમાં હાલમાં છે નહિ છેક નાદાન તેથી ચનારો
 કરમ છે કંઈ ત્યમ હાલ મારાં બહુ ઉદ્ય તેથી ન મારો ચનારો
 વગ નથી સરસ ત્યમ દેશ સારો નથી આમ કટ્યાંતમાં દ્વિસ ખોતાં— ઉદ્ય•
 કામ પુષ્કળ હતું આજ મારે ખરું પણ મળ્યા લાડવા ખૂબ ખાવા
 એ મત્તામાં ગયો સકલ હું વીસરી શું કરું હાલ હું એય યાવા
 હાય ખોટું ચયું સમય ફેકટ ગયો મુખ થકી ફક્ત એવું કહેતાં.— ઉદ્ય•
 હામ હૃદયેધરો કલેશને પરહરો શુદ્ધિનિજ હૃદયમાં કરિ વિચારો
 ઉંઘ આળસતમે સદૃશ્યોને સન્ને સકળ ફેલાવવા શુભ વિચારો
 વખત છે સુખદ સામ્રાજ્ય આવું થતાં દ્વિસ ગાળો નહિં છેક રેતાં—

૧ સં. ૧૯૫૬ના માર્ગશિર્ષ સુ. ૪ રમ્ય અને આર્યધર્મ પ્રકાશ
 માસિકમાં છપ્યું.

ઉદયનાં સાધનો નોજ મળશે સદા. અસ્ત આવી પડે વાટ જોતાં
 સખળ ઉદોગજો સાધજો ખંતથી નો ન દશ્વર પ્રતીક્ષણ ધારો
 સંપ હથિયાર જો સખળ કરશે ગ્રહણુ તો થશે હિંદનો બહુ મુધારો
 આમ કરતાં મજે મદદ સહુ લોકની મલિન નિજ ઉદયને છેક ધેનાં- ઉદય૦
 જોમ ખંતી થજો તેમ પડશે સમજ ઉંધને સાવ દેશો વિસારી
 સાર છે આપણા અંગમાંહી ભર્યો તે કરો પ્રગટ આજસ વિસારી
 ખાનને પાનમાં સમય ખોશોનદિં થાઓ તંપાર નિજ ઉદય જોતાં- ઉદય૦
 હોય સંકટ ગમે તેમ નડતાં ભજે તોય તેની ન દરકાર કરતાં
 સર્જ થાઓ ખરા ખંતથી અંતમાં ઉદયનો પૂર્ણ વિચાર કરતાં
 યત્ન કરશે કદી પૂર્ણ હિંમત ધરી અંગમાં શૌર્ય નિજ ખૂબ ધરતાં- ઉદય૦

ઐક્ય^૧ ઇવનિ.

૨૯

આશા ગોડી તાલ દીપઅંદી.

અરે મિજ માનથી કયમ કરી લડીયે
 રનેહ રૂપી અમૃત રસ ભરીયે- અરે૦
 નિત્ય પરપર ગણિ મિજ માનો ક્ષિત ચિંતક થઇ કરિએ- અરે૦
 આ તન પુષ્પની વલ્લી ગણીને શુભ રીતે તે ખિલવિએ- અરે૦
 પ્રિય વચનો મય સ્વાંત મુધાને સિંચવું^૨ જીવન ગણિએ- અરે૦
 કલેશ ઠરવિકર અક્ષગ કરીને અંતરથી અનુસરીએ- અરે૦
 અનુકુળ વિનય પવન પસરાવી ઠીક કરીને ખિલવિએ- અરે૦
 પસરે સંપ સુગંધ અધિક જ્યમ તે કમને ન વિસરિએ- અરે૦
 દામોદરની અરજ સ્વિકારી અંતરમાં નિત્ય ધરિએ- અરે૦

૧ આ કવિતા સં. ૧૯૫૨ ના વૈશાખ શુદ્ધ ૮ ને રોજ અંકે બદની
 અસાથી જ્ઞાતિના સમાધાન માટે બનાવેલી. ૨ જળ ૩ સૂર્યનો તાપ.

ત-મયતા.

૨૯

આશા,

પ્રભુ નિજ રૂપ બનાવે દિવ્ય તેજ ઉરમાં પસરાવે- પ્રભુ
 એ તુજ સહજ અનંત દયા પ્રભુ અદ્ભુત એ ક્રીડન દર્શાવે
 ક્ષણિક પાત્ર જીવન મય કરીને અંતર આગી રસથી ઉભરાવે- પ્ર
 હૃદય ગગન ભેદક ખંસી રવ ઉચ્ચ શિખર પર મધુર સુણાવે
 વૃત્તિ અનેક સચેત કરીને અંતરમાં શુભ જ્યોત જગાવે- પ્ર
 રૂપર્શ કરી તું શીતળ કરથી પરમાનંદ હૃદય પસરાવે
 અક્ષય સુખ અમને અર્પીને કર્કશતા મુજ દૂર કરાવે- પ્ર
 અમૃત ઝરતી નજર કરીને પ્રેમાશ્રુ નયને વરસાવે
 નાદ બ્રહ્મમાં લીન કરીને દામોદર મય જગત બનાવે- પ્ર

કાર્ણિક ઉપાસના.

ગઝલ.

૩૦

અહો જગનાથ મમ સ્વામી સદા હું દાસ છું તારો.
 નથી જગમાં અવર આશા પકડ કર આજ છું મારો.- અહો.
 ધણું દીઠું ધણું દેખું ધણું કીધું ધણું કરવું
 સકળમાં સાર એ જોયો પ્રભુ આખીર છું મારો.- અહો.

દિવાનો નામ તુજ લેતાં દિવાનો ચણું તુજ જોતાં
 દિવાનો પ્યાન તુજ ધરતાં હવે કરતું મને તારો.— અહો.
 બિયાબામાં બહુ બટકયો પ્રભુ તુજ ચણુંથી છટકયો
 હવે હું છું અધર લટકયો બર્યો મેં પાપનો બારો— અહો.
 દામોદર તું દયા કરજો અરજ માઠી ઉરેં ધરજો
 અચાનક દુઃખ સહુ દરજો નહિ તો છે નહિ આરો.— અહો.

નિજસ્વરૂપ.

આશાવરી.

૩૩

કૃષ્ણ મને નિજ રૂપ બનાવે જળ હજી તેજ ઉરે ઝગકાવે.— કૃષ્ણ.
 નાદ અનાદત શ્રવણ કરાવી આ હુનિયાં વિસ્મરણ કરાવે
 એ સુરક્ષીના મીઠારવ મુજ અંતરને અનહદ ઉભરાવે— કૃષ્ણ.
 જમમ સૃષ્ટિ આ સકળ રચે ત્યમ. ^૧વૃદ્ધાવન અમહર પ્રગટાવે.
 દિવ્ય રાસનો ખેલ જમાવી શ્રી ^૨મનુના અમ હરે વહાવે— કૃષ્ણ.
 દિવ્ય તેજ અમહર પધરાવી હુનિયાં સહુ નિજ રૂપ બતાવે
 દામોદર નિર્ગુણ છે તોપણ નિજ જનને શુભ શુભ દર્શાવે— કૃષ્ણ.

૧ યોગમાયા સુપાશ્રિતઃ યોગભાયાનોઆશ્રય કરી સૃષ્ટિ કરે છે ને તેજ આશ્રયથી રાસ રચ્યો. (ભાગવદ દશ. અ. ૨૯.) ૨ પ્રેમ ભક્તીનો પ્રવાહ. ૩. નિર્ગુણ છતાં. દામ-શુભ. ઉદરે-વિદાયેળ=દામોદર.

ચરણ ભક્તિ.

૩૪

લૈરવી- તાલ. લાવણી-

(ભગમન રામ ચરણ સુખદાઈ- એ રાગ)—

ભંજ મન કૃષ્ણ ચરણ સુખ દાઈ ભગમન રામ ચરણ સુખદાઈ—
 શૂનકે ચરણ કમલમે નિશદિન તુલસી રહી લપટાઈ
 ભકે ચરણ રજસે નમ ગંગા જન હિત પ્રગટ બનાઈ— ભજ.
 જય જય કૃષ્ણ કમલ દલ લોચન ભવ મોચન બરદાઈ
 ભકે ચરણકી પરમ પાદુકા ચિહ્ન રહે લપટાઈ— ભજ.
 પ્રગટિક પૂરન રૂપ નિરખ કે માત પિતા હરખાઈ
 છુટે બંધ દાર કલ વૃટે તાત ચસે પધરાઈ— ભજ. ૧
 ગોપીજન વ્યાકુલ સખકીને સુંદર બેન બળાઈ
 જંદાવન પ્રભુ પાવન કીને રાસ રમણ પસરાઈ— ભજ.
 પરસ કરી કરી પૂત પૂતના ગઈ ઉત્તમ પદ પાઈ
 ગોવર્ધન ધરી જગ જન તારે હૃદયકી તોરી બરાઈ— ભજ.
 કુંતી પુત્ર ભયે જગ વ્યાકુલ આયે તબ પ્રભુ ધાઈ
 શિવ સનકાદિક મુનિ બ્રહ્માદિક નિગમનોતિયસ ગાઈ— ભજ.
 એસે પરમ મુનિત પદ નિરખી પુત્રક નયન જલ જાઈ
 દામોદર પ્રભુ ઉદ્ધવજીકી નિજ મુખ કરત બરાઈ— ભજ.

આશાને ઉપાસાંભ.

રાગ. આશાવરી અથવા. લૈરવી.

૩૬

આશા ક્યાં સુધી મનને નચાવે.	આશા.
અઘટિત ઘટનામાં જન મનને દેમ વૃથા લલચાવે—	આશા ક્યાં.
ખલ્લ પુરોના કઠિન રાખ્દને ત્રવણુ સદૈવ કરાવે	“
હાંપાશ્રુને અટકાવીને ખજને નમન કરાવે—	આશા ક્યાં.
અધમા ચરણો યુક્ત જનોની ગ્લાધા વૃથા કરાવે.	
ત્યમ અધમાચરણોને માટે મનમાં જૂત જરાવે.—	આશા ક્યાં.
સ્નેહ મુધાને અલગ કરીને નિહિત પાક પદાવે	
પુનિત કમંથી ફર કરાવી વિખરિત પંથ ધરાવે.—	આશા ક્યાં.
હૃદય દોર બનાવીને ત્યમ. અવર દ્વંસ કરાવે	
પુણ્ય છતાં લલનાને વેશે. નૌતમ નાચ નચાવે—	આશા ક્યાં.
મુખ્ય ધનિકના અપમાનોથી. નયને અશ્રુ સરાવે.	
શુદ્ધ જનની મર્યાદાનો પશુ ત્યાગ સદૈવ કરાવે—	આશા ક્યાં.
દામોદર પ્રભુ પદ પંકજ ને તેમ સદા વિસરાવે.	
જે હું અગ્રગ બનિશ તો અમને રાધા કાંત બચાવે—	આશા ક્યાં.

ચલેા જ્ઞાપાઃસોઢા કથમપિ તદાચન પરેઃ
 નિઃશ્વન્ત ચાપ્તં હસિત મપિ શુન્યેન મનસા
 કૃત ધિત સ્તંભઃ પ્રહસિત ધિયા મંજલિ રપિ
 ત્વમાશે મોઘાશે કિમ પરમતો ન્તંયસિમામ્ ॥

૧ ઉપર પ્રમાણેના બર્તુદ્ધરિ નીતિ શતકના શ્લોક ઉપરથી આ કવિતા

બનાવી—

જ્ઞાનો દાન.

સોહિની—મુક્તણા છંદ—તાલ ઝંપ

૩૭

વિમલ સૌગંધ મય પવન પસરી રહ્યો સરસ ઉપવનમાંહિ બહુ વિચરનાં.
હૃદય ઉજ્જાસ મય આજ મારું બન્યું સૃષ્ટિ રચના હૃદય ઉપર ધરતાં—વિ.
જમર ઝૂંબાર પરિમલ ગ્રહી બહુ કરે મત બની કુમ્ભ મુખરીત કરના
વિચરતા નભમઢી ક્ષણમહિ કુમ્ભ મહિ એમ હું નિરખું ચોપાસ કરતા. વિ.
વિદગ કોકિલ પ્રમુખ. કુસુમ મય જલપર મધુર મધુરે સ્વરે નાદ કરતા
નિવિધ આનંદ મય શાંતિ પસરી રહી ઉદિત માનંડુ. ધ્યાન ધરતા. વિ.

સ્વાત્માર્પણ.

સારંગ. ત્રિતાલ.

૩૮

પ્રભુ મારું જીવન એ બની આવે.
તત્ત્વમે પરમારથ કારણુ મન માયકે દર્શન હર હિમરાવે— જીવન એ
શ્રી મદમાં લપટાડે જરા નહિં દીન નિરખી કરણા લક્ષ્યાવે.
યૌવનમાં અભિમાન તમળી અંતર મુજ અગિરસ વરસાવે. જીવ
વગની સેવા ગણી પ્રભુ પૂજન દ્રવિતાંતર શાંતિ પસરાવે.
હૃદયાંત સ્થિત શ્રી દામોદર. મંગલ સ્મરણુ સદામ કરાવે. જીવન

પ્રભુને સ્વાત્માર્પણ.

સારંગ.

૩૮

(ચાકર રાખોજી અમને ચાકર. એ રાગ)

ચરણે રાખોજી અમને ચરણે રાખોજી દુરલીધર ધનશ્યામ— અમને
અમે ચાકર થઈને રેશું. અમને ચરણે રાખોજી.— ટેક
ચાકરી કેરાં દામ મહિં હું પ્રથમ ચરણુ રજ માગું
મધુરો મુરલી નાદ સુણાવો એમાં મુજ મન લાગ્યું— અમને.
નિત્ય તમારું રટણુ રહેને દર્શન માગું દેવા
ભક્તિ રસ ભરપૂર રહિને કરું ચરણુની સેવા— અમને.
અમૃત ઝરણી નજરે નીરખો કરો હૃદયમાં વાસ.
શરણાતમને શરણે રાખો ગણી ચરણુનો દાસ— અમને.
હવે અમારે કામ ન બીજું એક રટણુ ધનશ્યામ
દામોદર ગોવર્ધન નટવર આપ ચરણુનું કામ— અમને.

પ્રાર્થના.

આશાગોડી તાલ દીપચંદી.

૪૦

તન બળ છુદ્ધિ વધારો વિશ્વંબર. તન બળ—
નિજ પર ભેદ રૂપી લઘુ મનને આપ સદૈવ નિવારો— વિશ્વંબર
સંપ સદૈવધ અર્પિ અહોનિશ શુદ્ધ વિચાર પસારો— વિશ્વં.
કુટિલ પલું પરિ ત્યાગ કરાવી સ્વાંત સદૈવ સુધારો— વિશ્વં.
વિદ્યા કુશળ બનાવી જનોને નિજ પ્રણામ વધારો— વિશ્વં.
સન્મત સખળ સમર્પિ કૃપાધન નિજ જન કષ્ટ નિવારો— વિશ્વં.
સૌખ્ય અનંત સમર્પ્ય અમને એ અનહદ હૃપારો— વિશ્વં.

સતપથ પ્રેરક આપ બની હવે કરજો શુદ્ધ પ્રચારો— વિશ્વં.
 પાત્રક આપ બની સહુ જનના અમૃત રસ સિંચતારો— વિશ્વં.
 મમ યાંનાએ સફળ કરો પ્રભુ આશ્રય એક તમારો— વિશ્વં.
 ભારત હિંદુ સ્વદેશી દામોદર નમન કરે છે હજારો— વિશ્વં.

૪૧

લૈરવી તાલ ઝ'પ.

આજ સહુ મળી ગીત ગાઓ ધન્યવાદ પ્રગટ કરી
 અમીત બલ મય શ્રી હરીનું લેજ ઝળકાવો હરે— આજ.
 જેનો સદા યશ ગામ છે ગાંધર્વ મુનિવર પ્રેમથી
 એ શ્રી હરિના ચરણમાં નમજો સદા શુભ નેમથી— આજ.
 કંદેરો કે મંદિરો કે પર્વતોના શિખર પર
 ઉન્નત પદે આરૂઢ બનિ પ્રભુને સ્તવે આનંદથી— આજ.

સારંગ.

સત્ય એજ ધન- તાલ હીંચ.

૪૩.

અમારે સત્યનો પ્રકાશ એજ નાણું

સત્યની આગળ રાજપાટ સપજાં ધુળની સમાન હું તો નાણું
 સત્યની ખાતર રમશાન વાસને વૈકુંઠ વાસ હર આણું અમારે.
 જૂત દયા એ હાર હીરાનો નીતિ જવાહીર નાણું
 વિનય વિવેક એ જરિયન વસ્તો એજ મહિં અંતર દેરાણું અમારે.
 રંતી દેવને મુવ પ્રહ્લાદ જેવા ભુખતિ યમા તે હું નાણું
 રાજ વૈભવ સહુ તુચ્છ ગણ્યા તેણું સત્ય મહિં અંતર વિધાણું અમારે.

રાગ ઉપરનો ૪૪

જેંથ શું ભક્તિનાં ભાષ નાણું, અમે સાચી કમાણી કમાણા રે જ્ઠે.
 બામડીને ચૂલો ને દીકરાને પાઘડી દીકરીનાં વાળશું આણું
 ભક્તિના સઘળા ઘાટ ઘડવશું ભક્તિનાં ભરશું બાણું રે- જ્ઠેંથ શું-
 ધ્રુવ અંબરીપને પ્રગાદ જેવા ચૈ ગયા રાવ રાણા
 રાજપાટ સઘળાં તુચ્છ ત્રપયાં જેનાં ભક્તિથી દીક્ષાં વિધાણું રે- જ્ઠેંથ..
 મોટા મુનિવર ધ્યાન ધરી બેઠા બ્યારે પૂરા હરિ રસથી ભિજાણા
 વૃજ નારી ધરખાર તજી ચાલી જેના દીક્ષ પ્રેમ બાણથી ધવાણું રે- જ્ઠેંથ.

વિપયને બદલે પ્રભુમાં પ્રેમ.

૧ કેદારો.

૪૫

પ્રીત કરી છેલ્લે મુખ લીધું.	પ્રીત કરી.
પતંગ પ્રીત કરી દીપકની અંગ તેજમાં લીન કરું	
જમર પુષ્પમાં લીન થવાથી જીવન સંપુટ માંડી ગયું.	પ્રીત.
લક્ષ્મીનામાં તલ્લીન થવાથી ગર્ત ^૨ મહી ગજરાજ ગયો	
મધુર નાદમાં મોહ થવાથી અકાળ મૃગનો નાશ થયો.	પ્રીત.
રસના સ્વાદે મત્સ્ય તણો સંહાર થાય છે તે જેવું.	
પ્રેમાધીન બની પશુઓ પશુ પ્રાણ તજે ત્યાં શું કહેવું.	પ્રીત.
પાંચે દન્ત્રિય વશ ગાનવની પશુ જીવીજ દસા યાશે	
દામોદર ચરણે લપટાતાં જન્મમરણ બંધન જશે.	પ્રીત.

૧ કૃષ્ણ ચરિત્રનું આ ગાયન છે.

૨ લિંદીમાપામાં કેદાર રાગમાંજ મુરદાસજીએ બનાવેલ આવુંજ પદ
 છે અને તે આશરના પદ તરીકે ગણાય છે. ૨ ગર્ત એટલે ખાડો.

એકદિલ.

માડ ગઝલ.

૪૭

(હડ છોડ સખી ચલ સંગમેરે. એ રાગ)

યે ખડક કી મારી અલગ કરકે ધનશ્યામમે દીક્ષ મીલાનાં હે.
 મન મંદિરમે ઇનકોં પધરાય યે પ્રેમકી પ્યાલી પિલાનાં હે— યે ખડક ટે—
 મેરી પ્રેમ ભમક ઉમરાય ખલુ મેરા હાથો સે ખૂબ ખિલાનાં હે
 ઇન નયનોકા પ્રેમ ધરી દિકમે યેહી નયનેમે નયન મીલાના હે— યે ખડક૦
 દિખ સાયકે યે દિકકી મતલબ યે જીરસે જીર યે દખાનાં હે
 મેરા પ્રેમ પીયા શ્રી ગોવિંદકે મિલ મેરા દિકકા યે દર્દ ખુશનાં હે— યે ખડક૦
 રહો દિનનાથ સદા મેરી પાસ તેરી બિન દિક યે દિવાના હે
 પિયુ મેહું ગરીબ ગરીબ નિવાજુ છું મેહું નાદાન છું સ્થાના હે— યે ખડક૦
 પ્રભુ અર્જુન ગુજારું એસીમે સદા વો અદાકર ગર્જુ છું દાના હે
 નહિં અન્ય કીસી પરવાર દમોદર મંદિર મેહિં બિલાનાં હે— યે ખડક૦

શ્રી કૃષ્ણ વિરહ.

પહાડી ગઝલ.

૪૮

દોષ જાય રસીતે સ્થામસેં મેરી ખમર કરદે.
 મેં ભૂખા યે ચરણ રજકા જીરમેં વો ચરણ ધરદે— દોષ.
 મેં જાકું અપની પત્રો સે પ્રજુકા પ્રેમ મંદિરકે
 અહો બીજ નાથ શ્રી બિજમેં ચીર મેરા સદા કરદે— દોષ.

ખંડી ફુંગ રાજધાની હૈ તલપ મેરી પુરી કર્દે
 યહી મેરો પરમ વૃષ્ટા અમીરસસે સદગ કર્દે- કાષ.
 મે સહુ હું સદા અગનાય બેજો તુમ વાંઘી જાનેડા.
 તેરી એક મહેરબાની હો છધર ચાહે છધર કર્દે- કાષ.
 દામોદર દાસ હૈ તેરા ચરણમે હી સદા રખજે
 જૈસે વૃગ જન કીયે અપને વૈસે મુજકાં સદા કર્દે- કાષ.

મિત્ર સંમેલન.

૪૯

રાજ દેશ.

પિતા સન્મિત્ર મળ્યા છે નેની આજ વધામણી રે પિતા૦
 સૂર્ય મિત્ર જયમ પ્રકાશ આપે મિત્ર હૃદય અંધકાર કાપે
 અમૃત રસ સિંચે પાતક સધજાં હણિ રે- પિતા૦
 હિતનાં વચન સદાય કહે છે શુભ વાત અંતરે ગ્રહે છે
 શુભને પ્રગટ કરે છે એવા છે મણિ રે- પિતા૦
 તજે નહિં સંકટમાં પોતે જોઈતી વસ્તુ આપે ખંતે
 એ સન્મિત્ર તણે પથે મમતા ધણી રે- પિતા૦
 એનાં સંકટ પૂરણુ જોઈ જીવન પણ સહુ નાણુ જોઈ
 પ્રાણુતણી પરવા નહિ અંતરમાં ગણી રે- પિતા૦

૧ પાપાન્નિવારયતિ યોજયતે દિતાય ગુણાનિગૂઢતિગુણાન્પ્રદદી કરોતિ ।

આપદ્ધતંચનગદ્ધાતિ દદાતિદાલે સન્મિત્ર લક્ષણ મિદં પ્રવદંતિધંતઃ ॥

એ પ્રલોક પરથી કવિતા કરી છે.

૨. સંસ્કૃતમાં સૂર્યને મિત્ર કહે છે.

પ્રભુ ચરણે.

૫૦

(હું) પ્રેમની ભોગણ પ્રભુને શોધવા ચાલી એ રાદ
 સદા ધનરયામના ચરણો અહિં લપટાઇ જાઇશ હું— સદા૦
 આનંદ મય જનીને સદા લપટાઇ જાઇશ હું— સદા૦
 જ્યાં ક્રમેશ કે સંતાપ નથી એમાં શમાઇશ હું—
 અદ્ભુત પ્રભુને ઓગળી તજ્જીન યાઇશ હું— સદા૦
 એનો મધુર બંસી ધ્વનિ સુણીને ધરાઇશ હું—
 એતાનમાં જની મત પ્રભુનાં ગાંન ગાઇશ હું— સદા૦
 હરિ પ્રેમના અમૃત ઝરણથી તૃપ્ત યાઇશ હું—
 પ્રિય સંગની આનંદ સરિતા માંહિ નાડીશ હું— સદા૦
 જેનું અચળ છે તેજ તેનું તેજ ઓસિશ હું—
 એથી પ્રકાશિત પૂર્ણ જનીને ખૂળ ખીસિશ હું— સદા૦
 આનંદ જે એમાં વરણો તે લઇશ પ્રેમે હું—
 જની કૃપા સ્વપ્નાનંદ મય એવો જણાઇશ હું— સદા૦
 અવિનાશિ સુખ જે તેમનું તે સકળ મેળવી હું
 એ અચળ હામોદર પ્રભુમાં લીન યાઇશ હું— સદા૦

દિવ્ય તાન.

૫૧

જમાય.

મને લગન લાગી છે એક તારી રે હરિ મને
 અંતર જોયું બાહીર જોયું નેહ વળ્યો હું બધે ફરી રે ફરી— મને૦
 તારો પ્રકાશ હું સધળે નિરખું પ્રેમથી વધાવું તને નયન બરી— મને૦
 જળમાં રથગમાં જોયું ગગનમાં જગ વ્યાપક તુજ છબી હરી— મને૦

મુજ અંતર પટ ખોલીને નેતાં મુરતી તારી ॥ મારા મનમાં બરી— મને
 નિદ્રામાં તુહી બગતમાં તુહી તુંજ રહો મારી નજર બરી— મને
 અખંડ બ્રહ્મ બ્યાપક પુરોષોત્તમ રહું છું સદા તારૂં ધ્યાન ધરી— મને
 પ્રેમ અધિત પ્રભુશ્રી હામોદર શરણુ આપ્યો છું બહુ બહુ વિચરી— મને

નિરોધ સ્વરૂપ.

૫૨

હોરી તાલ દીપચંદી.

સખીરી શ્રી વૃજ સુંદર મોહન ખૂબ સતાવે
 મોર મુગટ પિતાંબર ધરિને બનબન ધેનુ ચરાવે
 ભર જંગલભહિ મહી લૂંટીને ખાય અને ખવરાવે
 -ગોવાલણુને ગભરાવે—મોહન ખૂબ સતાવે— સખી૦
 આવી અ યાનક યમુના કિનારે હસિ હસિ બેઠું ચઢાવે
 તે ફજી વિધ વિધ નખરાં કરીને પ્રેમ રસે નવરાવે
 અમારૂં મન પીંગળાવે—મોહન ખૂબ૦
 કાન અમારી દેડે પડ્યો બાઇ લાજ અમારી તળવે
 ચીર હરિને કદમ ચડી બેસે રંગ નવા દરશાવે
 -બ્રહ્મમાં લીન કરાવે—મોહન ખૂબ૦
 -શરદ પૂનેમની રજની માંહી રસીયો રાસ જમાવે
 અનેક રૂપ કરી અમ સાથે નાચી અમોને નચાવે
 નિભનંદ લીન કરાવે—મોહન૦
 જેવું અમોને સતાવે કૃપા કરી તેવું સહુને સતાવે
 -પૂર્ણ પ્રકાશનાં દર્શન આપી પ્રેમ અંતર ઉભરાવે
 -દામોદરને ઝોજ બાવે—મોહન૦

સમય બળવાન.

૫૩

ના.૬.

સમય કરે તે કાંઈ ન કરશે તજ અંતરઆભિમાન—સદા મન તજ
 માનવજન સદુ દુઃખ બાપડા ગોદ યકી બેમાન
 અહંકારમાં અથડાશે પણ ધાધુ કરે જગવાન—સદા મન તજ
 નિર્ધન પણ ધનવાન બને છે ધનિક બને નાદાન
 કાળ ચક્રની ઝેજ ગતિ છે પણ નહિં બહો ભાન— સદામં
 સમય પરત્વે સદા કરે તે સત્ય ગણે બળવાન
 અમર નામ કરશે તે જગમાં પ્રભુ કરશે સન્માન— સદા
 એક તાન કરી ને અંતરથી રાખે દરિયામાં ધ્યાન
 દામોદરની દયા મેળવો કરિને અમૃત પાન— સદા

એક પ્રભુજ રક્ષક.

૫૪

ગોઠક છંદ તાલ પંજાળી ડોકા.

—નારાયણ રખવાસ અમારો જન્મ મારે સદુ જગત બિચાર— ના
 સૂર્ય ચંદ્ર મંગલ શુક્ર બાર્ગવ શનિ રાહુકું જોર ધણું રે
 એક દયા ધન હોય સદાપક તો સધાજાને દુઃખ ગણું રે— નારા
 વિવિધ દુઃશાના વિપરિત યોગે શિર પર કબ ધડે કદી બારી
 શ્યામ ચરણમાં લીન ચવાથી આખર રક્ષક યાચ મુરારિ— નારા
 કાપ કરે કદિ ભૂપ મહાત્મ્ય શત્રુ બપંકર ઘાત કરે રે
 હોય દયા જો શ્રી ગિરિધરની તો બધું જગત બંલે વિદરે રે— નારા
 હોય મહા બળવાન જગતમાં પણ તે પ્રભુની પાસ બિચારો
 દામોદર નાથ પ્રભુથી બળિયું એ ચરણો મહિં લીન ચનારો—નારા

ત્રોટકં છંદ તાલ પંજળી ઠોકા.

નારાયણ રખવાસ બને પછી તેને કોણ દુભાવે શકે રે— નારાં-
 પ્રહ્લાદને અગ્નિમાં ફેંક્યો રાંચ શરીર ન બાળી શકે રે.
 ગજને પકડી ઝૂકે બેંચ્યો પણ જળ મહિં નાહી કુબાટી શકે રે—નારાં-
 દ્રાપદીછત્રી ભરી સમામાં લેશન જાગ છુડાવે શકે રે.
 કૌરવ દળ ઉઘટે પાંડવ પર કૃષ્ણ દયાથી ન મારી શકે રે— નારાં-
 ત્યમ જંગલમાં શ્રી ક્રુવજીને પ્રભુજી આવી ઉગારી શકે રે.
 દામોદર એ હરિ ગુણ ગાશે તે હરિ ચરણ સમાઈ શકે રે— નારાં-

પ્રેમ યુગ્મપાંજલો. ૫૬

વસંત તિલકા છંદ.

કર્મો કર્યાં નથી પ્રભુ સમીપે જવાનાં ને આચર્યાં નથી પ્રભુ સુખ સાધવાનં
 દૃષ્ટી દયા મય કરી સહુ દુઃખ કાપો ટાળો સદૈવ હરિ આપ સમગ્ર પાપો .
 નિષ્કામ કર્મ કરવાં શુભને ગણાય ને નામના સ્મરંજીથી તવ ભક્તિ થાય
 નામે સ્મર્યાં કર્યું ન શુદ્ધ કર્યો બળાપો ટાળો સદૈવ હરિ આપ સમગ્ર પાપો
 છન્દ્ર અને મન કદી વશજી કરાય તો આંતરીક સધળાં પણ પાપ જાય
 મેતો કરું નથી કર્યું બહુ થાય તાપો ટાળો સદૈવ હરિ આપ સમગ્ર પાપો
 શ્રદ્ધા કદી ગુર તણા ચરણે રખાય તો કૃષ્ણનો હૃદય માંહિ વિકાસ થાય
 શ્રદ્ધા વિહીન બની પાપ કર્યાં અમાપો ટાળો સદૈવ હરિ આપ સમગ્ર પાપો .
 મારો ન દોષ ગણુશો ગણિ દીન દાસ જાણી સ્વભક્ત ધરજી ચરણોનિ પાસ.
 દામોદર સ્તવનને ઉરમાંહિ થાપો ટાળો સદૈવ હરિ આપ સમગ્ર પાપો.

શિખરિણી છંદ. ૫૭

બધી બાહ્યા વસ્થા. સમજણુ વિના ફોગટ જતાં
 યુવાવસ્થા માંહી યુવક જનની સંગ ફરતાં
 ન સૂઝવું ઝેમેથી. નરહરિ તણું ધ્યાન ધરવું
 હવે તો ધાયું છે પ્રભુ ચરણમાં એક ઠરવું
 અમે તો ધાયું છું સગ પશુ બધાં સિદ્ધ દરશે
 અનાયાસે આવી નિજ જન બધા રહાય કરશે
 પરંતુ એ સર્વે અવર સમયે નિષ્કળ ગયું
 અમારું જેથી શ્રી હરિ ચરણમાં ચિત પસયું—

બેકદર^૧ અષ્ટક ૫૮.

શાર્દૂલ વિહીરિત છંદ.

ભુદ્ધિ મંદ^૧ વિચાર ગૂંચ અતિશે જ્યાં દુર્ગતો છે સદા.
 સારા સાર વિચાર હીન જન જ્યાં ઝાલી કરે સર્વદા.
 સદ્બોધી સુવિચાર જ્ઞાન તણને ઉન્માદને જ્યાં જપે.
 સારાને નરસા બધાય જગમાં ત્યાં એક ભાવે ખપે— ૧

શું સાર નરસુ કદી પશુ નથી તે જ્ઞાન જેને જરા.
 જે ઉચ્છ્વખળ થે ફરે પ્રતિદિને જેના દિસે વાંદરા.
 એવા દુર્જન લોક સર્વ મળિને જે જે સ્થળોમાં તપે—સારા ૨

૧ આ કવિતા અંકુ બટજ વૈષ્ણવજની આજ્ઞાથી ૧૯૫૩ ના જેદ
 મુ. ૮ મંગળવારે બનાવી.

વિધાયાન છતાં નિનંનર વદે વાણી સદા વાદમાં
 ચાલે ખૂબ છટાનંદ છટકથી અન્યંત ઉન્માદમાં
 એવા દુર્જન લોક-સર્વ મળિને જે જે સ્થળોમાં તપે-સારા૦ ૩
 જ્યાં સર્વે કુટિલો મગા પ્રતિદિને નિંદા કરે પાંકી
 કોઈ રીત થકી બને અચરતું બૂરું ધરે એ વકી
 બૂરું અન્ય તણું કશું કરિ પછી જ્યાં કામને આટપે-સારા૦ ૪
 જે હોયે ધનવાન તોય પણ તે જાણે ન અન્યો તણાં
 દુઃખોને કદિ નોકરો વડરો કાર્યો કરીને ઘણાં
 એવા શેઠ તણીકને રહી તપે જ્યાં સજ્જનો આટપે-સારા૦ ૫
 છોડીને નિજરોત પ્રીત ધરિ છે જેણે સુધારા તણી
 છોડી છેક વિવેક માત્ર તનને પોતે રીનેથી ઘણી
 તેવા છે વસનાર જ્યાં પ્રતિદિને લગ્ન તણ પાદપે-સારા૦ ૬
 નીતિ ન્યાય તણી ગતિ પણ કશી જાણે ન જે ભૂખતિ
 એવા ભૂપ સમીપ દુર્જન વસી ચોરી કરે છે છતી
 તેની તો દરકાર કંઈ નવ થતાં સન્માગને જ્યાં ટપે-સારા૦ ૭
 વાણી પૂર્ણ કઠોર નિત્ય વદશે વાંધે વિરોધે કરી
 સારો કલેશ જમાવિને નયનમાં દાઝાદઝાદિ ભરી
 જ્યાં તેઓ મળિને તતક્ષણ પછી અન્યોન્ય મિથ્યા શપે-સારા૦ ૮
 પાંધો વેધ વિરોધ સર્વ તજીને અન્યાયને આચરે
 રાખી સંપ વિવેક પૂર્ણ મનથી આરાધનાં ત્રી દરિ
 સત્કર્મો કરિને અહર્નિશ જનો સત્જાપમાં જ્યાં છપે
 સારાને નરસા ખરે જગતમાં ત્યાં ભેદ ભાવે ખપે-સારા૦ ૯

રાગ સૌરઠ. પદ

હરિગીત છંદ તાલ ગઝલ.

તારી શરણમાં આવિને આશા પછી કોની કરે ?	
જોતો નથી તારી બરાબર અન્ય રક્ષક કોઈને	
આવી અને યમુના કિનારે અન્ય જળાને શું કરે—	તારી.
કદિ લાયકી મારી પ્રભુ નવ હોય તોય દયા કરી	
મારી કરી અપરાધની શરણે ગ્રંથા પિનતિ કરે—	તારી.
પતીત પાવન આપને જાણી શરણ આગ્યો પ્રભુ	
કર પકડીને મારો હરિ એ નામને કરજો ખરું—	તારી.
જે નામના સ્મરણે મળે આનંદ દામોદર સહી	
એવા પ્રભુને હોડિને હિત સીરિને મારું કરે—	તારી.

રાગ ઉપરનો ૬૦

દેખો સહુ કરિ નજર આ દરબાર શ્રી હરિનો તમે	
પૃથ્વી ગાંધીયો શોભિતો આકાશ મંડળ છે રહુ	
રવિ ચંદ્ર દીપક અગાદ્યો તારવર જગીયો આ ગમે—	દેખો.
ગિરિ ઝરણને વહતું જીવો પંખો પવન કેવો કરે	
પુષ્પો મુગંધિન શોભિતાં પશુ પક્ષિઓ કેવાં જમે—	દેખો.
પ્રભુ ન્યાય કરનારો બરાબર તુષ્ટ રાખે સર્વને	
રાજા અને જે રંક તે સહુમાં હજિ મળિને રમે—	દેખો.
જમી સકળ દુઝામ આપે નરક કદ ગણાય છે	
એ અકળ શ્રી હરિના ચરણમાં નિત્ય દામોદર નમે—	દેખો.

કૃષ્ણ વિરહ. ૬૨

માઠ.

- ઓ પ્રભુ મારા બેઠા આવો રે મારું જીવન ફોગટ જાય— પ્રભુ.
 આપનું રૂપ બતાવો અલૌકિક ચરણ તણો હું દાસ
 સંગતિ ચાહું સદાય તમારી આપવિના હું ઉદાસ— પ્રભુ.
 શ્યામ અમારા શ્રી કરુણાધન જીવન પ્રદહો આપ
 ક્રોધાદિક અમકાદને બાજો ટાજો અમારા તાપ— પ્રભુ.
 સ્વપ્નમહિં દરિ આપ મજોહો જન્યું ત્યાં પણ આપ
 આંખની આગળ આપ રહોહો આપવિના સંતાપ— પ્રભુ.
 બહાણ આપ વિયોગ દયાળુ સહન જરૂરનહિં થાય
 ચરણ મહિં હું શીખ જૂઠાવું થાવું ધરે તે થાય— પ્રભુ.
 દર્શન વિણ હું જોગી બનુંછું પ્રેમ અમારો દેસ
 કૃષ્ણ ચરણનું દર્શન થાતાં બદલાવિશ હું વેશ— પ્રભુ.
 પ્રેમની દારી પાતળાછે તૂટે જો બહુ ખેંચાય
 તૂટયા પછી જો સાંધીયે તો તો ગંઠમ મહિં પડી જાય— પ્રભુ.
 દામોદર પ્રભુ પ્રાણ ગયા પછી મળવાથી શું થાય
 લોદાની પ્રભુ માટી થયા પછી પારસનો ન ઉપાય— પ્રભુ.

સર્વજીત વીર ક્રોણ. ?

ભૈરવી ૬૨.

રણમાં વિજય કરે તે વીર કહી ન ગણાય
પણ દુઃસ્વિયનો વિજય કરે તે મહાન વીર ગણાય. રણ. ૮

વિદ્યા સંપાદન કરવાથી પંડિત નહિં થવાય,
પણ ધર્માચરણો કરવાથી પંડિત નામ ધરાય— રણ.

દેવળ મીઠાં વચન વહે તે મોટો નહિં ગણાય,
પણ સેવક જે બને જગતનો ને જગમાં પૂજાય— રણ.

દાન કરે પણ દયા નહિં તો તે નાદાન ગણાય,
અમી નજર કરી દાન કરે તે દાનવીર લેખાય— રણ.

કપટ ધરી મન પ્રભુ ભજનથી તુષ્ટ કહી નહિં યાય,
દામોદર નિમંણ મન ચાતાં હરિનું મન હરખાય— રણ.

આત્મ નિવેદન ૬૩.

ભૈરવી આશા. (મમે તે રાહ)

નાથ મુજ શરણા ગનને તારો,
તણ લોકના હો પ્રતિપાલક તાર્યા બકન હજારો— નાથ૦

અનાયના હો નાથ કૃપાધન હું છું દાસ તમારો,
કર્મહીન અજ્ઞાની હું છું અશક્તિન કર્યા વિચારો— નાથ૦

પૂર્ણ પતીત બનેલો હું છું પ્રમુગ્ધ આપ ઉગારો,
હોઉં બસો કે જુરો તો પણ આપ ચરણ વસનારો— નાથ૦

કીજે કૃપા કૃપાધન મુજ પર ચૂક માર નહિં મારો,
દામોદર કરણાધન ક્રેણ ગણુને દાસ તમારો— નાથ૦

વ્યાજ સ્તુતી ૬૪.

સોરઠં કાફી. (ગમે તે રાગ)

યશોદા મને દાહિજી ખૂબ ખિજાવે અનહદ ભેદ લગાવે- યશો०
 ગોરાનંદ બાપા ગોરાં યશોદાજી, તું તન સ્થામ ધરાવે,
 કારણ તેણું કહું હું તુજને તું દેવકીનંદ કહાવે- યશો०
 મધરાતે વસુદેવજી તુજને મોઢુગમાં પધરાવે,
 ધન આપો વેચાનો લક્ષ્મી યશોદા લાડ લગાવે- યશો०
 ગ્યાસ મંડળમાં એમ કદીને મહુને ખૂબ હસાવે,
 ત્યમ વળી ચોર દરાપી મુજને વિધ વિધ ખેત્ર મંચાવે- યશો०
 મોર મુગટને શુંજ માલ ધરિ હીરા મણિ ન ધરાવે,
 કારણ તારો ભરોસો ન નંદને તુજને ચોર દરાવે- યશો०
 માખણ ચોરીને વજ્ર મહી ખાતાં તું નિજ લાજ શુભાવે,
 દામોદર તો પણ તુજ ચરણે તન મન ધન લપટાવે- યશો०

ધોળ-ગરબી. અને ગરબાઓ.

૬૫

મારા બહાલાના વનમાંય વાગે રડી વાંસઝડી એ રાગ-
 મને બહાણું હરિ શુશુ ગાન એ લગતી લાગી,
 માળા જપું શ્રી નટવરની હું એજ ધરેણું મોડું રે,
 ઝાક ઝમાળ હીરા મોતીનું સોને મરેલ ખોડું- એ.
 ગગન મહિ ધનસ્થામને દેખું નીચે ખિન્નું ન ભાણું રે,
 આમગ પાછળ ચારે બાજુ નિરખું એ કરુણાણું- એ.
 એ જ પ કરતાં દુર્ગન બળશે જાગે મનમાં જવાણા રે,
 પણ મારે તો એ અર્મી રસ છે દાઝે ભલે દગાળા- એ.
 ઘટમાં પણ દામોદર દેખું સધળે એજ પ્રકાશ રે,
 સ્વપ્નામાં પણ એ હરિ નિરખું એજ ચરણમાં વાસ- એ.

રૂકિમણી પ્રાર્થના. ૬૬

(ઓધવ નંદનો છેરો તે નડોરો થયો જો-એ રાગ)

બહાવા વિલંબ કરો નહિં દયા કરી જો,	
લગ્ન આપ સાથ થવા રચના કરી જો-	બહાના.
કર્યો જગન તણો માંડવો આ શોભિનો જો,	
રંગ પંચ તત્વ તણો બહુ ઓપનો જો-	બહા.
પ્રભુ ત્રિયુક્તનો વિકાસ તે મહિં કર્યો જો,	
મૂર્તિ ચંદ્રનો પ્રકાશ પણ છે કર્યો જો-	બહા.
મંદ વાયુ ગાન મંગળમય ગાય છે જો,	
બ્રહ્મ પુત્ર મુખે સાવધાન થાય જો-	બહા.
લગ્ન સમય વિતિ નય નહિ ત્યમ કરો જો,	
દામોદર આવી હાથ આજ મુજ ધમે જો-	બહા.

નિજ દર્શન ૬૭.

સારંગ તાલ હૌચ.

શ્યામ પધારો રે નાથ પધારો રે તમારા તેજ તણો નહિ પાર,
તમારું તેજ છે અપરંપાર નેથી ચોર ભાગે ફિરતાર- શ્યામ.
આપે અમારે હૈયે પધારી કીધો ખૂબ ઉત્તસ,
કામ કોધાદિક ચોરનો તેથી છેક મટ્યો છે ત્રાસ- શ્યામ.
ધન્વિય આદિક દાસ જનોનો આજનોનો જે દેર,
આપે પધારિને ખાશરાં કીધાં ઉતાર્યો તેનો તોર- શ્યામ.

દેહ મારો છે ધર તમારું તેની કરી સંભાળ,
 સંભાળ તેની પૂરી લઈને આપ બન્યા ગોપાળ— રયામ.
 દેવામાં કરી આસન આપે ટાળ્યું અમુરનું જોર,
 જ્યોત જગાવી રયામળા આપે ધન્ય છે નંદ કિશોર— રયામ.
 ધર્મનું રાજ્ય ચલાવિને આપે કીધો મને પાવન,
 મધુરી મુરલી નાદ સુણાવી તુષ્ટ કર્યું મુજ મન રયામ.
 આવો પધારો મુરલી વાળા કુંડળ ઝળકે કાન,
 દામોદર પર કરણા કીધી ધન્ય મારા ભગવાન— રયામ.

સતી સ્ત્રી સ્વભાવ.

સોરઠ. ૬૮

પીયુ પીયુ રટે સદા સતી નાર,
 પ્રતિને ગણિ વિશ્નુ શિવ આદિક પ્રતિ એ જગદાધાર— પિયુ.

સાખી—પતિવ્રતા પ્રતિ ચરણની માગે એક સદાય,
 સિંહાણુ ભૂખી મરિ જશે તો પશુ ધાસ ન ખાય— પિયુ.
 પતિવ્રતા તે જાણુજો નયને અમીરસ હોય,
 મીઠાં ત્યમ વચનો વહે અનસૂયા બની જાય— પિયુ.

વસ્ત્ર ધરે સાદાં બહે હોય બહે કદરૂપ,
 પશુ તેના એક વાળને વારે કોટિક રૂપ— પિયુ.

પિયુ પિયુ ખાપેયો કરે પીયે ન નીચું નીર,
 મેઘનણું જળ ના મળે તો સુકવે આત્મ શરીર— પિયુ.

પિયુ પિયુ શબ્દે ગુણ વરસે પંખી પણ ગુણી થાય,
ટેક ન પોતાની તજે પ્રાણ બહે વહિ જાય—

પિયુ૦

• છીપ સમુદ્ર મહિ વસે (પણ) તે જળની નહિ આય,
આવણુ જળ વરસે બહે પણ અંતે શુંદરી પ્યાસ—

પિયુ૦

હરિગીત છંદ સોરઠ રાગ. ૬૬

ચિંતા ચિતામાં ચિત જેનું લેશ પણ તપ્તું નથી,
હૂપિત બનેલું અન્ન કે જળ લેશ પણ અપતું નથી;
અતિ દુષ્ટ દુર્ગુણ રોપથી જે હૃદયમાં ડરનાર છે,
એવાં પુનિત પ્રમદા જને!નો સ્વર્ગમય સંસાર છે.
જેનાં કટાપ ન કાળજી દુર્વ્યસનના કાટે કરી,
ખોટા વિષયના ફંદમાં જે ચતુર જાય ન ચાતરી;
જે દુઃખદેખી દીનનાં હૃદયે દયા ધરનાર છે—

એવાં પુનિત૦

રાખે ન રોપ હૃદયવિષે વિનયે સદા વરત્યા કરે,
સંસારમાં યશ મેળવી જે પૂર્ણવિષ પામી મરે;
જેને પવિત્રપંથા વિશેને પુણ્ય સાથે પ્યાર છે—

એવાં પુનિ૦

અંતર પુનિત કરનાર જે જે ધર્મ તે પામે સદા,
વ્યવહાર ને પરમાર્થ ક્રોધી ન ચૂકે જે કદા;
જેને શરીરે સર્વદા સદૃશ્ય તણા શણગાર છે—

એવાં પુનિ૦

જેની નજર સીડી સદા અમૃત રસે ભરપૂર છે,
જેને સદા પરમાર્થના શુભ કર્મ માઢી ગૂર છે;
જે સત્ય દામોદર ચરણની પુનિત રજ ધરનાર છે—

એવાં પુનિ૦

રાગ ઉપરનો. ૯૦

હરિને બજે જે પ્રેમથી તે શ્રેષ્ઠ પદ પામે સહિ. ૨૬
 ખોટો ઉપરનો દંભ કસવામાં કશું વળશે નહિ
 એક પ્રેમભક્તિ રસવિના શ્રી નાથજી રીઝે નહિં— હરિને
 મનનું તજી અભિમાનને પછી સાફ દિલ દર્પણકરી
 શુદ્ધ ચરણ રજા બનતાં પ્રભુ રાખે શરણ કરને ગ્રહી— હરિને
 આનંદ આ દુનિયાં થકી ગણિ અધિક હરિચરણે મહિં
 તે ધ્યાનમાં તક્ષીન ધાતાં હરિ જનમ મળશે નહિં— હરિને—
 રાખી ભરોસા શ્યામમાં એ નામને જપશે મદા
 તો એજ દામોદર ચરણમાં નિત્ય વસનારા સહી— હરિને

પણુંકુટી.

૭૧

(મારા જ્ઞાણના વનમાંપ વાગેફડિ. એ રાહ.)

જ્યાં નંદન વન શરમાય. એવી પણુંકુટી.
 જ્યાં કૃષ્ણ મધુર સ્વર ગાય. એવી પણું.
 નિર્મળ ઝરણાં વહે સદા જ્યાં. તદપર તરવર શોભે
 તેમાં પણુંકુટી છે મારી. એમાં મુજમન લોભે— એવી.
 મંદ મુગંધિત વાયુ વહેછે મુંદર ગવિ પ્રકાશરે
 અનહદ ઉજવળતા ઝળકે જ્યાં ત્યાંજ અમારો વાસ— એવી.
 મનને બાળે એવી ચિંતા તાપ નથી આ રથજમારે
 કલેશ અને કંકાસ મલિનતા જ્યાં નયિ નિર્મળ જળમાં—એવી.

મન ઉદ્દેગ કરે એ મત્સર પણ ઉદ્ભવ નવ પામેરે
 સાંતિપૂર્ણ સમર્થે તેથી તેમાં ચિત્ત વિરામે એવી.
 કૂડ કપટનો વાસ નથી જ્યાં સદ્ગુણને છે માનરે
 ક્રોધાદિક દુર્ગુણ આવે તો યાવ સદા અપમાન— એવી.
 સન્માર્ગે ચાલે જે તેને એ વસવાતું ધામરે
 કૃષ્ણ કુંજ છે સદાય તેને શ્રી યમુના વિશ્રામ— એવી.
 અદ્ભુત શીતલતા છે તેમાં ને કારણ હું કહું છું રે
 દામોદર શ્રી કૃષ્ણ બિરાજે તેનું ચરણ ગ્રહું છું— એવી.

૯૨

ઓધવ નંદનો છેલો તે નમેદા થયોજો. એ રાગ.

મને મોહરે શુદ્ધમ વાલો પાસ છે જેણે પૂરી મરા હૈયાની આશ છેરે— મને
 મને લગની લાગી છે એક નામનીજો, મેતો જાણ્યું એજ વાત એક કામનીરે—મને.
 મારું મન હવે ક્યાંઈ નથી ચોટતુજો, મને નાથ વિના નથી ખીજી ગોઠતુરે—મને.
 મારે અંતરે ઉજ્જસ પ્રગટીરયોજો, મારા હૈયા મહિં પ્રેમ જગતીરયે રે—મને.
 જોઈ રયામ રૂપ મન ઉભરાય છેજો, મારા હૈયા મહિં કાંઈ કાંઈ થાયછેરે—મને.
 મને સામજો મળ્યાથી હૃદયું ઘણોજો, દામોદરને પોતાનો પ્રભુએ ગણ્યોરે—મને.

કૃષ્ણ^૧ મયજગત ૭૩.

રંસડા.

(શું નટવર વસંત થેઇ થેઇ નાચીરયો એ રાગ.)

અમે કૃષ્ણ ના ઉપાસી અન્ય ભાળતા નથી.

ધન સ્વામિ વિના અન્ય કંઈ નિહાળતા નથી—

અમે૦

સાખી—સાંભળતા નથી કાન મુજ કડવા શબ્દ લગાર

ખરાબ વસ્તુ નિરખવા નજર નથી તલભાર

મીઠ્યા એ મોહ અને કલેશમાં ફસાઇ અમે

પ્રજાળતા નથી કે પ્રભાળતા નથી—અમે૦

સાખી—પ્રભુના નામ તણો રહે અમને અંતર ખોલ.

પછી તે માંહી કયાં વસે મોહ શોકને કોધ.

શાંતિ નિકેતનમાં વરસે વિપત્તિ તોય

પક્ષળતા નથી કે પદાળતા નથી—અમે૦

સાખી—કર્મ બને નિઃકર્મ જ્યાં અકર્મ કર્મ ગણાય.

ત્યાં પછી કર્મ અકર્મ કયાં અભેદ બાવ જણાય.

અંતરમાં શુદ્ધ પ્રેમ જ્યોતને જગાવી પછી

કુજળતા નથી કે કમળગતા નથી—અમે૦

સાખી—સંકલ્પો પ્રભુ મમ થયા ચિત્ત પ્રભુ મમ થાય

દામોદરને નિરખીએ એ હરિ રૂપ ગણાય.

સાખી—શ્યામતા તરંગ મહિં અમે શ્યામ મયખની

ઉછળતા નથી કે ઉઝાળતા નથી—અમે૦

મૃદ્ ભક્ષણ લીલા ૭૪.

ગરબી.

(સ્વામ રંગ સમીપે ન જનું એ રામ.)

કાનડો માટી ખાય છે યશોદા તારો કાનડો માટી
 મોટાં મોટાં દેહાં બહારો મોટામાં મૂકતાં
 કોપથી શું જરી સરમાય છે ?- યશોદા૦
 કોઈનું ન ગાને બહુ માટી ચંચવાની રેવ
 કીચડમાં બહુ લપટાય છે- યશોદા૦
 કેમ માટી ખાધી એમ કોપથી કહેને ક્રોધ
 પોતે હસી કાલો કાલો થાય છે- યશોદા૦
 આમ વશ કરી સહુ વૃજ વનિતાને બહારે
 પ્રેમ રસ પ્રીત કરી પાય છે- યશોદા૦
 એનું મૂખ જોવાને તણખે દામોદર
 કાલાં ઘેલાં સહુ બની જાય છે- યશોદા૦

ગરબી ૮૫.

ખાલવડો મારો મેલો મોહન એ રામ-

સ્વામજો સદા અમીરસથી ભરેલો નિત્ય અમીરસ પીશું રે
 આંખમાં છે અમૃત મુખમાં અમીરસ અધરામૃત સ્વાદ લેશું રે
 હૈયું સદાય તેમ અમૃત ભરેલું બેટી અમૃત મય યાશું રે- સ્વામ૦
 વાણી સદા એજ રસથી ભરેલી વચન પ્રવાહમાં નાશું રે
 અમૃત નજરથી વાલો નિરખતાં એમાં અમે બળી જાશું રે- સ્વામ૦
 પ્રેમ પંથમાં સહુ રસીયાં મળીને હરિ રસ પીશું ને પાશું રે
 દામોદરના સ્વામીને નિરખી ચરણ મહી લપટાશું રે- સ્વામ૦

ગરબી ૭૬.

(ધન્ય આજની ઘડી રળીઆમળી એ રાગ).

મારો આજનો દિવસ રળીયામળો અને પ્રેમથી મળ્યા આજ રામજો છ રે
મારે હૈયે હરખ હિમરાય છે

મારા અંતરમાં કાંઈ કાંઈ થાય છે હોહરે— આજો

મારા નાથને દેખી નયણું દરે

મારે હૈયેથી અમી અરણું અરે હોહરે— આજો

મને નજર નથી કોઈ કામની

મને લગનો લાગી એજ નામની હોહરે— આજો

મારી આંખ મહીં ઝળકે છે શામજો

મારે વ્હાલે ઓલ્યો છે કાજો કામજો હોહરે— આજો

વારી જલકે હું એ શામજાના નામને

દામોદર ગણે તન ધન ધામને હોહરે— આજો

શ્રી ભાગવત રસ.

સારંગ.

૯૭

(રસ અગમ અપાર સુર નર પાર ન પામે એ રાગ)

અમીરસ બરપુર અમૃત ફળ શુકના કુખથી સહુ કીલજો
રસીયાં રસરૂપ એ અમૃત રસનો શાવો નહિં મેલજો
ખેસી શુક નિગમ તરૂ શલે, મીઠાં રસમય ફળને બાજો
એ ફળ આપી અન ભય દાજો— અમી રસો ૫

એ રસતે શ્રી ભાગવત જાણો, થઇ ભાવિક એ રસમાં માણો
ખની પૂર્ણ રસીક હૃદમાં આણો— અમી રસ ૦ ૨

અનુભવ વિણ એ રસ નહિ મળશે, રસીયાં ખન શું તો ખડું મળશે
તેથી ભવ તાપ બધા ટળશે— અમી રસ ૦ ૩

એ રસ પ્રેમી જન પોષક છે, બવના સહુ દુઃખનો શોષક છે
હરિ શુભ મય તે સંતોષક છે— અમી રસ ૦ ૪

નહિં રસ એ સ્વર્ગ મહિ મળશે, નહિ બ્રહ્મ લોકમાં કઇ વળશે
દામોદર રસ ભૂતળ મળશે— અમી રસ ૦ ૫

ગરબી ૭૮.

(શ્યામ રંગ સમીપે ન જાવું એ રાગ)

ઝોરા આવો તો મારે કામ છે હો નંદલાલ ઝોરા ૦

આપણે મળીને મીઠી વાત વાત્તા કરશું, સાથે રમ્યાની મને હામ છે. હો.

તારી આંખ મહી હું તો અમીરસદેખું, તું નો મારો અંતર આરામ છે. હો.

તારું મુખ જોઇ મારો પ્રેમ ઉભરાય છે, તું તો જ્ઞાત્રા અમીરસ ધામ છે. હો.

આતંદ રસ બરપૂર તું સદાય છે, તેથી તારું રૂપ ધનશ્યામ છે. હો.

તારા વિનાતું મને ધડી નથી ગોઠતું દામોદર ચરણતું કામ છે. હો.

ઐજ રાગ ગરબી ૭૯.

ગોરસ દોળી જાય છે ગોવીંદ તારો—ગોરસ.

ઐવી લત લાગી એને હાંડ્યાં ને ફેડ્યાની માંકડાંની સંગાથે ખાય છે. ગો.

પોતે એક ખાય તો તો કેટલુંક ખારો પણ આતો દોળીને ખુદાય છે. ગો.

હવે મુંકુંતો તારો કાન નથી કાચો લાકડી મારીને ફેડી જાય છે. ગો.

અંધારે મુકતાં કરે અજવાળું ફણી ખતેથી ખાઇ અને ગાય છે. ગો.

તારા કાનાથી તો ખાઇ અમે હાર્યાં (પણ) મુખ જોવા મન લલચાય છે. ગો.

તેના દર્શન વિના ગમતું નથી રે ખાંડ, દામોદર સદા શુભ ગાય છે. ગો.

બાઇ શ્રેણી અને કીધી શ્રી નંદજીના નદે એ ગાદ.

જ્ઞાસાયે મને પ્રેમ નારસે નવરસી, એથી મારી શુદ્ધ શુભ સર્વે ભુલાવી જ્ઞા.
સાહેલી હું તો નંદજીના આંગણમાં આવી, ત્યાં તો નંદકુંવરે મને ભરમાવી;
જ્ઞાસાયે મીઠી વાત કરી અંતરે લોભાવી- જ્ઞાસાયે!

જ્ઞાસાયે મારે અમૃત નજરથી જોયું, જોઈને મારું કાળજી કુટીલ ખૂબધોણું.
બાઇ ત્યાંથી મારું તેમના ચરણે મન મોયું- જ્ઞાસાયે.

દેયું મારું હાથમાં હવે નથી રહેતું સંસારીયાતું કામ તો મુશ્કેલ બધું વેતું
જ્ઞાસાજી વિના ઘડીયે નથી રે રેવાતું- જ્ઞાસાયે.

બાઇ હું તો હવે વગર મૂકે છું વેચાણી, જ્ઞાસાજીની મીઠી નજરથી લોભાણી
જ્ઞાસાજીના નેન બાણથી હું ધવાણી- જ્ઞાસાયે.

જ્ઞાસાજીનું મુખકું લાગે છે મોહકારી વારે વારે નિરખીને જાઉં હું તો વારી
જ્ઞાસાયે મંદ હાસ્ય કરી મોહ બાણે મારી- જ્ઞાસાયે.

જ્ઞાસાજીની મોરલીમાં કામણ બધું છે, જોઈ મારા અંતરને વ્યાકુળ કર્યું છે.
મોહનજીએ નાદ કરી ચિતહું હર્યું છે. જ્ઞાસાયે:

અંતરની વાત નથી કોઈને કેવાતી, અંતરની આત્મ નથી તેમરે સેવાતી
શામળા વિનાની બાઇ ઘડી નથી જાતી. જ્ઞાસાયે.

આવાં પ્રેમ ધેણાં પોતાનાં પ્રભુભણી પંધારીને દર્શન આપ્યાં દયા આણી

મદાલસાનું હાલરકું. ૭૪

(માના જશોદા બોલાવે જમવા લાવતે. એ સમ.)

- માતા મદાલસા હુલસાવે સુતને પારણે
બોલી મધુરાં ગીત કહે બાળકને માન.
જ્ઞાતા અમથો અમથો શા કારણથી તું રડે રે.
જ્ઞાતા નામ અને આ ધામ કશું તારું નથી રે
જ્ઞાતા પંચભૂતથી અળગો તું છે રુદ્ધ. જ્ઞા.
- જ્ઞાતા વિધવિધચુલના વિકાર પંથુ તારા નથીરે
જ્ઞાતા અન્નજળે નહિં પોષણ તારું થાય. જ્ઞા.
- સરપની કાંચળાથો સમ જુદો તારો દેહ છેરે
તેમાં મોહ અને મમતા નવ કરજે બાળ. જ્ઞા.
- કોઇ ભાઇ અને કોઇ બાળ કહી બોલાવશે રે
કોઇ પુત્ર મિત્ર કે જ્ઞાતા કહેશે લાલ. જ્ઞા.
- જ્ઞાતા સુખ દુઃખમાં હરિ ભજતાં મન સાર થશે રે
ભોગ વિલાસો દુર્ગંધી મય ગણજે બાળ. જ્ઞા.
- જ્ઞાતા ધર્મ અને તું સત્ય હરિને જાણજે રે
તજજે અધર્મ આદિક બનજે પૂર્ણાનંદ. જ્ઞા.
- માના મદાલસાએ બોધ કર્યો નિજ બાળનેરે
દામોદરએ હિતકર સહુ ગણુશોમનમાંય જ્ઞા.

હાલરકું બીજી ૭૫.

- જ્ઞાતા માત પિતાનાં મનરંજન કરજો સદારે
જગમાં સુખ મેળવવા કરજો પરિપક્કર.
જ્ઞાતા અમથો અમથો શા કસળુથી છું રહેરે.
શાંત બનીને દેવપતિ સમ સહુને પાલન રે
ધર્મ કરી હરિ સેવી બનજો દીનદયાળ. વહા.
- જ્ઞાતા પરહિત કરી પરલક્ષના ભાગિની જાણુજો રે
કર્માદિક શુભકરીને હરિનું ધરજો ધ્યાન. વહા.
- વિધ વિધ યજ્ઞ કરી રાજી કરજો દિવ દેવનેરે
પ્રેમ ધરીને નિજ લક્ષનાને કરજો શાંત. વહા.
- જ્ઞાતા સગાં કુટુંબી સહુ જન પોતાનાં ગણીરે
શુરની સેવા કરતાં કરજો રૂઝાં કામ. વહા.
- નમજો સંત અને ગા બ્રાહ્મણના ચરણો મહિરે
તેની સેવાથી હરિ સદાય રાજી થાય વહા.
- માતા મદાલસાએ બોધ કર્યો નિજ બાળને રે
દામોદર એ હિતકર સહુ ગણુશે મનમાંય. વહા.

રાગ હિંદો— ૭૬

અનસૂયાનું હાલરકું

- માતા અનસૂયા જૂલાવે સુતને પારણે રે
હીલા વાંસ તણાં તો બનાવિ રૂઝાં પારણાં રે
રાંગ્યાં આંખા ડાળે પોદાડ્યાં ત્રણ બાળ માતા.
- કર દોરી લઈ મુખથી હુકુકુકુ બોલતી રે
બોલે મંગળ મય હાલરકાં બાળક પાસ— માતા.

પ્રીતમ કળા કળતું હંધું અમારું દારજો હો લાલ- બ્રેલા.
 બદાલા સુખ દર્શન માટે મન બહુ અકળાય છે હો લાલ- બ્રેલા.
 બદાલા હવે નથી રહેવાતું જીવન જાય છે હો લાલ- બ્રેલા.
 બદાલા પેટે બળતાં જે બોલ્યાં તે ખમાં કરો હો લાલ- બ્રેલા.
 અબળા જનની વિનતિ બદાલાએ મનમાં ધરી હો લાલ- બ્રેલા.
 દામોદરના નાથે નિજ જન પર કરણી કરી હો લાલ- બ્રેલા.

સતિ શૃંગાર ૭૮

સાંભળ જે સહુ પ્રેમ ધરિને સતિશયુગાર મળતો રે
 પ્રાચિન સતિએ અંગે ધરતી ગણિએ ખરો ખમતો રે- સાંભળ
 નીતિ ન્યાય કડાં જે કરનાં તે શુભ કરમાં ધરતાં રે
 સદશયુની શુભ સાડી પહેરી તે ધરણીમાં ફરતાં રે- સાંભળ
 શામળ રૂપી ત્વમ નૌતમ સાડી તે તનને શોભાવે રે
 વિનય વિવેક રૂપી પાલવની શોભા બહુ દર્શાવે રે- સાંભળ
 પતિના નામ રૂપી દિરાનો દાર હૃદયમાં ધરતાં રે
 વિષ વિષ ઝેર ચમકતા હારે શોભે હરતાં ફરતાં રે- સાંભળ
 મર્યાદા રૂપી માતીથી નાક બહુ શયુગારે રે
 લાજ રૂપી નથ પહેરેલી તે નેવા દેવ પધારે રે- સાંભળ
 પતિ સેવા અંગીકૃત કુંકુમ દિવ્ય લગાડે શોભે રે
 તેજ તિલક સૌભાગ્ય વધારે પતિ દર્શન મન લોભે રે- સાંભળ
 પતિ સાથે મળી દાર હરિના નામ રૂપી પશુ ધરિને રે
 આનંદ ઉભરાઈ રહેતાં પતિ પદને અનુસરિને રે- સાંભળ

ધર્મ અને સર્વ કર્મ મુગધી પસરે જેમાં સારી રે
 એવાં કુમુદ ધરે છે ઉર પર ઉતમ સદૃશિ નારી રે- સાંનં
 દેવો આ રાજગાર નિરખીને દરખી દાસ બને છે રે
 દામોદર પજુ સનિ રાજગારો અદ્ભુત નિત્ય મમે છે રે- સાંનં

ઋકિમણી લગ્ન ૮૧.

(અનિરુદ્ધની યોગી એ રાગ)

પેદેવાં રમરણ કરી બાગદુખનું
 ગાઉ રકિમણી લગનનો સાર બદાગાણ પધારતો.

- રખમેયો ગિથુપાત્રને પરજાખ્યાની કંઠે વાન
 ઋકિમણીછને સામગી રે યયો અંતરમા ઉત્પાન. બદાગાણ. ૧
- પત લખીને બાદલનું સુનને મોકલ્યો દરિ ખસ
 રૂખનું તણા દર્શન તળી રે જેને અંતરમા ધગી આસ. બદાગાણ. ૨
- પત લાકેને આખ્યો 'બાદલ' નું દના જ્યાં ભગવાન
 શીલરિએ પૂજા કરીરે આખ્યું જાગજાગે બન માન. બદાગાણ. ૩
- કુસાગ પ્રમ પૂદી અને પ્રમ બેલ્યા તોડી દાસ
 જે કારણ આખ્યા તને રે કોટ પ્રેમથી કહે દિનનય. બદાગાણ. ૪
- પત લાગે દાસમાં કહે ઋકિમણીછની વાન
 પાંચપનો દુઃખ ક્યોં રે ત્યારે વચે બાદલ જની સાંન. બદાગાણ. ૫
- પત મદિં તબે ઋકિમણી પ્રમ સાંભળી મુખ મદરણ
 પત લખ્યાનું મંદા કંઠે રે મરી સોજી બોલી લાગ. બદાગાણ. ૬
- મેં ભરપું પ્રમ અજરે બેઠ અહિં અનરિતાં એક
 વિદા વય મન પારમાં રે આપ જોઈ છું ધરનાં વિરેક. બદાગાણ. ૭

- માટે તમને છું વરેલી નો સિંદનો ભાગ શિયાળ
શિશુપાળ વળગે નહિં રે નેવો રાખજો મનમાંથી ખ્યાલ. વ્હાલા. ૮
- શરૂ આઠાણ પૂજ્યા હશે કર્યા પૂન્ય હશે તો આપ
વાંગી પત્ર પધારિને રે મારા ટાળશે હૈયાના તાપ. વ્હાલા. ૯
- આવતી કાલ પધારશે એના લઈ અને તત્કાળ
શિશુપાળ આદિ હણિ રે મારી લેલે બાલાળ સંભાળ. વ્હાલા. ૧૦
- રાણી ભવનમાં બેઠી સગાંને માયાં વિના ન મળાય
કરવા દર્શન દેવિનાં રે જાહિં વનમાં ત્યાં કરલે સદાય. વ્હાલા. ૧૧
- જેના ચરણની શિવ અનાદિક દેવો કરે છે આશ
તુજા એ ચરણો તણી રે મારો યાજો એ ચરણમાં વાસ. વ્હાલા. ૧૨
- આશા એ નહિં સફળ કરે તો પ્રાણ તજી દિન નાથ
અનેક જન્મ ધરિ અને રે અંતે કરીશ તમારો સંગાય. વ્હાલા. ૧૩
- સાંભળી પત્ર ને યોજ્યા પ્રભુ મારા મનમાં પણ એમ થાય
નિદ્રા પણ નથી આવતીરે તેને મળવાને મન લલચાય. વ્હાલા. ૧૪
- આઠાણ સાથે રથમાં બેસી પધાર્યા ભગવાન,
રાજાએ બહુ પ્રેમથી રે ક્યું શ્રી હરિનું સન્માન. વ્હાલા. ૧૫
- કુહિન પુર વાસી પ્રભુનાં દર્શન કરવા ભય
સહુ વાણી એવી કહે રે ઋકિમણીના પતિ પ્રભુ થાય. વ્હાલા. ૧૬
- કળંકળતાં ઋકિમણી કહે હજી આવ્યા નહિ મુજ કાંત
આઠાણ પણ આવ્યો નહિ રે હવે હૈયું રેતું નથી સાંત. વ્હાલા. ૧૭.
- આજ લગન મારાં દર્પાં શિશુપાળની આવી જન
શું થાશે મારું હવે રે મહારી વ્હાર કરો ભગવાન. વ્હાલા. ૧૮
- દેવદેવી પૂજ્યાં ધન્યાં તેમા કોઈ ન કરશે વ્હાર
ભાગ્ય હશે અવળાં હજી રે નાહું મળશે શું મુજ ભરથાર. વ્હાલા. ૧૯.

કામ કરે જે કુશળતા વાળાં હરિમાં રાખી ધ્યાન
સહજ મળે તેને સોનું ગણિને ચૂકે નહિં જે નાન
વિશ્વંભર પ્રભુ છે રે ઓઈનું બાનું રાખે નહિં—

સાવ૦

સાચું હોય તે પાસે રાખી જુદાને તજનાર
હુનિયાં નો થઇ દાસ ફરે તેને સ્થાય કરે કિરતાર
એવા ખાટી જાશે રે હામોદર ઘટની મહિં—

સાધુ૦

ભજનમાં અંતરાય ૬૭

ભજન ૮૩

(દવસાગ્યેરે હુંગરમાં અમે ક્યાં જઇ વસીએ એ રાગ)

દેમ કરીએ રે અમે ક્યાં જઇ હરીએ મારાં સાધન અવળાં ત્યાં બ્હાસા
દેમ કરીએ.
પડિની નવરાંશ છે નઇ, લક્ષ્મીઓ વળગે કંઇ કંઇ, બેશી રહીએ તો અંમે
બૂખે મરીએ, મારાં સાધન અવળાં ત્યાં બ્હાસા દેમ કરી.
પડિજ્યાં નવરાશ મળે છે, અણધાર્યું કંઇ વળગે છે,
ક્યાંઇપણ જઇને સુખે નહિં હરી એ— મારાંસા૦
કદિ કંઇ કુરસદ મેળવિને, જેમું જ્યાં ધ્યાન ધરિ ને,
અગડોતે ઊભે મન ત્યાં શુરે કરિ એ— મારાંસા૦
પરાધીન આમ છું ત્યાં કહે: હવે જાવાનું ક્યાં,
કોયે તુંબડે આ ભવસર તરીએ— મારાંસા૦
ઉવટ શ્રી ગુરુ

નાતાં,

મારાંસા૦

આનંદ સાગર. ૮૫

ગરબી.

(શ્યામ રંગ સમીપે ન જનવું એ રાહ)

આનંદ લૂટવાને આવો ઓ બ્રાહ્મ મારા આનંદ લૂટવા
 આનંદ સાગર આજ ઉછળ્યો છે લેજો સદાય નેનો લાવે:- ઓખડાં
 એમે કરીને આનંદ સિંધુમાં અંતર તમારું નવરાવો- ઓ
 આનંદ રસનું પાન કરો ખૂબ આનંદ બધેય ઉભરાવો- ઓ
 કૃષ્ણ તણી મૂર્તિ જે પરમ આનંદની તેને હર મહી પધરાવો- ઓ
 આનંદ ઝગડે છે એના નયનમાં એવા આનંદને રેલાવો- ઓ
 જોધ શોક લોભ કદી આવે તમારો પાસ તેને પણ આપ હસાવો- ઓ
 આનંદ જળ હળ જ્યોત જગાવી અંધકાર નાશ કરાવો- ઓ
 જામોદર શ્યામ તણા આનંદનું ગાન કરી જગતમાં આનંદ ગમવો- ઓ

(આજની ધડી રજાઆમચી એ રાહ)

એમે દૂધનું કુંજ મહી આજ ખેલીયે
 બ્રાહ્મ શ્યામ મુંદરનો રસ ખીલિયે હોહરે
 બ્રહ્મો શ્યામ તોય ક્રોડી સૂર તેજ છે
 આખા બ્રહ્માંડમાં દેવ એક એજ છે હોહરે- અં
 બ્રહ્મો બ્રહ્મચારી તોય ગોપી નાથ છે
 આખા જગતની ખાત્ર એને હાથ છે હોહરે

એની ગતી હજી કોઈ જાણતું નથી

મહામુનીવર યાત્રી ગયા છે મથી હોજી રે~અં

મને સમજ નથી કોઈ કામની

ચોટ લાગી છે અખંડ એક નામની હોજીરે— કંઈ.

એ નામનો આનંદ ઉભરાય છે

ચિત્ત કૃપ્ત ચરણમહિં લપટાય છે હોજી

એજ કૃપ્ત ધ્વજનાદ મય થાય છે

દામોદર તેથી ગાન ગવાય છે હોજી— ૬૦

અધ: પાત્ર ૮૭.

હરિગીત છંદ—સૌરઠની ગઝલ.

પોતે જુડેમો પૂર્ણ છે તે અન્ય ને શું તારશે

જાને ફસાવી અન્યને લોભિષ્ટ થઈ ને મારશે—

પોતે૦

જેની નગરમાં ઝેર છે મીઠી નગર તે શું કરે

વસિએ કદિ તે પાસ તો તે અંતરે વિષને ધરે—

પોતે૦

રાગિષ્ટ પોતે પૂર્ણ છે તે અન્ય સંકટ શું કરે

પંચુ બનેલો આપ તે ગિરિવર ઉપર ક્યમ કદિ ફરે—

પોતે૦

જે ઝાળખે નહિં ઇટ્ટને દંભે જગત ઝૂકાવશે—

આખર ન દામોદર જાનિ હરિ ચરણમાં નહિં ફાવશે—

પોતે૦.

આનંદ સાગર ૨-૮૮.

ગરબી.

(પાલવડો મારો મેલો મોહનજી એ રાગ.)

આનંદ સાગર ઉછળી રહ્યો ॥ આજ ચાલો તેનાં જળ ઝીલિયે રે. આ.
 દિવ્ય તેજ મય એજ આનંદનો રસ આનંદ મય થઈ રેલિયે રે. આ.
 મન આપણું એજ આનંદ મય કરી, કલેશને ડૂબાવિ તેમાં દબાયે રે. આ.
 આનંદ તેજ મારો નાથ છે જગતમાં એ અમીરસ ઉર લઈ એ રે. આ.
 આનંદ તેજ પસરે ખૂબ જગતમાં એવી નજર કરી લઈએ રે. આ.
 પંચ તત્વ આદિ સહુ જોવાં આનંદ મય સાચા આનંદમાં ખેલીયે રે. આ.
 મળીએ પરસ્પર પ્રેમને જગાવતાં આનંદ રસ વરસાવીએ રે. આ.
 થાય વિયોગ કદી એક બિજાનો તો નયનોમાં આનંદ રેસાવિએ. આ.
 અંતરમાં દામોદર ભરીને અમીરસ એવા રસરૂપ બની જઈએ રે. આ.

દીનતા.

ગરબી. ૯૩

રણુછોડજી રંગીલા રે—એ રાહ.

મારા અંતને સમયે રે પંધારજો આપ હરિ	
હોય દોષ અમારા રે કૃપા કરી લેજો હરિ	મારા.
ડૂબે દોષના ઝણુમાં રે તેને ઝણુ મૂકન કરો	
તેથી નામ તમારું રે પ્રભુ રણુછોડ ધરો	મારા.
પ્રભુ કરણી તપાસો રે તો કરજો પાર નથી	
પણ આપ દયાથી રે મને જ કાંઈ નથી	મારા.

પ્રભુ ગણુશે પોતાનો રે પછી બધ શાને હિરે	
આપ ચરણનો મેચક રે નિડર થઇ નિત્ય ફરે	મારા.
પ્રભુ તેજ તમારું રે ધરો અમ અંતરમાં	
પછી અંધારું ક્યાંથી રે રહે હરિ એ હિરમાં	મારા.
શુદ્ધ જ્ઞાનની સરિતા રે અમારે હૈયેથી વહે	
આવું અમૃત ઝરતાં રે પછી શું બાકી રહે	મારા.
નાદ બંસીનો મુલુતાં રે મારો હરિ પ્રાણ છુટે	
હૈલો શ્વાસ નિકળતાં રે મારી જીભ નામ રટે	મારા.
મારી હૈલી એ આશા રે પધારી સફળ કરજો	
દામોદર ગણી નિજનો રે ચરણ હિરમાં ધરજો.	મારા.

ગરબી. ૭૯

(ધીરજ ધરને અરે અધીરા એ રાગ)

ધમ્મર તારી અકળગતિ છે ક્રોધ ન પામે પારજોને.
 ડગને ડગને વિચાર કરતાં તું હો જગદાધારજો ને.
 એક ધીજ વાવે જુઓમાં પ્રગટ હજારો થાયજોને.
 ચંદ્ર કિરણથી અમૃત ઝરતાં સહુનું પોષણ થાયજોને.
 સૂર્ય તેજથી પ્રકાશ આપે. તારું હ્રદાય કેવું જોને.
 તારી રચના અગમ ઘણી છે છે નહિં કેવો જોવું જોને.
 બાળકના જન્મ્યાની પેઠાં તું ઉપજીવે દૂધ જોને.
 આખા જગતો તુજને ખટકો તારી રચના શુદ્ધ જોને.
 જે આધારે નભે બધાં તે સઘળાં કીધાં સોંચાજોને.
 અણુઓલાં જે પવન અને જળ તે ફોગટમાં દીધાં જોને.

ધીરજ રેતી નથી જનોને તું વિશ્વંસર નાથ જોને.
 સહુનું પોપણુ તુંજ કરે છે બાળ તારે હાથ જોને.
 સર્વ જગતમાં તુંજ વસ્યો છે સર્વે રચના તારી જોને.
 શરણાગતનો પાળક તું છે દામોદર ગિરિધારી જોને.

સંત ચરિત્ર. ૮૦

રાગ ધીરાના પદનો.

સાધુનો તેને ટહીયેરે જોને કાંઈ તૃષ્ણા નહિં
 ધ્યાન એક જોતું રે હરિના ચરણ મહિં
 તૃષ્ણા કરતાં માયા વળગે ભૂડાવે ભર માય
 માયાના કોચમાં જતાં ચોટી વધારે જાય
 જોતું મન રાજે રે તેવો પોતે થાય સહિ

સાધુનો૦-

મોટા મોટા ડાહ્યાપણુ વાળા આશામાં અથડાય
 પાર ન આવે કોઈનો તેમાં આડ ધડે અથડાય
 ભટકીને થાક્યા રે પાર કોઈ પામ્યું નહિં—

સાધુ૦.

માટે એવી તૃષ્ણા તજીને શુદ્ધ હૃદય કરનાર
 સંતગણાય જગતમાં સાચો સત્ય હરે ધરનાર
 જાણે સૌ પોતાનાં રે તેને મળે હેતે હરિ—

સાધુ૦

પરિપક્કરતું કામ કરે જે તજી મનનું અભિમાન
 જોના વચનમાં પ્રેમ ઝરે છે સૌનું કરે સન્માન
 હૈયાને ઉમળકે રે પડે સૌના ચરણ મહિં

સાધુ૦..

કામ કરે જે દુશગના પાળાં હરિમાં રાખી ધ્યાન
સદગ મળે તેને સોનું ગણિને ચક્રે નહિં જે નાન
વિશ્વંભર પ્રભુ છે રે દાદનું બાનું રાખે નહિં—

સાચ૦

સાચું હોય ને પાસે રાખી જુદાને તગતાર
દુનિયા નો યદ્ય દાસ કરે તેને સ્વાય કરે કિરતાર
એવા ખાટી જાશે રે દામોદર ઘટની મહિં—

સાધુ૦

ભજનમાં અંતરાય ૬૭

ભજન ૮૩

(દવસાખેરે ફુગરમાં અમે ક્યાં જઈ વસીએ એ રાગ)

કેમ કરીએ રે અમે ક્યાં જઈ કરીએ મારાં સાધન અવળાં ત્યાં બહાલા
કેમ કરીએ.
ઘડિની નવરાંસા છે નહ, લક્ષણો વળગે કંઈ કંઈ, એથી રહીએ તો અંમે
ભૂએ મરીએ, મારાં સાધન અવળાં ત્યાં બહાલા કેમ કરી.
ઘડિજ્યાં નવરાસ મળે છે, અણુધાણું કંઈ વળગે છે,
ક્યાંઈપણ જઈને સુખે નહિં કરી એ— મારાંસા૦
કદિ કંઈ કુરસદ મેળવિને, ખેસું જ્યાં ધ્યાન ધરિ ને,
ચગડોલે ડોલે મન ત્યાં શુરે કરિ એ— મારાંસા૦
પરાધીન આમ છું ત્યાં કહો! હવે જાનાનું ક્યાં,
કુંચે તુંબડે આ ભવસર તરીએ— મારાંસા૦
છેવટ શ્રી શુર મમયાતાં અંતર શ્રી પ્રભુમયતાં,
સૂઝયું દામોદરએક નામે તરિએ— મારાંસા૦

શ્રી કૃષ્ણ પ્રકાશ.

રાગ ઉપર પ્રમાણે. ૮૪

ઉગ્ગસ થયો રે અંતર ઉગ્ગસ થયો
 માહી કૃષ્ણ કાળો તોયે ઉગ્ગસ થયો
 જેમાં અંધકાર દેખો તેમાં જ ઉગ્ગસ છે રે
 નજર ફેરવતાં જોશો પ્રકાશ ચંપા— મહીકૃષ્ણ૦
 બહાર જેમાં દોષ જોશો તેમાં જે ઉંડા ઉતરશે
 તો તો સદ્ ગુણનો જોશો ઉદય થયો. માંહી.
 પ્રભુની એ અકળકળાછે અણુસમન્તુ જોયાં ખારો
 પણુ જે સમલ્લે તો ભવતાપ ગયો. માંહી૦
 જ્ઞાન સ્વરૂપ મારા એવા શ્રીકૃષ્ણું બહા
 એને ઓળખતાં પછી ભય ના રહ્યો— માંહી' ૩૦
 રયામને જ્યાં દેયે ધાર્યાં કામ ક્રોધને નિવાર્યાં
 મનહર મુર્તિમાં પછી લીન થયો— માંહી૦
 સમજ્યો શ્રી હરિમય યાતાં મધુરાં પ્રભુના ગુણગાતાં
 દમોદર મારો ભવ મોહ ગયો— માંહી૦

ખિત્તારા કેસારંગ

કહું શું તમેને કેવા આપ છે ન ભણું	
વેદ નેતિ.નેતિ ગાય તેને હું શું બાણું	કહું.
રયામ જો કહું તો ખીચું ઉજળું ન દેખું કાંઈ	
ઉજળા કહું તો રયામ રૂપ બન્યું સાચું ?	કહું.
સત્ય રૂપ જોયા પછી જુદું કાંઈ દેખું નહિં	
તેજ રૂપ દેખું પછી બધું બઝવાતું.	કહું.
આનંદ સ્વરૂપે જોતાં જગત આનંદિ દેખું	
બ્યાપક સ્વરૂપ છતાં મૂર્તિમાં જણાણું	કહું.
અક્ષા શિવ જોને નમે એવો હું પ્રતાપ દેખું	
ધેતું ચારી તેને ગ્વાલ સાથ ખેલવાતું	કહું.
આપથી ન મોકું દ્રોહ સર્વને નચાવો આપ	

ખિભાસ કેસારંગ

કહું શું તમોને કેા આપ છો ન જાણું

વેદ નેતિ.નેતિ ગાય તેને હું શુ જાણું

કહું.

શ્યામ જો કહું તો ખીજું ઉજળું ન દેખું કાંઈ

ઉજળા કહું તો શ્યામ રૂપ બન્યું શાનું ?

કહું.

સત્ય રૂપ જોયા પછી જુદું કાંઈ દેખું નહિં

તેજ રૂપ દેખું પછી બધું બૂઝવાનું.

કહું.

આનંદ સ્વરૂપે જોતાં જગત આનંદિ દેખું

બ્યાપક સ્વરૂપ છતાં મૂર્તિમાં જણાણું

કહું.

બ્રહ્મા શિવ જોને નમે એવો હું પ્રતાપ દેખું

ધેનું ચારી તેને ગ્વાસ સાથ ખેડવાનું

કહું.

આપથી ન મોડું કોઈ સવને નયાવો આપ

તેજ આપ ગોપી સાથે કરો નાચવાનું

કહું.

આવું આવું જોઈ માન ભૂલે જ્યાં બ્રહ્માજી જોવા

દામોદરનું શું ગળું શરણુ જવાનું

કહું.